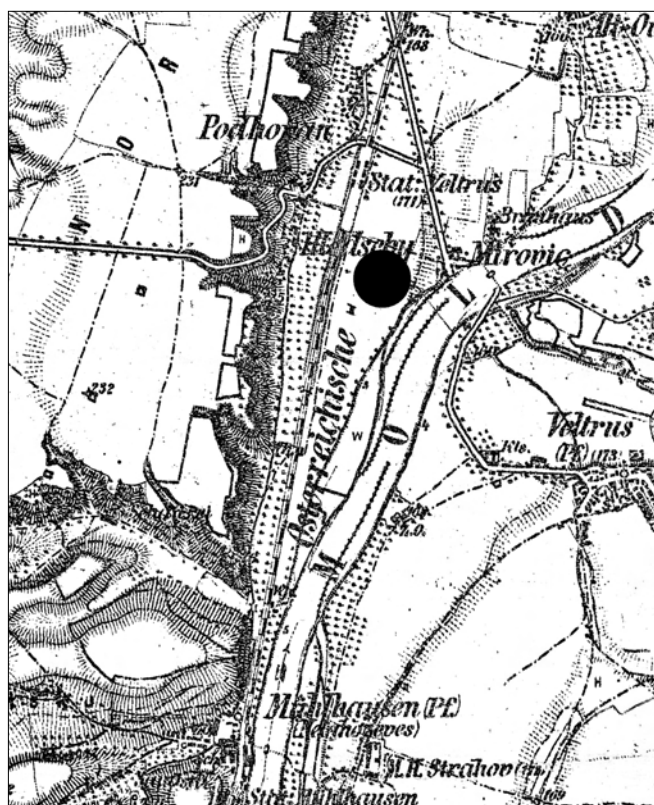

KNOVÍZSKÉ SÍDLIŠTĚ U NELAHOZEVSI NA KRALUPSKU

Karel Sklenář

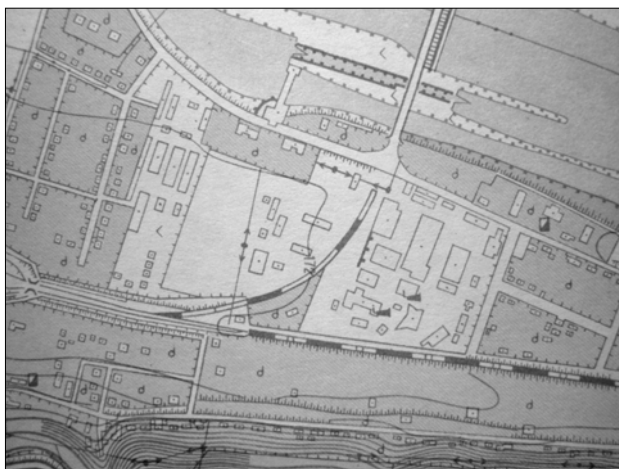
Odedávna je známo, že v klasické středočeské oblasti knovízské kultury jsou její stopy zachyceny na každém katastrálním území nejméně jednou. To platí v plné míře o krajině při nejdolejší Vltavě, která pod Kralupy vstupuje do Mělnické kotliny, tvořené náplavy jejího soutoku s Labem. Z významnějších lokalit lze připomenout na levém břehu řeky jednak markantní návrší Sochornici u Vepřku, známé od konce 19. století prvními nálezy kadlubů k odlévání bronzových výrobků v Čechách, nověji pak štítarským sídlištěm při stavbě dálnice v letech 1992–1994 včetně hromadného hrobu sedmi osob nebo keramického obětního (?) depotu (Sklenář – Lutovský red. 1993), jednak osídlení rozložené o málo jižněji mezi Nelahozevsi a Měřejovicemi.

Právě zmíněný prostor patří k rozsáhlejším a bohatším sídlištním areálům (srov. Sklenář 1982, 301; týž 1998a, 42–44) a rozhodně je nutno litovat, že většina dochovaných situací zde byla porušena až zničena předtím, než mohla být prozkoumána. Přesto máme dnes, kdy tovární areál a sousedící zástavba rodinných domků už celou osídlenou plochu prakticky pohltily, dostatek informací k určitému bilančnímu pohledu na jednu z nejvýznamnějších archeologických lokalit Mělnicka a Kralupska. A nutno hned na úvod konstatovat, že tyto informace by dnes nebyly ani z desetiny tak bohaté bez dlouholetého nezištného úsilí pana Václava Fencla z Kralup n. Vlt., spolupracovníka mělnického muzea, který se zejména koncem 60. a počátkem 70. let minulého století podle možností systematicky věnoval sledování tohoto prostoru, záchraně náhodných nálezů nebo jejich získávání od pracovníků zdejšího závodu. Především z jeho zpráv a dokumentace, předávaných spolu s materiálem do Regionálního (tehdy Vlastivědného) muzea v Mělníku, je sestaven následující přehled.

Obr. 1. Situace naleziště před vznikem podniku PTZ (3. rakousko-uherské vojenské mapování 1:75 000, topografická sekce 3952/2)

I. POLOHA A POVAHA LOKALITY

Obr. 2. Situace naleziště na mapě ZM 1:10 000, list 12-21-20 z roku 1984

Obr. 3. Letecký snímek PTZ z konce 90. let (foto Jan Tiller)

Obr. 4. Současná podoba areálu bývalých PTZ z ptáčí perspektivy

Plocha se sídlištními nálezy knovízské kultury (SAS: 12-21-20/15; mapa ZM 10: 12-21-20, mezi body /Z:J/ 386:330, 418:320, 392:270 a 375:277) se rozkládá na levém břehu Vltavy v severní části katastrálního území Nelahozeves (přiléhající k bývalému k. ú. Mířejovice, nyní Nové Ouholice), vše v okr. Mělník, kraj Středočeský. Prakticky jde o pozemky výrobního podniku známého původně pod zkratkou PTZ (Nelahozeves čp. 163, viz níže), představující plochu asi 87 000 m². Východní stranu vymezuje tok Vltavy s vodní elektrárnou z roku 1927 v osadě Mířejovice, resp. s řekou souběžná Zagarolská ul., jižní stranu tvoří k této kolmá ulice U PTZ (osídlení ji však přesahuje směrem k jihu) a západní stranu železniční trať Praha–Děčín mezi zastávkou a nádražím Nelahozeves.

V evidenci nemovitostí jde zcela původně (stabilní katastr) o pole ppč. 197, v době hlavních nálezů o stavební parcelu 252 (továrna) a severně k ní přiléhající pozemkovou parcelu 197/180, kam se podnik v 60.–70. letech rozšiřoval.

Geomorfologický ráz lokality lze charakterizovat jako akumulacní území na dně říčního údolí; tvoří je plošina mladopleistocenní (würmské) spodní terasy Vltavy (VIIb dle *Balatky – Sládka* 1962, 33, příl. 1 a 3) ve výšce 171 (vlastní závod; severní část sev. od železniční vlečky 172) m n. m. a asi 10 m nad dnešní normální hladinou Vltavy (při řece už mimo areál PTZ omezeně a nevýrazně přechází do nejnižší úrovně VIIa, zastoupené rozsáhle na protějším břehu kolem Veltrus); vzhledem k severné povaze říčního údolí, které se teprve tady rozevírá do plochy Mělnické kotliny, lze předpokládat, že tok řeky v době bronzové zhruba souhlasil s dnešním.

Sám prostor kolem lokality je do značné míry uzavřený. Výraznou západní mez hned za železnici tvoří výškový stupeň s rozdílem asi 60 m, tvořený staropleistocenní terasou IIIb (*Balatka – Sládek* 1962, 14 a příl. 1; terasa M 1 dle *Žebery* 1972, 17, příl. V) s úrovní povrchu zde zhruba 230 m n. m. na křídových horninách druhohor. Tento stupeň tvoří severojižní geomorfologickou hranici Mělnické kotliny jako součásti Středolabské tabule (k níž patří naleziště) a západnější Dolnooharské tabule (Řípské plošiny), zatímco jižně odtud u Kralup n. Vlt. probíhá západovýchodní hranice vyššího řádu mezi Českou tabulí (kam ještě patří lokalita) a Poberounskou subprovincií (*Balatka et al.* 1973). Na jih od lokality se svahy připojují těsně k levému břehu Labe a táhnou se podél řeky od Nelahozevsi ke Kra-

lupům; na severu omezuje její prostor vepřeká Sochornice, vracející se těsně k Labi, a další výšiny odtud k Mlčechvostům.

Povrch naleziště leží zhruba ve výšce 175 m n. m. Terasový štěrkopísek je zde kryt typickou hnědožlutou vápnitou spraší, na jejímž povrchu je vyvinuta holocenní černozem o mocnosti 40–70 cm. V prostoru PTZ ovšem tvoří svrchní vrstvu na černozemi většinou různé navážky v mocnosti až 40 cm, případně ještě zcela navrch kryté zpevněnou plochou (dlažba, beton, asfalt).

II. PRŮBĚH VÝZKUMŮ LOKALITY

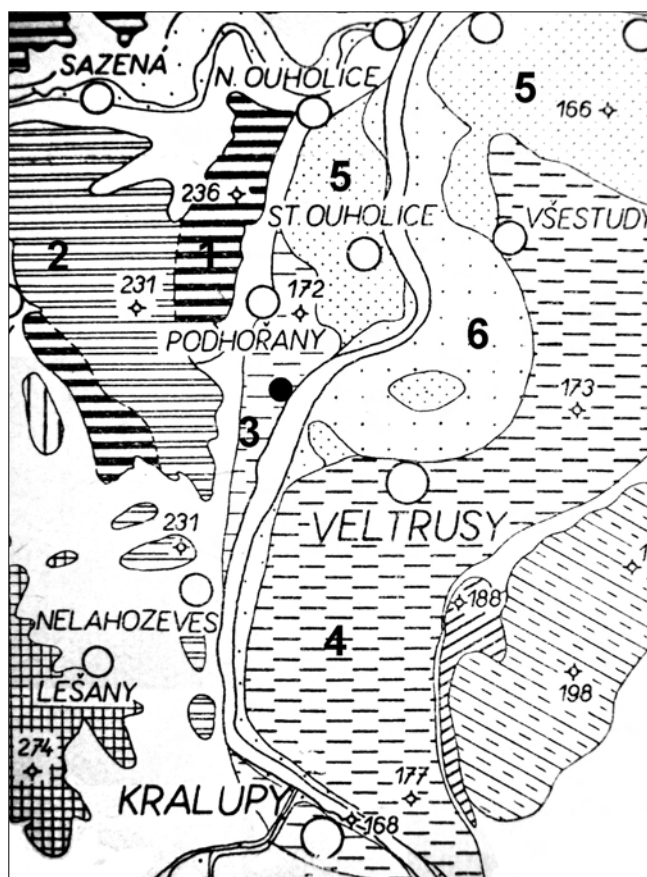
Doposud zemědělsky obdělávaná, nezastavěná a nedotčená půda byla vybrána pro stavbu továrny na rostlinné tuky, která byla vybudována v letech 1929–32 na stavební parcele č. kat. 252 Velkonákupní společnosti družstev se sídlem v Praze (vzniklou 1908, od r. 1928 tento název), provozující zde výrobu tuků a kosmetiky. V roce 1948 byla společnost vnějším zásahem zrušena a jejím nástupcem se v letech 1949–51 stal nově zřízený Velkonákupní a distribuční podnik v Praze (stejná zkratka VDP). Po jeho zrušení se továrna změnila na Povltavské tukové závody, národní podnik (PTZ).¹

K nálezům v tomto prostoru došlo možná už při stavbě miřejovického jezu (1900–1904) a mostu, který až do 60. let převáděl přes Vltavu silnici I/8, jednoznačně pak při stavbě přílehlé miřejovické vodní elektrárny (1927). Krátce nato při výstavbě závodu VDP tu byly zaznamenány četné sídlištní jámy a do kralupského muzea se dostaly střepy i celé nádoby, vesměs bez záznamů o nálezových okolnostech. Odlišná situace nastala při rozšiřování továrny, což se dalo jediným možným směrem – na volnou plochu severně od staré továrny k miřejovické elektrárně.

První nálezy se objevily v roce 1950 při kladení plynového potrubí; další pokračovaly zejména v roce 1954 při výkopu pro kanalizaci, nebo 1956 při stavbě elektrické rozvodny (tehdy pražský Archeologický ústav ČSAV provedl pod vedením dr. O. Kytlicové záchranný výzkum dvou sídlištních jam), při stavbě dílen o něco později, při zakládání železniční vlečky k nádraží v roce 1960 a nové výrobní haly 1962. Hojné nálezy měly určitou výhodu v tom, že svou četností na sebe upozornily některé vnímavější pracovníky závodu a přiměly je občas k záchrane a předání muzeu – v 50. letech kralupskému Okresnímu

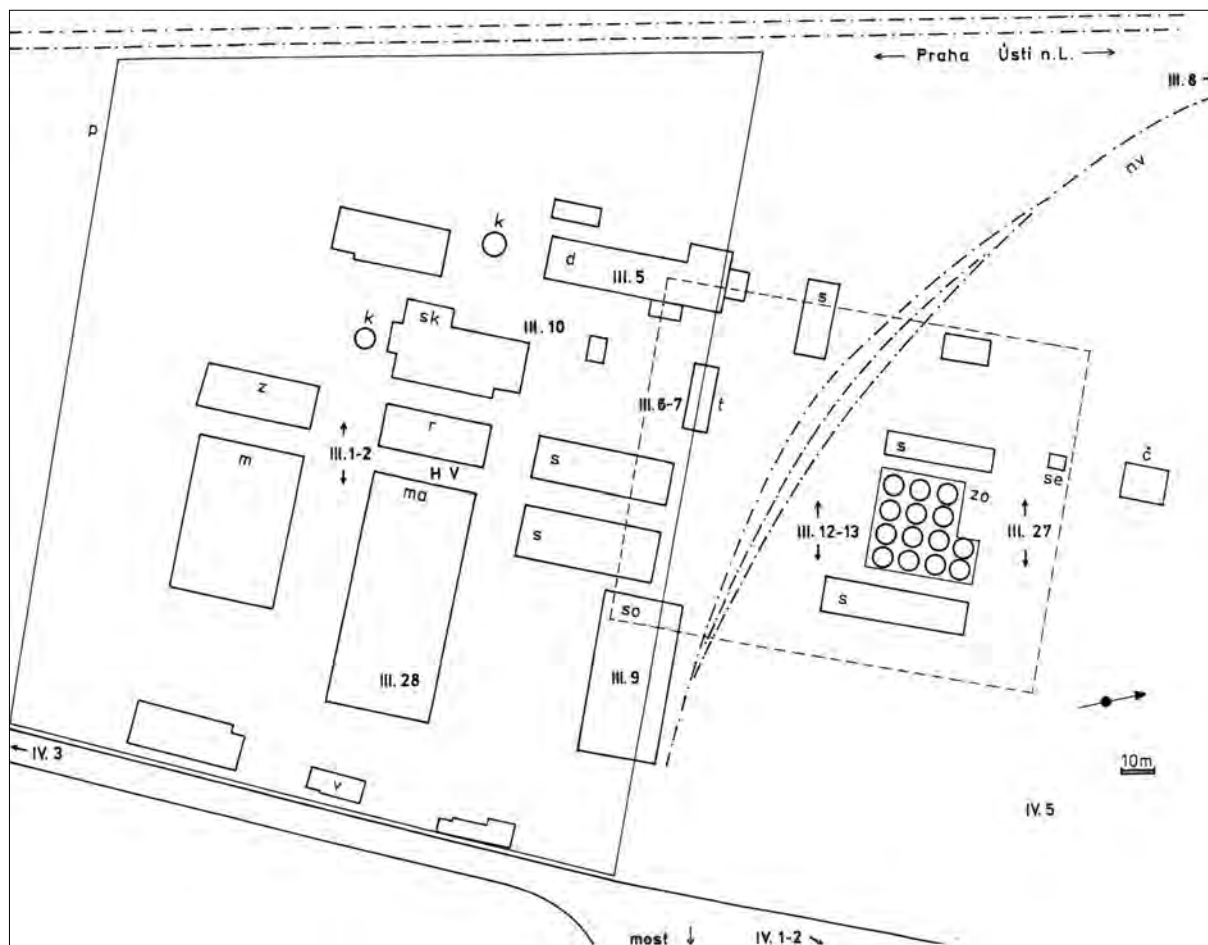

Obr. 5. Mapa evidence nemovitostí 1:2 880 z roku 1979

Obr. 6. Geologická mapa okolí PTZ (Balatka – Sládek 1962, příl. 1). Terasy Vltavy: 1 – IIIa, 2 – III b, 3 – VIIb (PTZ – značka), 4 – VIIa, 5 – VIIc, 6 – údolní niva VIII

¹ Název zrušen, když roku 1992 továrnu koupil britsko-nizozemský koncern (resp. Unilever ČR, s. r. o., výroba rostlinných tuků, mýdla aj.); novým vlastníkem se r. 2011 stal německý podnik Wet Wipes International (hygienické papírové zboží). Název PTZ je uchován v názvu přílehlé ulice.

Obr. 7. Zjednodušený plán areálu PTZ v době posledních nálezů, s vyznačením polohy náleзовých skupin (výřez vymezený čárkovanou linií – viz obr. 11). Vysvětlivky ke stavbám jmenovaným v textu: č – čistička, d – dílny, k – komín, m – mydlárna, ma – margarinka, nv – nová vlečka (starší vlečky v jižní polovině závodu nejsou zakresleny), p – hranice původního pozemku PTZ ppč. 252, r – rafinerie, s – sklady, se – septik, sk – strojovna a kotelna, so – sklad olejů, t – trafostanice (nová rozvodna), v – vrátnice, zo – zásobníky oleje; čerchovaně dvojkolejná trať Praha–Ústí n. L.–Děčín a koleje nové (v 60. letech) vlečky z nádraží Nelahozeves

vlastivědnému, po zrušení okresu 1960 mělnickému Vlastivědnému muzeu. Z nich zaslouží být jmenován J. Pšenička z Nelahozevsi (1950, 1974), J. Linhart též odtud (1954), J. Kolařík z Mělníka (1962) či M. Nekuda (1964).

Externě pomohl záchraně nálezů geolog a archeolog dr. Karel Žebera při průzkumech regionu v roce 1964 a téhož roku zde začala záchranná a sledovací činnost mělnického okresního muzea, podporovaná zejména záslužnou a neúnavnou pozorností jeho předního archeologického spolupracovníka Václava Fencla z Kralup. Nově objevené sídlištní jámy ve spojovacím kanálu rafinerie, u železniční vlečky, nakládací rampy a v nově budovaném poli zásobních nádrží na oleje začaly být po řadě označovány písmeny, ale abeceda brzy došla a písmena se musela zdvojit.

Období nálezů a záchranných zásahů vedených především V. Fenclem trvalo do roku 1974; po ukončení zásahů do země při rozšiřování závodu proud nálezů ustal a od té doby se již žádné další do mělnického či jiných muzeí nedostaly, přinejmenším nebyly ohlášeny a zachráněny. Nicméně objem nálezů a informací z předchozích let dokládá, že na pozemcích PTZ šlo o rozsáhlé osídlení knovízské kultury v mladší době bronzové (stopy jiných období tu prakticky nebyly zachyceny kromě ojedinělých nálezů keramiky zvoncovitých pohárů, starší únětické a laténské v prvotní fázi výstavby podniku, a totéž platí o přilehlé elektrárně a sousedících osadách Měříčovice a Hleděsebe).

III. PŘEHLED NÁLEZŮ KNOVÍZSKÉ KULTURY NA ÚZEMÍ PTZ

Nálezů knovízské keramiky z katastru Nelahozevsí je známo více, a pokud u starších z nich není udáno přesnější naleziště,² nelze vyloučit, že pocházejí z prostoru budoucí továrny. Jmenovitě však odtud před začátkem stavby žádné nálezy hlášené nebyly. Soupis nálezů lokalizovaných do PTZ je rozdělen do skupin chronologicky uspořádaných podle jednotlivých akcí.³

III.1. Období prvotní výstavby

Nejstaršími nálezy by mohly být ty, jež se bez bližších nalezových okolností nacházely v bývalém krajinském muzeu v Kralupech n. Vlt.: zlomek kamenné drticí podložky, který ze sbírky Sladomelovy získal a v roce 1927 muzeu věnoval katecheta tamního gymnázia P. Julius Nádvorník, zajímaví se o archeologické nálezy v okolí, pak hlazený hrot ze zvířecího rohu a lidská lebka buď ze sídlištní jámy, nebo z hrobu (zde z praktických důvodů označená jako **hrob I**). Ty však nelze datovat (i když vzhledem k téměř úplné monokulturnosti lokality je nejpravděpodobnější knovízská příslušnost), ani v rámci plochy blíže lokalizovat.

Lit.: *Sklenář* 1966, 19, 20, 38; *Sklenář* 1982, 296 (heslo 82/3b).

Cennější je kolekce nádob a keramických zlomků, nashromážděná postupně v letech 1929–32 při hloubení základů a sklepů továrních budov a snad i při jiných výkopech v areálu. Bližší údaje o poloze naleziště a nalezových okol-

Obr. 8. Nádoby z prvního období nálezů: ič. 1149 a 1164 (III,1), 88089 (III,3)

² Nelahozeves: *Sklenář* 1982, 296 (heslo 82/0f, 16 ker. zlomků, 20. léta 20. stol., NMPas inv. č. 35694–709). Mířejovice: *Sklenář* 1982, 301 (heslo 76/0b, nálezy nejméně předválečné); MME ič. Pr 1909–19 / viz zde *tab. IX:28–29,34–35 / 6466–7, 10791 / tab. X:1/*).

³ **Zkratky:**

1) instituce: Ar – archiv nalezových zpráv; ARÚ – Archeologický ústav ČSAV, pak AV ČR, Praha; MKV – (bývalé, do r. 1960) Okresní muzeum v Kralupech n. Vlt.; MME – Regionální muzeum v Mělníku (před každé ič. patří index Pr, u kosterních pozůstatků An); NMan – Národní muzeum, Praha, antropologické oddělení; NMPas – Národní muzeum, Praha, oddělení pravěku a antického starověku (dříve prehistorie a protohistorie; před každé ič. patří index H1);

2) rozměry: d. – délka, h. – hloubka, pp. – pr. podstavy (vnější strany dna), pr. – průměr, pú. – pr. ústí, s. – síla, š. – šířka, v. – výška (všechny údaje u předmětů v mm, údaj v závorce značí neúplný předmět resp. rozměr zbytku);

3) tvar: esov. – esovitý, silnost. – silnostěnný, tenkost. – tenkostěnný, vodor. – vodorovný, zásob. – zásobnice, -ovitý;

4) povrch: důlk. – důlkovaný, faset. – fasetovaný, hlad. – hladký, hlaz. – hlazený, kanel. – kanelovaný, žlábkovaný, lešt. – leštěný (v ruz. stupni), prst. – prstovaný, rýh. – rýhovaný, špachtl. – špachtlovaný, tord. – tordovaný, tuh. – tuhovný, vodor. – vodorovný, vytaž. – vytažený, výzd. – výzdoba, zdrs. – zdrsňný;

5) barvy: sv. – světlá, tm. – tmavá; cih. – cihlová, čn. – černá, čv. – červenavá, hn. – hnědá, š. – šedá, žl. – žlutá (v kombinacích, např. žlhn. – žlutohnědá, svhn. – světlehnědá);

6) ostatní: atyp. – atypický, nevýrazný, ič. – inventární číslo, ker. – keramický, Lit. – prameny a literatura, přč. – přírůstkové číslo, pův. – původně, tab. – číslo tabulky a vyobrazení v této práci, Ulož. – uložení nálezů, ZAV – záchranný archeologický výzkum, zč. – zčásti.

nostech bohužel chybějí, přesto ale tyto zachráněné nálezy, pocházející především ze sídlištních jam s tmavou výplní, poskytly první obraz o knovízské lokalitě.⁴

Lit.: ArARÚ 1804/31 (P. F. Masner, Kralupy n. Vlt.-muzeum); Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 127; Sklenář 1982, 297 (heslo 82/3d).

Dochované sbírkové předměty, uložené dnes v muzeu v Mělníku, jsou tyto:

ič. MME	pův. ič. MKV	předmět	datum nálezů	Sklenář 1966 (strana, tabulka: číslo)	Tab.
1474	507	zlomek drticí podložky kamenné, asi 170 × 120	před 1927	19	
1149	3248	květináč se 2 protilehlými pásk. uchy, štíhlé vejčité tělo svise špachtl.; v. 223, pú. 140–45, pp. 80–85	1929	17, XI: 306 (+ Jiráň 1991, tab. III:5)	I.6
1163	2427	část koflíku esov. profilu s rozevř. srdcov. ústím, převyš. uchem (odlom.), tenkostěnný, tuh. a lešt.; v. 55, pú. 110	1931	17, XXXI: 1164	I.8
1164	3304	koflík esov. profilu s převyš. uchem (odlom.), podstava dovnitř vtačená; tuh. lešt., v. 45–49, pú. 87–100, pp. 30		17, XI: 322	I.4
1166	2432	část shodného koflíku, dno vtláč., tuh. lešt.; v. 45, pú. 93, pp. 17		17, XXXI: 1168	I.7
1176	2430	koflík polokulovitý s mírně převyš. pásk. uchem; v. 40–45, pú. 70, pp. 25		17, XI: 329	
–	2428, 2431	keramické nádoby (ztracené)		–	
1432–48	42	ker. zlomky zčásti okraj., jemnější (tuh. lešt.) i hrubší	srpen – září 1931	19, XIV: 439–40, 444	II.1–2
1449–68	7020	(zahlobený objekt:) 1449 z nálevk. hrdla zásobnice, vodor. prst., plast. páska, sv. šhn., v. (100); další ker. zlomky zčásti okraj., tuh. lešt. i hrubší, plast. páska, svislá šir. kanelura i špachtl., ale vícekrát i svislé hřebenování; 1461 dno velké zásob. oboustr. tuh., pp. 130; 1462 totéž, masiv., šedá, pp. 140		19, XIV: 441–2, 445–8	II.3–4, 9, 12
1475–84	7032	1475 z nálevk., vodor. prst. hrdla velké hrubší zásob. hnš., uvnitř tuh. hlaz., okraj vodor. vytaž. a oběžně žlábkován, v. (110); 1476 prohnuté nálevk. hrdlo zásob. hlad., pův. tuh.? v. (80); dále okraje nádob, hl. hrubších prst. zásobnic (1484 hladká s plast. páskou); 1483 z oblé mísov. nádoby s kolmým hrdlem, tmš. tuh., v. (100)		19, XIV: 443, 449, 454–60, 462	II.5, 10–11, 13–14
1485–519		zlomky z těl nádob tenkost. tuh. lešt. i větších (prst. i hladkých)		19	II.6–7, 16
1520		zlomky z těla větší masiv. zásob. (oblá výduť) zevně tuh. a hlaz. hnš.		19	
1925–975	7040	ker. zlomky	20, XIV: 547, 559–60		
1155	3388	etážová amfora s nízkým zdob. tělem a vys. šir. hrdlem, kanel. výzd.; v. 100, pú. 90, pp. 40	1932	17, XI: 313 (+Bouzek 1958, 372, 374, 385)	I.1
1920–23		2 okraje zásobnic prst. (1 přepálený); 2 rohy zvíř.		20, XVI: 548, 561	
2696	2904	zlomky větší nádoby	22	II.15	
1389–419		ker. zlomky (smíšené)*	19, XIV: 424–35301		
1908	2435	hrot ze zvířecího rohu, hlazený, se zářezy, d. 230	?	20	
–	3217	ker. zlomky (ztracené)	–		
An 10	29	hrob I: lidská lebka (bez průvodních nálezů)	?	38	

* V minulosti v kralupském muzeu mechanicky smíšené s lok. ME-75/2a – Kralupy n. Vlt.

⁴ Kromě knovízské keramiky lze jako zajímavost uvést ještě kel mamuta, nalezený 5. 5. 1931 při hloubení studny v h. 14 m. Vyzvednutá část (další zůstala v zemi) byla vystavena v obchodních místnostech ústředí VDP v Praze 2 na Těšnově a pak určena pro NM (ArARÚ čj. 1074/31).

III.2. Období mezi první a druhou výstavbou

Nečetné předměty jsou datovány do druhé poloviny 30. let, opět aniž by bylo cokoli známo o okolnostech jejich nálezů.

ič. MME	pův. ič. MKV	předmět	datum nálezů	<i>Sklenář 1966</i> (strana, tabulka: číslo)	Tab.
1422	27	2 zlomky tenkost. koflíku? s rozevř. okrajem, pův. tuh. a lešt.	1937	19, XI: 330, XIV: 437–8; <i>Sklenář 1982</i> , 297 (heslo 82/3d)	
1423		1 okrajový zlomek tenkostěh. koflíku esov. profilu, tuh. lešt., v. 45			II.17
1424		3 zlomky polokul.koflíku s pásk. uchem (š. 20) při okraji, tuh.; v. (60), pp. ca 45			II.18
1425		5 zlomků nádoby s prohnutým spodkem; v. (20), pp. 30			II.19
1426		9 zlomků nádoby s nálevk. spodkem, tuh., v. 30, pp. 40			II.20
1427–31		zlomky nádob tuh. a lešt. (1427 z oblé mísy zevně svhn.+čn., uvnitř horní polovina tuh., v. /80/)			II.21
1209	2429	nálevkov. hrdlo větší hlaz. nádoby tuh. lešt., jednod. okraj; v. (62), pú. 145	1939?	18, XIII: 371; <i>Sklenář 1982</i> , 297 (heslo 82/3d)	II.22
1210		zlomek podhrdlí etážové amfory typu Q? s vodor. i svislou kanelurou, tuh. lešt., v. (60)			II.23

III.3. 1950 či dříve – výkop pro plynové potrubí

K prvním doloženým poválečným nálezům došlo v prostoru mezi železniční stanicí a miřejovickým mostem, na poli státního statku v Nelahozevsí, jež bylo nedávno připojeno k pozemkům VDP; šlo tedy o původní parcelu 197/180, kam se podnik měl rozšířit, a s největší pravděpodobností o širší prostor zásobníků oleje, nejbohatší na pozdější nálezky.

Při výkopu pro potrubí plynovodu byly podle popisu zachyceny sídlištní jámy, z nichž jedna (resp. její zachycená část) měla ve stěně profilu h. 150 cm od povrchu a š. 60–70 cm. Z ní pocházejí nálezky, které do Národního muzea daroval Jaroslav Pšenička, Nelahozeves 18 (pod př. č. 28/50).

Nálezky: 88079 – část těla a hrdla menší etážové amfory s rytou výzd. (vodorovné svazky rýh/žlábků lemované řadou drobných důlků až svislých rýžek, na výduti pás svazků klikatkovitě uspořádaných), čnhn. tuh. a lešt.; v. (106), pp. 36, *tab. II:5*; 88080 – polovina menšího koflíku nálevkovitého těla s rovným dnem, mírně zataž. okrajem a převýšeným drobným páskovým uchem, žlčv.–čvhn. se stopami tuh. na vnitř. straně; v. 56, s uchem 60, pp. 40, *tab. II:3*; 88081 – okrajový zlomek koflíku (dvojch. nádoby?) esov. profilu s rozevř. hrdlem, pásk. ucho střechovitě hraněné a nepatrně převýšené; čnhn. tuh. a lešt.; v. (57), *tab. II:2*.

Ulož.: NMPas ič. H1-88079–88081 (přč. 28/50). – **Lit.:** ArARÚ 1973/50, 4295/53; *Bouzek 1958*, 380, 384–5; *Hartl 1971–2*, 63; *Sklenář 1982*, 297 (heslo 82/3h).

Kromě toho nalezeny menší zvířecí kosti (nedochovány).

III.4. 1954 – výkop pro kanalizaci

Při výkopech pro kanalizaci na ploše později zastavěné a dnes neidentifikovatelné (zhruba ovšem stále v prostoru zástavby – pole sev. od starého závodu? viz III.3) byl učiněn zajímavý nález pěti typických menších knovízských koflíků v „popelovité“ jámě o h. 130–150 cm; není vyloučeno, že šlo o keramický depot. Nález do NMPas daroval J. Linhart z Nelahozevsí 10. 11. 1954.

Nálezky: NMPas 391701 – koflík tenkostěnný, esovitěho profilu, ústí u převyš. střechovitěho ucha srdcovitě vtačené, tuh. a lešt.; v. 52, pú. 119, pp. 35; 391702 – koflík shodný; v. 50, pú. 105, pp. 24; 391703 – koflík shodný; v. 48, pú. 99, pp. 35; 391704 – koflík shodný; v. 47, pú. 102, pp. 24; 391705 – koflík shodný; v. 42, pú. 105, pp. 30.

Ulož.: NMPas ič. H1-391701–391705.⁵ – **Lit.:** *Sklenář 1982*, 298 (heslo 82/3ch).

III.5. Kolem 1955 – výkopy základů údržbářských dílen vedle nové trafostanice

Z této akce pochází **soubor keramických zlomků:** 18153 – dno misky uvnitř tuh. lešt. a kolem vtač. dna soustředně kanel., zevně šhn., v. (25), pp. asi 50, *tab. III:5*; 18154 – okraj polokul. koflíku s okrajem lehce zataž., pásk. uchem,

⁵ V době přípravy článku nedostupné.

hnš., v. (60), *tab. III:4*; 18155 – 2 zlomky z nálevk. hrdla zásobnice, okraj vodor. vytaž., na hrdle svislé svazky hrubých rýh, v. (80), *tab. III:1*; 18156–157 – zlomky z hrdel zásobnic vodor. prst., v. (85), (65), *tab. III:6–7*; 18158 – jednod. okraj. velkého okřínu? čvhn. hlaz., v. (135), *tab. III:11*; 18159–161 – velké zlomky z výdutí tuh. i prst., v. (110), (130), (100).

Ulož.: MME ič. Pr 18153–61 (dar. p. Fidler, PTZ; předal V. Fencl z Kralup n. Vlt. v únoru 1975). – **Lit.:** *Sklenář 1985*, 15, *tab. LXVIII:20, LXIX:23–4, 33, LXXI:19,72* (heslo 82/3j); *Jiráň 1991*, 99, obr. 3: 14.

III.6. 1956 – výkop pro kanalizaci

V blíže neurčeném místě poblíž stavby elektrické rozvodné stanice byl průkopem pro kanalizaci zachycen a zničen kostrový hrob (zde označený jako **hrob II**), z něhož byly prý nálezy předány Krajinickému muzeu v Kralupech n. Vlt. a teprve s časovým odstupem ohlášeny Archeologickému ústavu ČSAV v Praze, který zde 27. 1. provedl revizi (dr. Olga Kytlicová), průkop však byl už vyzděn.

Podle sdělení stavbyvedoucího se tu už asi 2 roky při stavbách nacházely sídlištní jámy a prý i kostrové hroby (kostry v jamách?). Podle předaných zlomků keramiky šlo o knovízskou kulturu.

Ulož.: ? (původně ARÚ?, neznámé). – **Lit.:** *ArARÚ 483/56; Sklenář 1982*, 298 (heslo 82/3i).

III.7. 1956 – výkop základů elektrické rozvodny

V prostoru nálezů sub III.6. proběhl 3. 2. 1956 na ploše základů elektrické rozvodné stanice záchranný archeologický výzkum (dr. Olga Kytlicová, ARÚ), který zachytil tři sídlištní jámy:

– jáma 1: zhruba čtvercová, 130 × 130 cm, h. 20 cm pod ornici, po celém povrchu vrstva čv. mazanice; nálezy: četné ker. zlomky;

– jáma 2: oválná, 150 × 160 cm, tmavá sypká výplň, při dně velké kameny; nálezy: četné ker. zlomky, větší hroudy mazanice s otisky prutů či tyčí;

– jáma 3: okrouh., pr. 150, h. 40 pod ornici, tmavá sypká výplň; nálezy: četné ker. zlomky a zvířecí kosti, zlomek lidské lebky prý násilně rozštípnuté.

Ulož.: ? (původně ARÚ, neznámé). – **Lit.:** *ArARÚ 483/56; Sklenář 1982*, 298 (heslo 82/3i).

III.8. 1960 – stavba železniční vlečky do závodu

Při hloubení trativodů (odvodňovacích příkopů) o š. 50 cm byly na pozemku tehdy ppč. 218 (?) v prostoru kolem kolejí na JV od hradla na trati ČSD zachyceny zahloubené objekty; p. Kubišta, pracovník Staveb silnic a železnic n. p., ohlásil nález Archeologickému ústavu ČSAV v Praze. Záchrannou akci provedl 30. 6. a 2. 7. Zdeněk Fiedler (ARÚ Praha).

Bylo zachyceno několik zahloubených objektů o h. asi 160 cm od povrchu, s tmavou výplní a keramickými zlomky především ve spodní části. Šlo především o střepy velkých prstovaných zásobnic s válcov. hrdlem a vodorovně vytaž. (přehnutým) okrajem, velkých hrubších prstovaných mis se 2 uchy, tuhovaných a hlazených misek aj. Keramiku nalezenou v průkopu měl hradlář ČSD dát do NM.

Ulož.: ? (pův. ARÚ?). – **Lit.:** *ArARÚ 3314/60*.

III.9. 1962 – výkopy základů nové haly

Zřejmě z nerozpoznaného zahloubeného objektu pochází keramika, zachráněná při výkopech základů mezi staršími továrními budovami a novou železniční vlečkou a předaná mělnickému muzeu F. Kolaříkem z Mělníka 13. 2. 1962.

Nálezy: 1472 – spodek nádoby větší a hrubší, pův. tuh; v. (90), pp. asi 110; 1473 – část misky či koflíku esov. profilu s vtlačenou podstavou, tenkostěn., tuh. a lešt.; v. 80. pú. 150–160, pp. 50, *tab. III:8*.

Ulož.: MME ič. Pr 1472–1473. – **Lit.:** *Sklenář 1966*, 19, *tab. XII:366–7; Sklenář 1968*, 83; *Sklenář 1982*, 298 (heslo 82/3m).

III.10. 1964 – výkopy spojovacího kanálu rafinerie

Při hloubení kanálu při severní straně strojovery na ppč. 252 byla mezi 10. a 15. 3. 1964 zachycena sídlištní jáma o h. (podle nálezců) asi 150 cm, odlišená od okolí tmavší výplní, obsahující keramiku, z níž 2 zlomky předali nálezcí K. Sklenářovi pro mělnické muzeum 13. 4. 1964; ostatní prý méně nápadný materiál sebrán nebyl.

Nálezy: 1521 – část oble rozevř. hrdla a podhrdlí velké zásobnice, hrana okraje důlk., hrdlo vodor. a tělo svisle prst., plast. páska důlk., šhnžl., v. (160), *tab. III:12*; 1522 – část menšího koflíku s převýšeným střechovitým uchem, tuh. lešt.; v. 52 resp. 60, pú. asi 100, pp. 30, *tab. III:13*.

Ulož.: MME ič. Pr1521–1522. – **Lit.:** *ArMME 391/64; Sklenář 1966*, 19, *tab. XII:360; Sklenář 1968*, 83, obr. 2; *Sklenář 1982*, 298 (heslo 82/3p).

III.11. 1964 – výkopy spojovacího kanálu rafinerie

V průběhu dalšího hloubení kanálu na ploše těsně na sever od továrních budov, v úseku zhruba J–S směru od kolejiště železniční vlečky (včetně) na sever k budoucímu poli zásobníkových nádrží na olej, byly v první polovině dubna 1964 průkopem kanálu o š. asi 300 cm a hloubce 150 cm od povrchu narušeny zahloubené objekty, po jejichž ohlášení dělníkem PTZ Miroslavem Nekudou (jenž dne 12. 4. 1964 předal muzeu keramický materiál pocházející zčásti zřejmě z objektu D) byla zde 13. 4. 1964 provedena záchranná akce s dokumentací zahloubených objektů A–D (větší akce byla nemožná pro rychlou betonáž kanálu a nepřipustnost zásahu do stěn výkopu). Později narušené objekty E–F byly zkoumány záchranným výzkumem 27. 7. 1964. Obě akce provedl prom. hist. Karel Sklenář (MME).

Zdokumentováno bylo 6 zbytků sídlištních jam, označených písmeny A–F. Objekty A–D, narušené v dubnu 1964, se nacházely v kolejišti vlečky (pod kolejemi), jejich hloubka dochovaná na profilu činila asi 150 cm. Obsahovaly keramické zlomky, zlomky mazanice a zvířecí kosti. Porušených objektů bylo podle množství materiálu nepochybně více, ale za daného stavu je už nebylo možno v průkopu identifikovat.

Dne 26. 7. nalezený větší kus přepálené struskovité hmoty, vybagrovaný při dalším hloubení kanálu na sever od uvedených objektů, již vedle zásobníkového pole, zaslal téhož dne M. Nekuda do MME. Následující záchranný výzkum zdokumentoval zde zahloubené objekty E–F, výrazně se lišící od ostatních.

Objekt E (š. i h. zbytku na profilu asi 150 cm, průkop ale h. jen 140 cm) ležel v JV stěně průkopu asi 40 m SSZ od skupiny A–D. Výplň (nikoli stěny jámy) byla silně vypálená, barvy cihlově červené až světle červenofialové, nebyla kompaktní, ale složená z kusů slabě až zcela přepálených střepů různých keramických nádob, spečených hrud struskovité hmoty apod. Jde zřejmě o zkaženou vsázku hrnčířské pece, která byla nejspíše v těsné blízkosti, nebyla však nikdy zachycena.

Objekt F, resp. jeko menší zbytek (h. 110–120 cm od dnešního povrchu – mocnost ornice zde až 60 cm, zachovaná š. 180 cm, obdélný profil s rovnou podlahou a vcelku kolmými stěnami) ležel v SZ stěně průkopu 8 m od E dále na SV. V poslední fázi zřejmě užíván jako odpadový. Šedočerná výplň byla hustě promísena většími i menšími zlomky rozmanité keramiky, ležícími zhruba vodorovně, zpravidla zcela těsně na sobě. Asi čtvrtinu z nich tvořily zlomky jemnější, zbytek hrubší užitkové keramiky; jeden zlomek byl deformován žárem.

Nálezy: 1582 – zlomek nálevk. hrdla a podhrdlí velké zásob., okraj mírně vodor. vytaž. a seříz., hrdlo vodorovně a tělo svisle prst., v. (120), tab. IV:4; 1583 – zlomek hrdla zásob.,

Obr. 9. Nádobý z nálezů 1962 a 1964: ič. 1473 (III.9) a 1566 (III.11)

Obr. 10. Dva snímky z výkopu spojovacího kanálu v roce 1964 (foto autor)

svislá hrana okraje šikmo přesek., v. (70), *tab. IV:3*; 1584–1587 – zlomky hrdel zásob. hl. nálevk. a vodor. prst., okraje větš. vodor. vytaž., hrana důlkov. či přesek., na rozhraní hrdla a těla někdy důlkov. páska, šhn. až hnš., *tab. IV:5* (1587); 1588 – přechod lehce vyduťtého vysokého hrdla a podhrdlí větší etáž. nádoby nezdob., tuh. lešt.; 1589–1590 – zlomky větších silnostěn. nádob zevně tuh. lešt. (1590 i uvnitř pás tuh. pod okrajem); 1592–1595 – zlomky tenkost. tuh. koflíků či misek víceméně esov. profilu s rozevř. hrdlem a jednod. okrajem (1592 výjimečně netuh.), *tab. IV:6, 8, 9*; 1596 – okrajový zlomek koflíku esov. profilu s páskovým ouškem na okraji, tuh. lešt., v. (35); 1597 – střechovitě hraněné ouško s kosočtverečně rytou výzdobou, tuh. lešt., v. (32), *tab. IV:10*; 1599 – část podhrdlí větší etáž. nádoby; dále zlomky silnost. zásob. svisle prst. i hladkých, okraje vodor. vytaž. (1607), 1 kus silně přepálený (1605), a další netypické zlomky; 1644 – vtlačená podstava.

Ve stěnách průkopu mezi skupinami A–D a E–F nebyly pozorovány žádné objekty, rovněž tak v jeho pokračování asi 30 m dále na SV; četné zlomky ve vybagrované zemině však naznačují existenci dalších, zcela zničených objektů.

Ulož.: MME ič. Pr 1523–1696. – **Lit.:** ArMME 391/64, 502/64; *Sklenář* 1966, 19, *tab. XI:309, XII:367a, XIV:450–3,461,463–74,476–7,479,486–93*; *Sklenář* 1968, 83, *obr. 2–5*; *Hrala* 1973, 68; *Sklenář* 1982, 298 (heslo 82/3q); *Sklenář* 1995, 9; *Jiráň ed.* 2008, 140.

obj.	akce	ič. MME	nález	Tab.
A	ZAV 13. 4. 1964 (Sklenář)	1553-55	1553: z nálevk. hrdla menší zásob. tuh. hlaz., okraj přesek. šikmo, na hrdle skupiny svis. rýh, v. (50); dále zlomky hl. z tenkost. koflíků/misek tuh. a lešt.	III.9, 15
		1556	2 zlomky vyduťtější etáž. nádoby tuh. lešt., pod hrdlem vodor. a na výduti svisle a obloukově kanel., v. (70)	III.10
		1557-65	jako 1553-55	III.2
A-D	sběr z profilů a výhozů, květen 1964 (předal M. Nekuda 3. 6. 1964)	1566	zlomek džbánku s páskovým uchem od okraje k podhrdlí, nálevk. prohnutým hrdlem a výraznou výduti široce a mělce svisle kanelovanou, tuh., lešt.; v. (95), š. ucha 25	III.16
		1567-70	zlomek hrdla a svisle špachtlov. podhrdlí nádoby čnš. až svhn., uvnitř okraj tuhován, v. (70); z koflíku s odlom. uchem?, odsaz. hrdlo více tuh., v. (35); zlomky z vyduťtější nádoby tuh. a z vyduťtější zásobnice hn./čnš.	III.3
D +?	sběr duben 1964, předal M. Nekuda	1523-28	1523-24 z nálevk., vodor. prst. hrdel zásob. s vodor. vytaž. okr. (hrana u 1523 důlk.), hnš., v. (110), (70); 1525 z prohnutého a rozevř. hrdla, vodor. prst. hnš., v. (60); 1527 lehce konic. hrdlo větší nádoby, okraj seříz., tuh. lešt.; další zlomky zč. tuh. hlaz., vodor. kanel.	III.14, 18–19; IV.2
		1529	2 zlomky větší etáž. nádoby či amforov. zásobnice tuh., se širokou obloukov. kanelurou na výduti	
		1530	zlomek z podhrdlí etáž. nádoby netuh. s horiz. kanelurou pod hrdlem	IV.1
		1531-48	další keramické zlomky	
		1549	část výduti a spodku zásobnice; v. (210)	
		1550	zlomek vypálené mazanice s otisky tyčí o pr. asi 30 mm	
E	ZAV 27. 7. 1964 (Sklenář)	1571	vzorky přepálené ker. strusky	
		1572	zlomky větších nádob, deformované přepálením	
		1573-81	zlomky hrubších užitkových nádob (květináče, zásob.) prst. či zdrs., 1 široce svisle rýh. (1580)	
F		1582-1696	ker. zlomky (výběrový popis výše)	IV.3-11

III.12. 1964 – severně od závodu

Geolog a archeolog RNDr. Karel Žebera, DrSc. (Ústřední ústav geologický, Praha) při terénním průzkumu v souvislosti s geologickým mapováním kvartérních uloženin zjistil 26. 6. 1964 v areálu PTZ 100 m severně od mostu (tedy na pozemku se začínající zástavbou severně od starého závodu) sídlištní jámu s poměrně chudým obsahem keramických zlomků, z nichž předal 1 zlomek hrubší svisle prstovaný, svhn., a 2 drobné z nádob tuh. a lešt.

Ulož.: MME ič. Pr1469–1471 (předal K. Žebera 12. 2. 1965). – **Lit.:** ArMME b. č.; *Sklenář* 1966, 19, tab. XIV:465,468,480–2,485; *Sklenář* 1982, 298 (heslo 82/3n).

III.13. 1964 – výkopy pro kanály a potrubí severně od budov

Následně v červenci 1964 prohlédl K. Žebera při mapování kvartérních sedimentů další prostory a zásah do povrchu na ploše tehdy ještě nezastavěné a zjistil (ale nedokumentoval) podle svého vyjádření 22 zahloubených objektů knovízské kultury s profily komole kónickými (h. až 100 cm) či mělčími obdélníkovitými, jež se do vzdálenosti asi 50 m od břehu řeky objevovaly jen ojediněle, dále byly četné. Ve zbytcích těchto objektů provedl orientační sběr, získaný materiál (nerozlišený) předal mělnickému muzeu 3. 8. 1964 a 12. 2. 1965.

Materiál tvoří téměř vesměs keramické zlomky hrubších nádob, častěji prstovaných.

Ulož.: MME ič. 1697–1718. – **Lit.:** ArARÚ 4635/64; ArMME 484/64; *Bulletin* 1965, 31; *Sklenář* 1966, 19, tab. XIV:465, 468,480–2,485; *Sklenář* 1982, 298 (heslo 82/3n).

III.14. 1967 – výkopy pro potrubí a kabel u nakládací rampy

Severně od železniční vlečky a nakládací rampy byl v profilu ve spraši (podle udání p. Zelenky z PTZ, zaznamenaného V. Fenclem) pozorován čokovitý zbytek černé a červenavé vrstvy (h. 100–120 cm od povrchu, š. zbytku 80 cm, mocnost asi 30 cm), obsahující keramické zlomky a prý i plochý žulový kámen s jamkou (? – ztracen stejně jako dříve nalezené keramické zlomky). Byl z největší části zničen výkopem r. 1967. V evidenci je označen jako **objekt G**, ačkoli není jisté, zda šlo vůbec o zahloubený objekt, případně o zbytek objektu A či D z předchozí akce (nemohlo být ověřeno). Zachráněné zlomky sebral V. Fencel v listopadu 1967 na hromadě vyhozeného materiálu z výkopu.

Ulož.: MME ič. Pr 13281 (2 zlomky hrubší prst., 1 tuh. a hlaz.). – **Lit.:** ArMME 8/68 C; *Sklenář* 1973, 25; *Sklenář* 1982, 299 (heslo 82/3r).

III.15. 1968 – výkop základů stavby poblíž kolejové váhy

Výkopem na staveništi byl 23. 8. 1968 zachycen zahloubený objekt H. Materiál z profilu zčásti už zničeného v západní stěně výkopu zachránil a do mělnického muzea předal J. Linhart z PTZ.

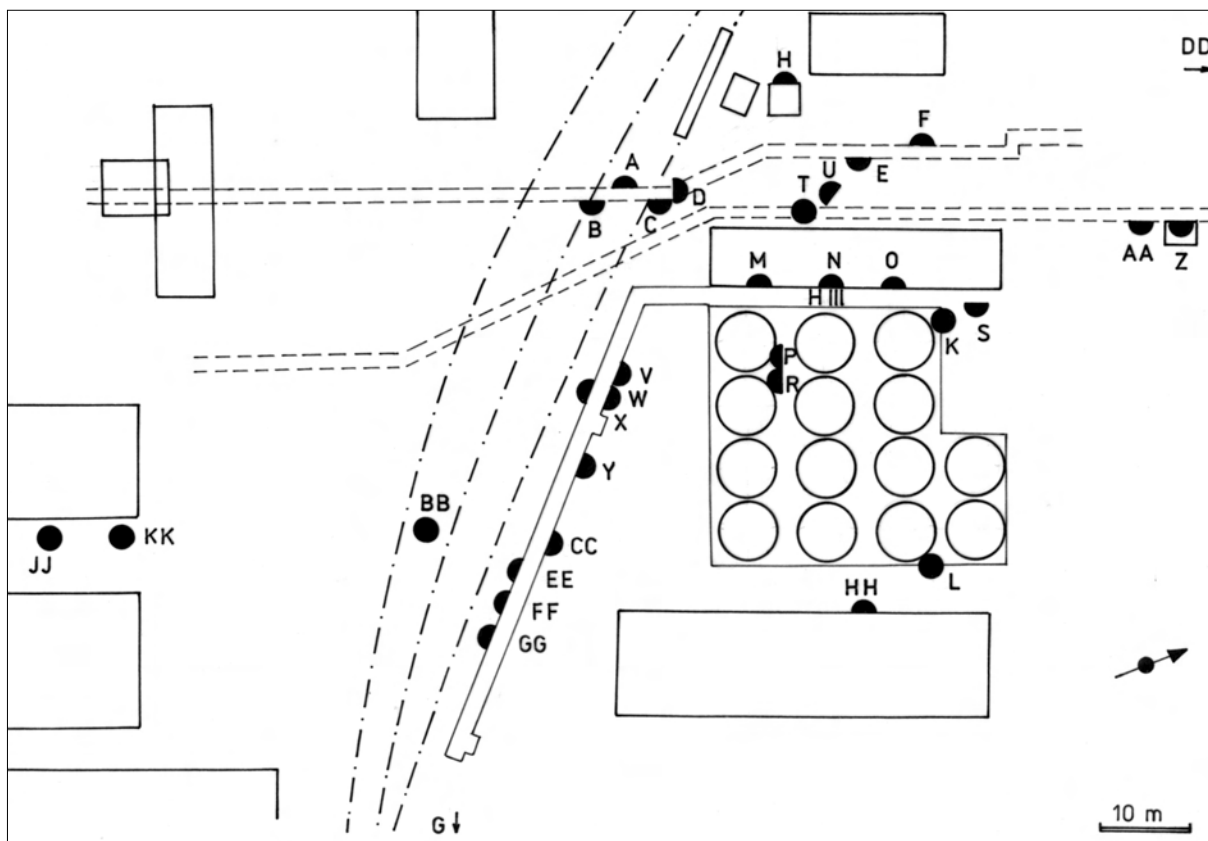
Nálezy: 12600+604 – hrdlo zásobnice, vodor. prst., okraj hrotitý zevně důlkov., pod hrdlem plast. páska důlkov., žlhn.; 12602 – zlomek z tenkostěnné mísov. nádoby esov. profilu, hn. hlaz., v (65), *tab. IV:17*; 12611 – z hrdla a vodorovně vytaž. faset. a svisle seříz. okraje zásobnice žlhn., v. (55); dále zlomek nálevk. hrdel zásobnic s vodor. vytaž. okrajem (12612 lokál. přepálený, š. okr. 45, *tab. IV:20*; 12613 š. okr. 40, 12619); jinak zlomky zásobnic a větších nádob prst. i hlad. (i tuh.); 12620–622 – 3 zlomky struskovitě přepálené keramiky.

Ulož.: MME ič. Pr 12599–12622. – **Lit.:** *Bulletin* 1969, 87; *Sklenář* 1973, 23, tab. XLII:23, 40; *Sklenář* 1982, 299 (heslo 82/3s). – *tab. IV:16–18,20*.

III.16. 1968–71 – výstavba bloku zásobníkových nádrží na olej

V prostoru severně od starých továrních budov, za železniční vlečkou (v blízkosti objektů A–D), proběhla v roce 1968 skryvka na staveništi bloku nádrží (na povrchu spraše byly podle pozorování V. Fencla patrné tmavší skvrny – spodní části zahloubených objektů porušených skryvkou zabírající i část sprášového podloží) a poté výkopy základů nádrží. V průběhu těchto akcí zasahoval v daném prostoru V. Fencel z Kralup n. Vlt. (sběry na skryté ploše /12558–98, 13157–68, 14030–32/, odhrnutém materiálu /13071–91, 13221–56, 13282, 14027–29/ a na profilech výkopů, průzkum a vzorkování zbytků zahloubených objektů, vesměs sídlištních jam; záchranný výzkum objektu K dne 3. 9. 1968, objektu L 16. 10. 1968, objektů P a R 7. 7. 1969).

Objekt K: v severozápadním rohu plochy bloku nádrží; dochovaný zbytek 165 × 150 cm, zachovaná h. 50 cm (skryvkou ubráno 35 cm spraše vč. výplně a 45 cm ornice), západní stěna mírně dolů rozšířená, východní spíše svislá, dno rovné.

Obr. 11. Plán úseku zásobníkových nádrží na olej a objektů zachycených výkopy v tomto prostoru (výřez z celkového plánu – obr. 7)

Obr. 12. Výkop se základy nádrží na olej v průběhu výstavby (foto V. Fencel 1968)

Obr. 13. Objekt K (foto V. Fencel 1968)

Vrstva I (h. 0–15 cm): 12639 – stěna nádoby esov. profilu, čnhn. hlaz., v. (145), *tab. IV:13*; 12640 – okraj oblé miskov. nádoby, v. (55); 12641 – nálevkovité hrdlo s rozevř. okrajem, vodor. prst., v. (35), *tab. IV:21*; 12642 – obdobné hrdlo hn., hrana okraje svisle přesekávaná, v. (60), *tab. IV:22*; 12643 – z výdutě nádoby šedé, obloukov. kanelura, v. (35), *tab. IV:15*; 1244–653 další zlomky, jednod. okraje, ouško střechovité; 12654–656 – části podstav, spodků a výdutí zasobnic hn.; 12657 – zloмок druhotně mírně přepálený; 12658 – dva zlomky z velké silnostěnné nádoby tmhn. hlaz.; 12659 – 71 zloмокů, z toho 65 prst.; 12660 – silně přepál. zloмок hrubší, prst.; 12661 – 2 hruďky mazanice; 12662 – 8 ks štípaných zvířecích kostí, 12663 – 6 zloмокů kamenů.

Vrstva II (15–30 cm): 12664 – část nálevkov. mísy s nízkým prohnutým hrdlem a torčovaným okrajem, od okraje k výdutí páskové ucho; čnhn. lešt., v. (80), *tab. IV:19*; 12665 – prohnutě rozevřené hrdlo s jednod. okrajem, čnš. tuh. lešt., v. (80), *tab. IV:12*; 12666–73 – další okraje jednod. i vodorovně vytaž.; 12674 – část menší zásobnice s hrdlem vodorovně a tělem svisle prst., sv.šhn., v. (190), *tab. IV:14*; 12675 – 36 ks nezdobených a prst. zloмокů, hlavně hrubších; 12676 – přepálený zloмок; 12677 – 10 přepálených kamenů; 18217 – zloмок podložky drtidla, pískovec? šedý, (150 × 90 × 105).

Vrstva III (30–50): 12678 – 2 zlomky koflíku esov. profilu, tenkostěn. tuh. lešt.; 12679 – okraj mísky lešt., tmšhn.; 12680–82 – zlomky z těl užitkových nádob prst. a nezdob.; 12683 – 5 kamenů; 12684 – 1 lastura škeble říční.

Objekt L: při rozšiřování vybagrované plochy pro nádrže narazili dělníci na koncentraci keramických zlomků a kamenů, h. od povrchu spráše 80 cm. Drobná sonda V. Fencla v podlaze výkopu (40 × 60, h. 30 cm) v místě koncentrace poskytla tyto nálezy:

Vrstva I (0–15 cm odshora, přičemž 0 = 80 cm od dnešního povrchu), tmavší: 12685 – zlomek prohnutého a rozevř. hrdla a podhrdlí květináče s páskovým uchem a svislým prst., žlhn., v. (100), *tab. V:1*; 12686 – část (ve zlomcích) podhrdlí a výduti nádoby se širokou a mělkou vodorov. kanelurou, čn., tuh. lešt., v. (120); 12687 – 1 z obdobné tenkostěnné; 12688 – okraj, zlomek koflíku či misky, v. (40); 12689 – 2 zlomky z hrdla vodor. prst.; 12690 – zlomek cedníku s plochým dnem, čnš. tenkostěnn.; 12691–703 – 13 zlomků prst. či nezdob.; 12704–705 – zlomky mazanice s otisky dřeva a přepálené hlíny; 12706–708 – zvířecí kosti, zlomek rohu skotu; 12709 – kameny (v sondě četné), zčásti původu mimo lokalitu, zčásti se stopami ohně. **Vrstva II** (15–30 cm), zřejmě už dno objektu, světlejší: 12710–711 – 2 zlomky hrubší nádoby žlhn., hrdlo vodor. prst., okraj krátce vodor. vytaž., hrana důlkov., v. (55); 12712–16 – 5 nezdob. zlomků, zč. hlaz., příp. tuh.

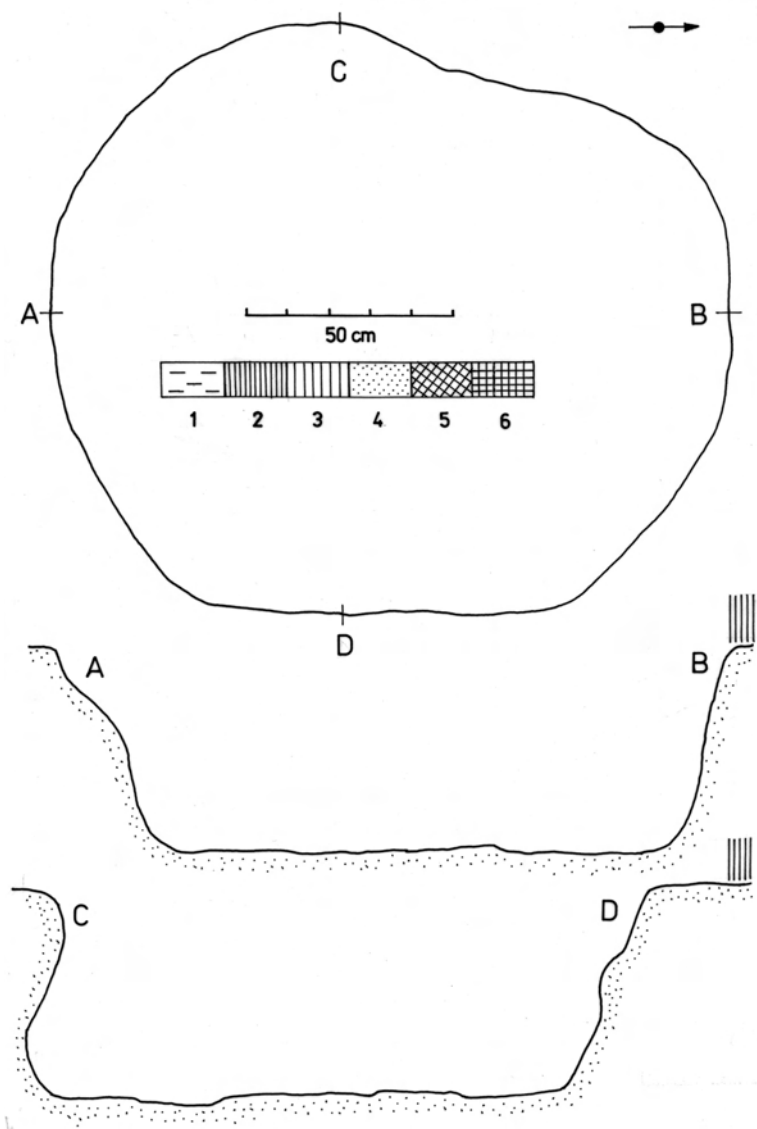
Objekt P: troska objektu zničeného jednak průkopem, jednak základem nádrže č. 1 v JV rohu zásobníkového pole. Zřejmě šlo o sídlištní jámu kónického tvaru (rozšiřujícího se ke dnu). Zbytek prokopán celý.

Nálezy: 13440 – 11 menších keramických zlomků, zejména prst.

Objekt R: ve stěně průkopu mezi nádržemi č. 1 a 4. Zahloubený objekt zhruba obdélného tvaru s rovným dnem, na profilu š. ústí 180 cm, h. 60 cm od od povrchu spráše (h. do stěny nemohla být změřena), levá stěna se rozšiřuje ke dnu, pravá zhruba svislá. Ve střední části tmavé výplně objektu v h. asi 30–35 cm koncentrace střepů, kostí a uhlíků (ohniště?), při dně tenké vrstvičky popela. Průzkum se omezil na materiál dosažitelný z odkrytého profilu.

Nálezy: 13441 – zlomek mísov. nádoby s nálevk. rozevř. hrdlem a tělem na podhrdlí vodor. a na výduti svisle kanel., tuh. lešt., v. (40), *tab. V:2*; 13443 – část nálevk. misky tuh. lešt., v. 48, pp.45, *tab. V:3*; 13450 – 3 zlomky květináče, vodor. prst. hrdlo, hnžl., v. (105); zlomky zč. s pásk. uchy a další ker. zlomky, *tab. V:4*; 13458–67 – 2 zlomky mazanice; 6 zvíř. kostí a zlomků neopracov.; 13 zlomků kostí se stopami žáru; zlomky dřevěných uhlíků.

Lit.: ArMME 55/68, 62/68, 101/69, 105/69, 121/69, 156/70, 261/71; *Bulletin* 1969, 87; *Výzkumy* 1972, 89–90; *Výzkumy* 1975a, 96; *Sklenář* 1973, 23, *tab. XLI:25, XLII:16, XLIII:10 (K)*; 23, *tab. XLII:4 (L)*; 25, *tab. XLII:9,26,38 (R)*; sběry: *tamtéž* 23, 24, 25, 27, *tab. XLII:5,12,19,24,27,31,35, tab. XLIII:6,14,17,20,23,26*; *Sklenář* 1985, 3, 4, 7, 16, *tab. LXIX:28, LXXII:14*; *Sklenář* 1982, 299 (heslo 82/3t); *Jiráň* 1991, 99, *obr. 3:11,12,16*.

Obr. 14. Plán a profily objektu K. Vysvětlivky k profilům: Profily jsou zpracovány podle dokumentace předávané V. Fenclm do muzea v Mělníku. Druhy zeminy: 1 navážka (vyznačena jen výjimečně), 2 tmavá hlína (příp. ornice), 3 hnědá hlína, 4 spraš (pouze ta – jako podloží, do něhož jsou objekty zahloubeny – je vyznačena plošně, naproti tomu vrstvy 1–3 jsou pouze naznačeny sloupcem na pravém okraji profilu; výplň jam je všude tmavá až černá hlína, barevně obvykle splývající s nadložní vrstvou 2); 5 vypálená hlína, mazanice, 6 kameny. Vrstvy a polohy uhlíků a popela vyznačeny černým páskem

obj.	MME ič. Pr	akce	nález	Tab.
K	12639–684, 18217	3. 9. 1968	ker. zlomky, zlomek drtidla, zvířecí kosti, škeble, kameny	IV.12–15, 19, 21–22
L	12685–716	16. 10. 1968	ker. zlomky, kameny (viz výše)	V.1
P	13440	7. 7. 1969	ker. zlomky	
R	13441–457	7. 7. 1969	ker. zlomky	V.2–4
	13458–467		mazanice, zvířecí kosti, dřevěné uhlíky	
sběry	12558–598	3. 9. 1968	ker. zlomky nádob tenkostěnných tuh. a lešt. (z koflíků – ucho střeovitě, zlomky uch, dále zlomky zčásti okrajové z hrubších zásobnic prst. žlhn.	
	12717–761	16. 10. 1968	(12717–729 v prostoru obj. L): ker. zlomky z nádob tenkost., esov. profilu, čnhn. tuh. a lešt. (někdy jen vně či uvnitř) s výzd. kanel. oblouk. (12731) či svislou (12732) nebo rytou (12730) svazek vodor. rýh lem. řadami teček, i z hrubších žlhn. prst.; masivněj. z hrdel; ojed. vlešt. svislý pás (12736) či svis. hřeben. (12737), z koflíku s odlom. pásk. uchem, v. 70 (12738)	V.5–10
	12797–800	4. 11. 1968	12797 zlomek tordovaného okraje mělké esov. misky hnš., v. (35), 12798 rozevř. hrdla zásob. s vodor. prst., plast. lištou a šikmo přesekáv. hranou okraje, žlš., v. (85); 12799 zlomek tuh. lešt. z etáž. nádoby?; 12800 zlomek prst.	V.11, 13
	12805–830	4. 4. 1969	zlomky z nádob (misek) tenkostěnn. čnhn. tuh. a lešt. se žlábkov. i rytou výzd., i z hrubších žlhn. prst., plastická lišta; 1 kus mazanice s otisky dřeva (12830)	
	13071–091	21. 4. 1969	ker. zlomky menší tenkostěnn. čnhn. tuh. a lešt. i hrubší žlhn. prst. (13071) důlkov. okraj zásob., hrdlo vodor. prst.; zlomek mazanice s otisky dřeva (13091)	
	13157–168	15. 5. 1969	13157 důlkov. okraj zásob., hrdlo vodor. prst., v. (60); dále ker. zlomky tenkostěnn. tuh. lešt. i hrubší žlhn. prst.; 13159 zlomek cedníku s rovným dírkovaným dnem, tmhn., v. (50)	V.14–15
	13221–256	2. 6. 1969	ker. zlomky menší z nádob tenkostěnn. čnhn. tuh. a lešt. nezdob. (13221–5; silnější 13226–8), z hrubších žlhn. prst., plastická důlkov. lišta, zlomky páskových uch; ojed. výzd. různosměr. rýh (13232) či svazku šikmých žlábků na podhrdlí tuh. lešt. (13233); z plochého talíře? (13235)	V.12, 16
	13282	5. 6. 1969	7 keramických zlomků	
	13468–480	7. 1969	13468 zlomek misky nálevk. těla s oble zataž. okrajem, zevně nevýraz. vodor. faset. a na spodku svisle rýhov., čvhn./čn., v. (50); 13469 zlomek podhrdlí nádoby zdob. pásy rýh lem. důlky, tuh. lešt., v. (40); dále pásk. ucho květináče a další zlomky, hl. jednod. okraje	X.9
	13760–763	7. 10. 1969	drobné ker. zlomky	
	13906–929	29. 7., 26. 8., 23. 9. 1969 (předáno 28. 11. 1969)	13906 zlomek válcov., vodor. prst. hrdla zásob., okraj vodor. vytaž., čvhn., v. (80); 13907 zlomek se svazkem rýh, hn. v. (60); 13908 z výdutě se skupinou šir. svis. žlábků, tuh. lešt., v. (60); 13909–910 okraje misek či koflíků esov. profilu, tuh. lešt., v. (45), (50); 13911–912 okraje zásobnic; 13913 zlomek etáž. nádoby, tuh. lešt., v. (40); další zlomky tuh. a lešt., prst. i nezdob., plast. páska	V.17–19, 22
	14027–029	1. 2. 1970	14027 zlomek z velké výdutě široce vodor. kanel., tuh. a hlaz. (70 x 130); další 2 ker. zlomky tuh. a hlaz.	V.20
	14491	30. 5. 1971	7 keramických zlomků zčásti prst.	
15412–422		15412 vyklop. faset. okraj zásobnice šedé, v. (25); 15413 zlomek oblé misky tuh. lešt., v. (70); 15414–418 zlomky s kanel., rýhami, okraje, zlomky nezdob.	V.21	

III.17. 1969(–70) – výstavba skladu olejů

Nálezy učiněné při rozšiřování plochy pro nádrže a pro sklad olejů v prostoru při Z obvodu bloku nádrží byly získány v červnu až listopadu 1969 a dodatečně v květnu 1970 (skrývka a výkop základů pro sklad; sběry a průzkum profilů porušených zahloubených objektů M, N, O, S, T, U). Akce prováděl opět V. Fencel, záchranný výzkum zbytků jam M a O dne 4. 7. 1969 provedli PhDr. K. Sklenář (NMPas Praha) a V. Fencel. Výplň objektů obsahovala keramické nádoby a zlomky, mazanici, zvířecí a lidské kosti. Kromě toho byl v pásu mezi sklady a nádržemi nalezen kostrový hrob silně porušený (nebo

lidská kostra v sídlištní jámě?), bez milodarů (viz níže hrob III). Objekt N zkoumal V. Fencel 7. 7. 1969; objekty S, T, U ve stěnách základové jámy skladu olejů V. Fencel 22. 10. 1969.

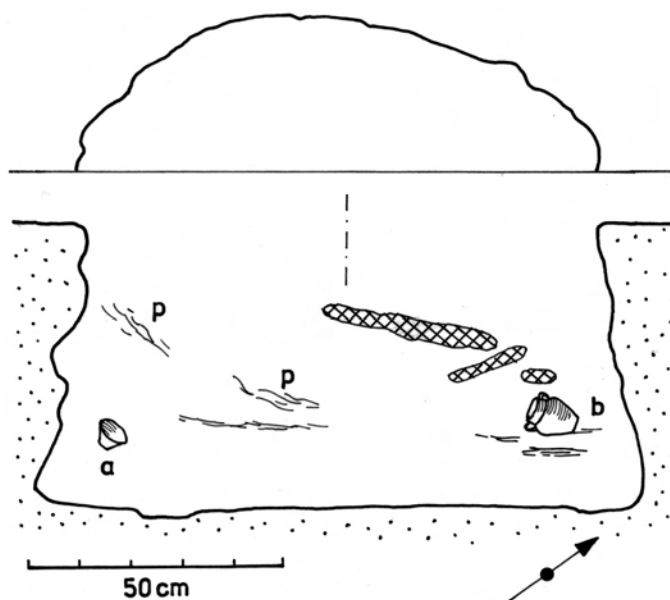
Objekt M: zbytek jámy ve stěně výkopu, š. ústí (na profilu) 100 cm, š. dna 118 cm, hloubka do stěny profilu max. 30 cm. Na profilu nebylo patrné zvrstvení, objekt byl pro vybírání rozdělen svisle na poloviny a vodorovně na vrstvy: levá polovina shora dolů na vrstvy 1–5, pravá 6–10, přičemž 1 odpovídá 6 atd. úrovní i mocností.

Vrstva 1 (0–10 cm): 13319 – vodorovně vytaž, faset. okraj zásobnice, v. (45), *tab. VII:2*; 13320 – zlomek šikmo prst. hrdla a důlkov. okraje hrubší nádoby, v. (60), *tab. VII:1*; 13321–325 – 9 dalších keramických zlomků tuh. lešt. či kanel. a prst.

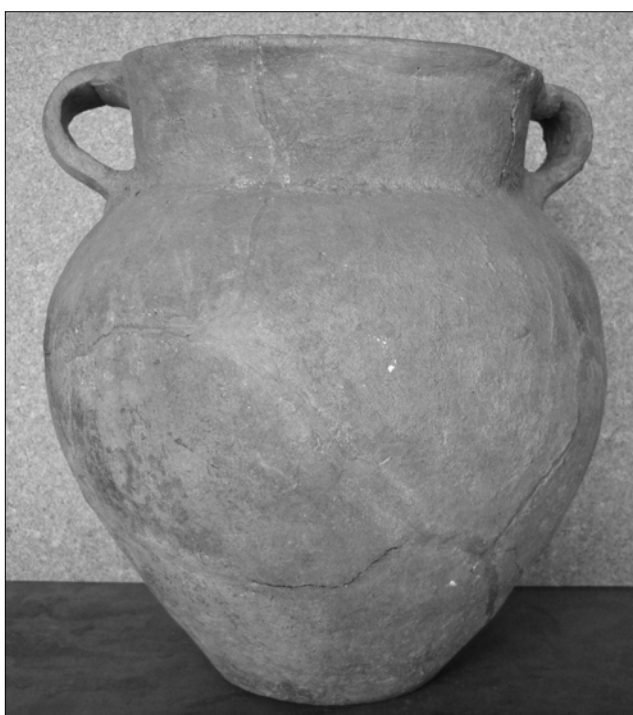
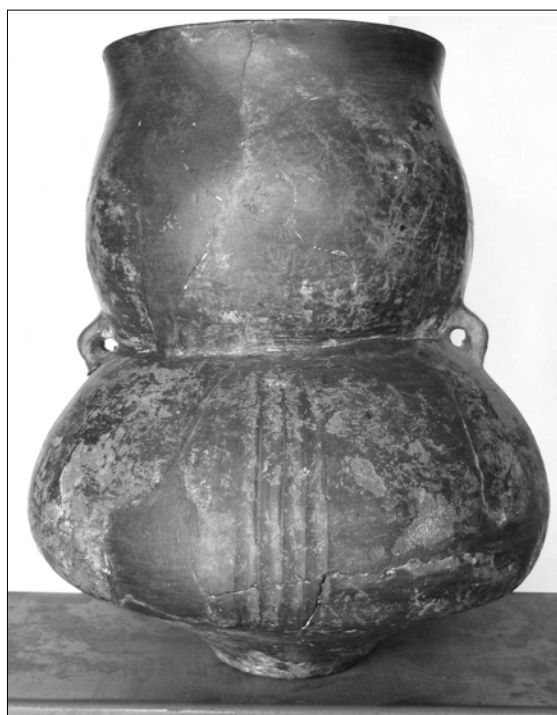
Vrstva 2 (10–20 cm): 13326 – drobný zlomek s hustou rýhov. výzd., hnš. tuh. lešt.; 13327–329 – 44 další ker. zlomky, *tab. VII:2* (13328).

Vrstva 3 (20–40 cm): 13330–331 – zlomky tenkost. nádob esov. profilu čnš. tuh. lešt. s pásy vodorovných rýh, lemovanými řadou šikmých rýžek, v. (30) a (65), *tab. VI:2*; 13332 – zlomek mísovitě nádob s vodor. vytaž. okrajem mírně lalokovitě rozšíř., v. (60), *tab. VI:10*; 13333–347 – 50 dalších zlomků z okrajů a těl nádob tuh. a lešt. i hrubších, mj. vodor. i svisle žlábkovaných.

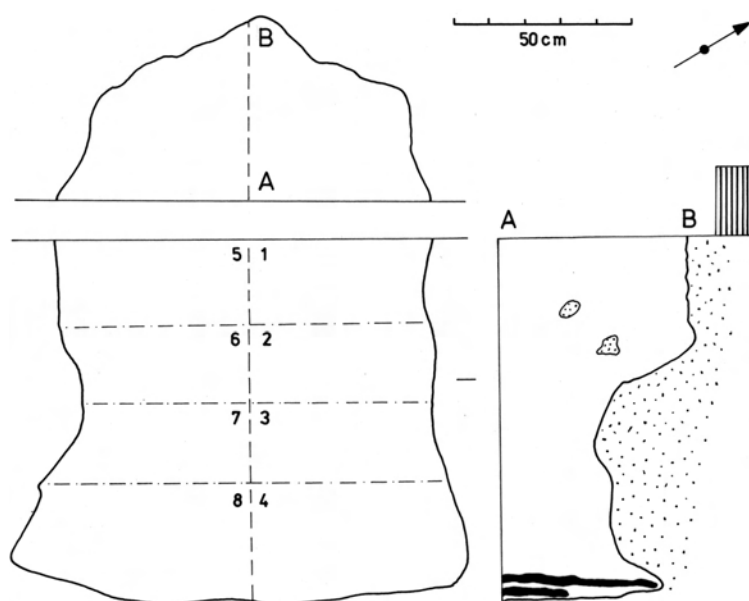
Vrstva 4 (40–50 cm): 13348 – etážová amfora stupně Q podle Bouzka 1958, s prohnutě nálevk. spodkem, lehce převislou střední výdutí, podhrdlí zdob. 4 skupinami po 4 svislých žlábkách; na rozhraní těla a vydutého hrdla esov. profilu jsou 2 protilehlá lomená ouška; v. 215 (v. hrdla 100), pp. 55, p. výdutě 185, pú. 120, *tab. VI:1*; 13349–350 – zlomky misek či koflíků esov. profilu, tmhn., v. (85) a (60), *tab. VI:6–7*; 13351 – z mírně rozevř. hrdla a nálevk. okraje amforovitě nádoby tm.šhn., v. (40), *tab. VI:8*; 13352 – z misky s vodor. vytaž. okrajem. hrubší tmhn., v. (70); 13353–354 – 33 dalších keramických zlomků, *tab. VI:9*.

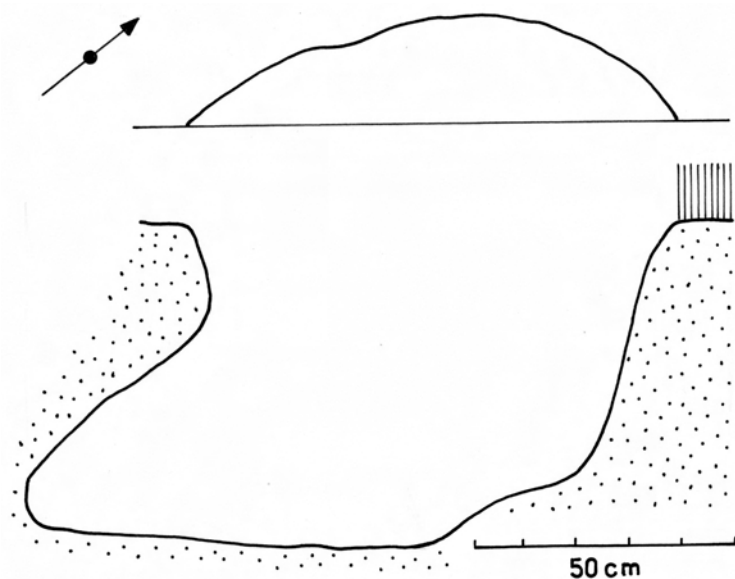
Obr. 15. Plán a profil objektu M (a – nádoba ič. 13348, b – nádoba ič. 13409, p – popelovité polohy; čerchovaně osa rozdělení výplně do pravého a levého sledu mechanických vrstev)

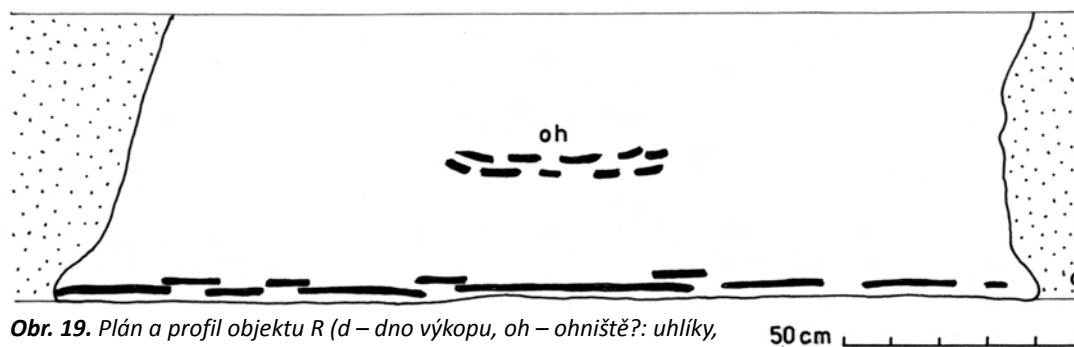
Obr. 16. Nádoby z objektu M (ič. 13348 a 13409, III.17)

Obr. 17. Plán a profil objektu N (profil rozdělen do mechanických vrstev – viz popis)

Obr. 18. Plán a profil objektu O

Obr. 19. Plán a profil objektu R (d – dno výkopu, oh – ohniště?: uhlíky, střepy, zvířecí kosti)

Vrstva 5 (50–55 cm): 13355 – zlolek koflíku esov. profilu s kořeny převýšeného páskového ucha, tmhn. hlaz., v. (40), *tab. VI:4*; 13356–357 – 23 dalších keramických zloleků. + 13400: odštěpek křemene (-ce). (Vrstva 2–5: 13402–407 – zlolekky zvířecích kostí, 1 přepálený z vrstvy 4.)

Vrstva 6: 13358 – drobný zlolek esov. profilu tenkost. tuh., *tab. VI:5*; 13359–364 – zlolekky hrubších nádob (důlk. okraj, plast. páska); 13365 – 72 drobnější ker. zlolekky.

Vrstva 7: 13366–375 – 6 okrajů tenkost. nádob esov. profilu, tuh., a 50 dalších ker. zloleků, *tab. VI:19* + 13398–399 – zlolekky mazanice, uhlíky, zlolek spalené lastury škeble říční.

Vrstva 8: 13376 – okraj zásob., vodor. vytažený a ploše kanel., žlhn., v. (45), *tab. VI:20*; 13377 – okraj tenkost., hn.; 13378 – zlolek větší nádoby mísov., uvnitř tuh., v. (80); 13379 – větší zlolek zásobnice tuh. lešt., podhrdlí vodor. kanel.; 13381 – kořen pásk. ucha; 13382 – zlolek s vodor. svazkem rýh, tuh. lešt.; 13383 – z koflíku esov. profilu s kořenem převýš. pásk. ucha, hnš., uvnitř tuh. lešt., v. (90), *tab. VI:12*; 13384 – ze spodku a dna velké zásobnice svisle prst., hnš., v. (65); 13385 – velký zlolek tuh. lešt. z těla, v. (150), *tab. VI:14*; 13386–96 – další zlolekky tuh. a lešt. i hrubší, prst., *tab. VI:15–18*; + 13397 – zlolek mazanice s pův. na něj přilepeným uhlíkem.

Vrstva 8+9: 13409 – květináč hrubší, nepravidelný, se 2 protilehlými páskovými uchy, hrdlo vodor. a tělo svisle prst., hnš., v. asi 225 (ucha lehce převýšena), pp. 85, pú. 135 (mezi uchy) x 170 (zdeformováno do oválu), *tab. VI:3*.

Vrstva 9: 13385–388 – zlolekky tenkost. misek či koflíků esov. profilu, tuh. lešt., v. (55)–(65); 13389 – silně rozevř. nálevk. hrdlo zásobnice s vodor. vytaž. okrajem, v. (80); 13390–396 – 26 dalších keramických zloleků. + 13401 – zlolek opáleného křemenného valounu.

Bez rozlišení vrstvy: 13408: kusy mazanice a vypálené mazanice s otisky prutů (zejména z kumulace ve vrstvě 8).

Objekt N: na profilu š. ústí 105 cm, h. 100 cm od povrchu, h. do stěny ve vrstvě 1+5 max. asi 50 cm; ve vyšších vrstvách černohnědé výplně izolované hroudy spráše, na dně vrstvičky tmavšího popele silné asi 1 cm. Výplň rozdělena opět na vrstvy – pravá polovina v. 1–4, levá v. 5–8.

Vrstva 1: 13410–411 – 16 keramických zlomků, *tab. VI:11*. – **Vrstva 2:** 13412–414 – 23 ker. zl., *tab. VI:13*. – **Vrstva 3:** 13415 – 14 ker. zl. + 13433 – záprstní kůstka? – **Vrstva 4:** 13416–418 – 10 ker. zl. + 13430 – spálená zvířecí kost. – **Vrstva 5:** 13419 – 18 ker. zl. + 13434 – zub (lidský?). – **Vrstva 6:** 13420–421 – 10 ker. zl. – **Vrstva 7:** 13422 – 18 ker. zl. + 13431–432 – kančí kel a zlomek kosti. – **Vrstva 8:** 13423–428 – 20 ker. zl. a 1 zlomek valounu (buližník?).
Bez rozlišení vrstvy: 13429 – 9 drobných kusů vypálené hlíny a mazanice (1–2 v každé vrstvě).

Objekt O: zbytek jámy, na profilu š. ústí 95 cm, h. do stěny max. 20 cm, levá stěna se na profilu výrazně rozšiřuje směrem dolů, pravá naopak, dno zhruba vodorovné.

Nálezy: 13435 – zesílený okraj nádoby prst., šhn., v. (40), *tab. VI:21*; 13436–438 – 3 další ker. zlomky; 13439 – zlomek kosti.

Objekt S: jáma porušená průkopem, š. ústí zbytku na profilu 95 cm, h. od povrchu spráše 55 cm, h. do stěny nezjištěna. Severní stěna kolmá, jižní směrem dolů rozšířená, dno rovné. Ve výplni větší pískovcové kameny. Materiál získán vzorkováním z mechanických vrstev 1–3 (odzdola) o mocnosti 20 cm.

Vrstva 1+2: 13844 – část květináče s kolmým vodor. prst. hrdlem a svisle prst. tělem, tmšhn. – **Vrstva 1:** 13845–847 – drobné ker. zlomky. – **Vrstva 2:** 13848–849 – nálevk. hrdlo zásobnice s vodor. vytaž. okrajem, tuh. lešt., v. (80), *tab. VI:22*; 13850–856 – ker. zlomky tuh. lešt. a 1 prst.; 13857 – zlomek navětralé žuly. – **Vrstva 3:** 13858–859 – zlomky rozevř. hrdel zásobnic šhn. vodor. prst., v. (80), (25), *tab. VI:26*; 13859–865 – další ker. zlomky

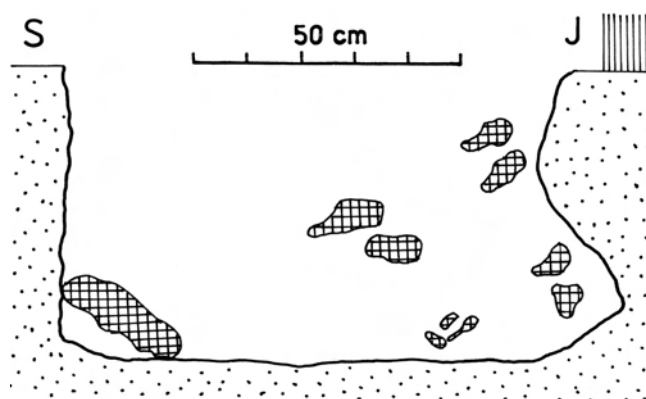
Objekt T: jáma z větší části zničená, zbytek zaměřen na profilu: š. ústí 110 cm, h. od povrchu spráše 70 cm, h. do stěny nezjištěna. Tvar typicky knovízský, tj. od ústí dolů k lehce mísovitému dnu se výrazně rozšiřující (kónický). Materiál získán vzorkováním mechanických vrstev 1–3 (odzdola) o mocnosti 20 cm. **Nálezy:**

Vrstva 1: 13866–870 – důlkovaný okraj zásobnice a další drobné ker. zlomky. – **Vrstva 2:** 13871–873 – drobné atypické ker. zlomky. – **Vrstva 3:** 13874 – zlomek mělce svisle kanel., hlaz., v. (45). – **Sběr pod profilem objektu:** 13875–880 – drobné ker. zlomky tuh. i prst.

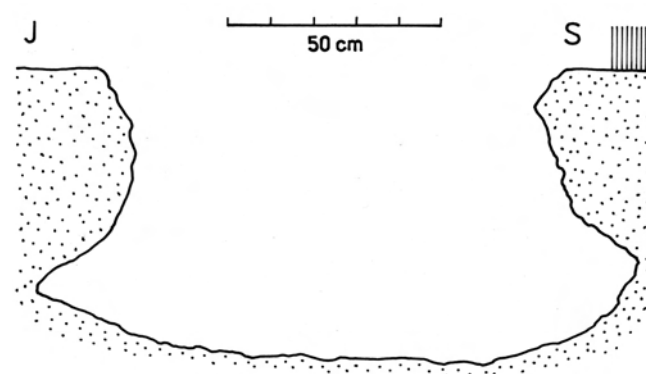
Sběr při hloubení a na výhozu z prostoru T, vykonaný a předaný dělníky: 13793–797 – ker. zlomky z nádob prst. a silnějších hlaz.; 13798–806 – okraje zásobnic prst., okraje rozevř. či vodor. vytaž., důlkov. hrana, v. max. (80); 13806–813 – zlomky z těl zásobnic prst. s plast. lištou, v. max. (80); 13814–816 – zlomky misek s okrajem vodor. ven vytaž., hn.–šcn., v. max. (70), *tab. VII:8* (13814); 13817–826 – jednod. okraje nádob tuh. a hlaz./lešt., *tab. VII:4* (13817); 13827–832 – ze spodků a den různ. nádob; 13833–835 – z nádob s pásk. uchem a 1 ucho z výdutě; 13837 – zlomek s rytou výzd., hn., v. (45), *tab. VII:5*; 13838 – zlomek ze dna a spodku misky či koflíku esov. profilu, nad dnem koncentric. kanel., pův. uvnitř tuh. a lešt., v. (45), pp. 25; 13839 – tenkost., esov. profil, v. (45); 13840–842 – zlomek nádoby, silně přepálený; hruška uhnětené a vypálené hlíny s otisky prstů (papilár. linií), šhn., 55 × 35 × 35; štěpina přepálené zvířecí kosti, d. 75; 13843 – 7 kusů vypálené jemné písč. hlíny s hlaz. lící stěnou.

Objekt U: zbytek jámy podobného průřezu, pú. na profilu 120, h. max. 90 cm, ve výplni větší hroudy mazanice či spráše, při dně popelovité vrstvičky. Materiál získán vzorkováním mechanických vrstev 1–3 (odzdola) o mocnosti 20 cm.

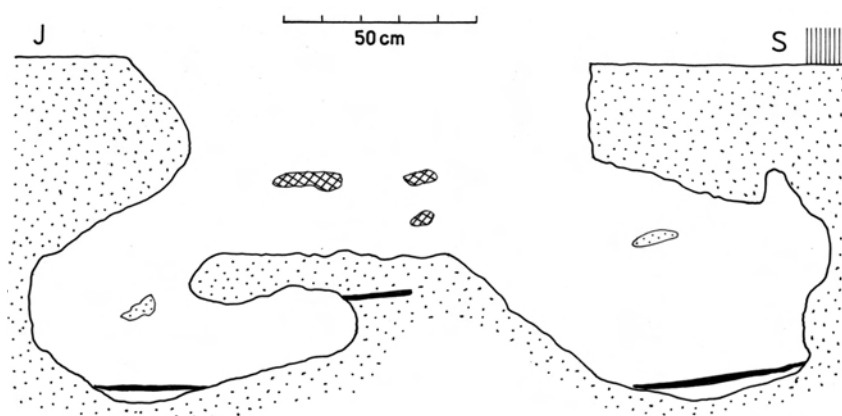
Vrstva 1: 13881–882 – nálevk. hrdlo zásobnice s vodor. vytaž. okrajem, vodor. prst., šhn., v. (55); 13883–887 – další zlomky prst. a nezdob. – **Vrstva 2:** 13888–889 – drobné ker. zlomky. – **Vrstva 3:** 13890 – okraj koflíku tenkost. tuh. s kořeny ucha, v. (45); 13891–893 – další ker. zlomky zč. prst. – **Vrstva 4:** 13894 – zlomek zdob. šrafo. trojúhelníky

Obr. 20. Plán a profil objektu S (ve výplni kameny – většinou pískovec)

Obr. 21. Profil objektu T

Obr. 22. Profil objektu U

z vlešt. úzkých žlábků, tuh. lešt., v. (40), *tab. VI:23*; 13895 – vodor. vytaž. okraj větší nádoby tuh. lešt., v. (35); 13896–899 – další zlomek tuh. lešt. a 3 nezdob. hrubší. – Bez rozlišení vrstvy: 13900–901 – 3 hrudky vypálené mazanice, 1 zvířecí kost.

Dodatečný sběr (podle údajů dělníků jde o U): 14033 – zlomek hlubší mísov. nádoby esov. profilu rozevř., tuh. hlaz., v. (55), *tab. VI:24*; 14034 – zlomky z výdutě tenkost. hlaz. svhn.; 14035–039 – zlomky s vodor. i svis. prst., plast. páska; 14040 – s vodor. kanelurou na výduti, tuh.; 14041–047 – další zlomky hl. prst.

Ulož.: MME, viz tab. – **Lit.:** ArMME 101/69, 104/69, 106/69, 121/69, 156/70; *Fenc 1969b*; *týž 1971*; *Výzkumy 1972*, 90; *Sklenář 1973*, 25, 27, *tab. XLII:1,3,10,15,18,20–22,25,29,32,34,36–7,39*, *XLIII:3,8,9,12,15–16*, 27, *XLIV:38*; *Sklenář 1982*, 299 (heslo 82/3u); *Sklenář 1985*, 3, 4; *Jiráň 1991*, 99, *tab. III:6*, obr. 3:4–6.

obj.	MME ič. Pr	akce	nálezy	Tab.
sběr z plochy M	13312–314	4. 7. 1969	1 přepál. střep z nádoby prst. (hrdlo vodor., tělo svisle); 2 kusy vypálené mazanice s otisky kúlů	
	13315–318		2 okraje a 8 dalších zlomků hrubších nádob zčásti prst., důlk. hrana; 1 kus vypál. mazanice s otisky prutů (13318)	
M	13319–409	4. 7. 1969	zlomky keramiky, kamenů, mazanice, uhlíky, kosti zvířecí	VI.1–10, 12,14–20 VII.1–3
N	13410–434	7. 7. 1969	zlomky keramiky, kamenů, mazanice, kosti zvířecí	VI.11,13
O	13435–439	4. 7. 1969	ker. zlomky, zlomek kosti	VI.21
nad MN, O	13764–768	17. 10. 1969	drobné ker. zlomky okrajů	
S	13844	22. 10. 1969	Vrstva 1+2: keramická nádoba	
	13845–847		Vrstva 1: ker. zlomky	
	13848–857		Vrstva 2: ker. zlomky, zlomek navětralé žuly	VI.22
	13858–865		Vrstva 3: ker. zlomky	VI.26
T	13866–870	22. 10. 1969	Vrstva 1 (spodní): drobné ker. zlomky	
	13871–873		Vrstva 2 (střed.): drobné atypické ker. zlomky	
	13874		Vrstva 3 (svrch.): zlomek mělce svisle kanel., hlaz., v. (45)	
	13875–880		sběr pod obj.: drobné ker. zlomky hlaz. i prst.	
T+? (sběry)	13793–797	předáno 22. 10. 1969	ker. zlomky z nádob prst. a silnějších hlaz.	VI.25
	13798–839		ker. zlomky	VI.27–8 VII.16–17
	13840–843		přepálená keramika, vypálená hlína, zvířecí kost	
U	13881–899	22. 10. 1969	ker. zlomky	VI.23
	13900–901		vypálená mazanice, zvířecí kost	
U?	14033–047	1. 2. 70	ker. zlomky	VI.24
sběry	13283–307	24. 6. 1969	13283 velký zlomek zásob. s důlkov. plast. lištou a důlk. okrajem, hrdlo prst. vodor., tělo šikmo, hnš., v. (170); další zlomky hl. hrubší prst., i hlaz., kanelov., vtač. podstava	VII.9–10, 12, 14
	13308–310		3 kusy mazanice čvhn. vypálené s otisky kúlů	
	13311		zlomek zvířecí dlouhé kosti rozštíp.	
	13769–792	17. 10. 1969	13769 – zlomek podhrdlí etáž. nádoby tuh. lešt., kanel. vodor. a na výduti svisle, v. (60), <i>Tab. VII.11</i> ; 13770 obdob. zlomek nezdob. v. (45); 13773–774 hrdla okraje zásobnic prstov., přesek. či důlk. hrana; 13775 zlomek koflíku s odlom. pásk. uchem, hn., v. (70); pak další ker. zlomky (1 přepál.), 1 zlomek mazanice s otisky prutů, 1 zvířecí dlouhá kost	VII.6–7, 11
	14030–032	10. 11. 1969	nálevk. okraj květináče? prst., velký zlomek hrubé zásobnice prst. šedé, zlomek sílnost. tuh. a hlaz.	
	14586	5. 1970	zlomek dna a spodku velké nádoby tmhnš. hlaz., v. (80)	VII.13
14587	5. 8. 1970	část zvířecí spodní čelisti (prase?)		

III.18. 1969 – výstavba skladu olejů

V témže prostoru byl zároveň objeven i kostrový hrob (nebo dno zničené jámy?), označený jako **hrob III**. Záchraný výzkum jeho zbytku dne 4. 7. 1969 provedli K. Sklenář a V. Fencel. Kosterní pozůstatky ležely přímo na podlaze průkopu v h. asi 100 cm od aktuálního povrchu terénu a byly téměř zničeny; poloha těla rekonstruována jen zhruba podle zbytků špatně zachovalých kostí, zašlapaných v podlaze, pokud bylo možno jejich uložení považovat za původní. Podle toho šlo o pohřeb ve skrčené poloze na pravém boku hlavou k J, tj. obličejem k V (vzdálenost mezi spodní čelistí a pávní 40 cm). Při absenci nálezů spojitelných s hrobem je ovšem jeho datování nejisté.

obj.	MME ič.	akce	nálezy
hrob III	An 32	4. 7. 1969	porušené zbytky kosterních pozůstatků
sběr	An 33		kosti, zuby – sběr mimo hrob a z hlíny nad výkopem: zlomek krania aj. (+ příměs zvířecích kostí?)
		An 34	17. 10. 1969

III.19. 1969–70 – výkop pro kabel elektrického osvětlení

Průkop ve směru zhruba JV–SZ na ploše JZ od bloku nádrží na olej zachytil a prořízl několik dalších zahluhlených objektů (V, W, X, Y, CC). Ze silně porušených zbytků v profilech průkopu získány keramické nádoby a zlomky; mimo to z profilu J stěny průkopu 3 koflíky. Dokumentaci a sběry (kromě sběrů předaných od dělníků 16. 2. 1970) prováděl od listopadu 1969 do listopadu 1970 V. Fencel v míře, kterou dovoľoval rychlý postup stavebních prací.

Objekt V: profil v SV stěně výkopu: v zásadě kónický s rovným dnem, ústí 230 cm, h. pod ornici 110 cm.

Nálezy: 14048 – 4 drobné ker. zlomky prst.

Objekt W: profil v obou protilehlých stěnách výkopu – kónický s rovným dnem, ústí 150 cm, h. pod ornici 110 cm.

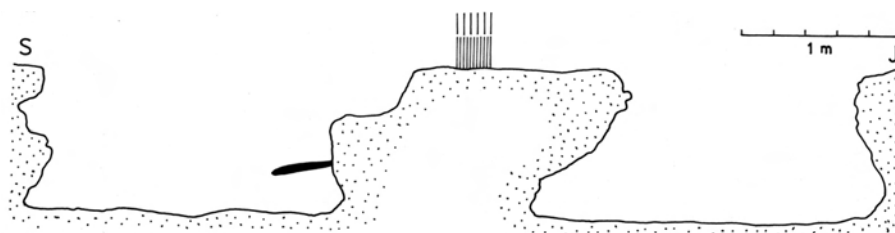
Nálezy: a) sběry od dělníků z hloubení průkopu: 18181 – okraj mísy? vodor. vytaž., okraj tord., tuh. lešt., v. (40), *tab. VII:18*; 18182–183 – okraje koflíků/misek esov. profilu, tuh. lešt., *tab. VII:20* (18183); 18184–95 další drobnější ker. zlomky; b) keramický depot? – 3 tvarově shodné koflíky esov. profilu s převýš. uchem a ú. stlačeným na straně ucha, tenkost. tuh. a lešt. – dodatečně dělníky předáno z profilu v J stěně: 14050 – ucho střechovité, v. 60–64, pp. 28, pú. 99 × 86, *tab. VII:15*; 14051 – ucho pásk. se svis. žlábký, v. 58–61, pp. 31, pú. 100 × 83, *tab. VII:19*; 14052 – ucho shodné s předch., v. 57–60, pp. 34–36, pú. 99 × 82, *tab. X:14*.

Objekt X: zničen až na nepatrný zbytek v SV stěně výkopu.

Nálezy: 14053 – zlomek válcov. hrdla zásobnice, vodor. prst., okraj faset. a vodor. vytaž., šhn., v. (95); 14054–057 – další ker. zlomky.

V, W, X: sběry v prostoru uvedených objektů bez rozlišení příslušnosti k nim, předané dělníky z průkopu kanálu a úpravy stěn a) západně od nádrží 23. 11. 1969 (13930–943 – viz *tab.*), b) JZ od nádrží 10. 3. 1970

Nálezy: 14101 – zlomky nálevk. hrdla, vodor. vytaž. a oběžné žlábk. okraj s tord. hranou, tuh., v. (85), *tab. VIII:1*; 14102–103 – z nádob tenkost. tuh. lešt., polokul. a esov. profil, v. (75), (40); 14104 – 2 zlomky široce vodor. kanel. podhrdlí, tuh. hlaz., tělo nehlaz., v. (60); 14105–124 – další zlomky spíše nevýraz., *tab. VIII:3*, 5–6; 14125–127 – ucha hrubších květináčů svšhn., prst.; 14128 – zlomek s různosměr. hřeben. svazky mělkých širších rýh, hn., v. (95); 14129 – nálevk. hrdlo zásob., vodor. prst., hrana šikmo důlk., plast. lišta důlk., podhrdlí svis. prst., hnžl., v. (140), *tab. VIII:2*; 14130 – prohnutě rozevř. hrdlo zásob. s důlk. hranou okraje, v. (115), *tab. VIII:4*; 14131–144 – zlomky nádob prst., důlk. okraje, plast. páska, *tab. X:2–3*, 7; 14145–158 – další zlomky prst. nádob, *tab. X:4–6,10*; 14159–166 – vodor. vytaž. okraje zásob., *tab. X:12* (14159 tord., *tab. X:8*); 14167–187 – přesek. okraje prst. nádob; 14188 – část nádoby esov. profilu, vodor. prst., s vodor. vytaž. okrajem, šžlhn, v. (130), *tab. X:11*; 14189 – 35 zlomků tuh.; 14190 – 19 přepálených

Obr. 23. Profily objektů V a W

keramických zlomků; 14191 – 2 zlomky větší nádoby, tuh. v pásech, svhn.+čn.; 14192 – 185 hrubších, hl. prst. keramických zlomků nevýrazných; 14546, 14548–552 – zlomky misek/koflíků tuh. lešt., *tab. VIII:7–8*; 14547 – část misky s lehce převýšeným pásk. uchem svis. žlábkovaným, tuh. lešt., v. (75), *tab. VIII:9*; 14553 – z oble rozevř. hrdla zásob. s důlk. hranou okraje, šhn. prstov., v. (60), *tab. VIII:10*; 14554 – z válcov. hrdla s rozevř. přesek. okrajem, hn., uvnitř hlaz., v. (70), *tab. VIII:12*; 14555 – oble rozevř. s důlk. hranou okraje a důlk. plast. lištou pod hrdlem, hnš., v. (70), *tab. VIII:13*; 14556–559 – další zlomky prst. i hlad.; 14560 – ker. zlomky (1 přepál.).

Objekt Y: profil v severovýchodní stěně průkopu, nedokumentován.

Nálezy z profilu (1. 2. 1970): 14058–059 – 2 menší ker. zlomky (prst. a tuh. lešt.).

Sběr ze zaházeného příkopu v prostoru Y (5. 8. 1970): 14561 – spodek koflíku/misky zdob. naspodu výdutě mělkým žlábk. ve svazcích, šedý hlaz., v. (30), pp. asi 35, *tab. VIII:15*; 14562 – shod. spodek nezdob., šedý nehlaz., podstava mírně vtačená, pp. asi 25, *tab. VIII:14*; 14563 – zlomek talířov. mísy s vodor. vytaž. a ploše tord. okrajem, uvnitř tuh. lešt., v. (35); 14564 – z misky tenkost. rozevř., tuh. lešt., v. (40), *tab. VIII:11*; 14565 – zlomek výdutě široce svisle kanel., tuh. hlaz.; 14566–573 – zlomky tuh. i prst.

Obr. 24. Koflíky z objektu W (ič. 14050 a 14051, III.19)

Objekt CC: zbytky byly zachyceny V. Fenclem 25. 9. 1970 v obou protilehlých stěnách výkopu, 130 cm od stěny šachty na stáčení oleje; průměr na profilu max. 390 cm (okraj blíže k šachtě byl už zničen zakládáním rampy na stáčení oleje), h. min. 85 cm pod navážkou (spodek zasahoval pod dno výkopu). Vzhledem k těsné blízkosti kolejí nebylo možno objekt prokopat.

Nálezy: a) v JZ profilu (blíže ke kolejím) i na výhozu: 14654 – zlomky nádoby zdob. hřeben. svazky rýh, rovnými i vlnovk., tm. čvhn.; 14655 – část polokul. až bomb. hlub. misky s jednod. okrajem, tenkost. hladké, tm. čvhn., v. (115), pú. asi 200, *tab. VIII:16*;

b) v JZ profilu: 14656–660 – 5 keramických zlomků prst.; c) v SV profilu (blíže k nádržím): 14661–667 – větší okraje zásob. (přesek. okraj, plast. lišta) a další hrubší zlomky, *tab. VIII:17* (14661);

d) sběr na výhozu z CC: 14668 – výduť svis. šir. kanel., tuh. lešt., *tab. VIII:19*; 14669–72 zlomky tuh. lešt. i hrubší prst.; 14768 – 4 zlomky z těla nádoby hn. (1 z přechodu do masivního dna), zdob. až k podstavě hřeben. rýhovaným rovně i obloukovitě taženým, *tab. X:15*; 14769 – okraj. zlomek polokul. misky hn. hlaz., v. (65), *tab. VIII:20*; 14770–771 – okraje tuh., v. (23), (40); 14772 – z hlub. misky hn. hlaz. s tord. okrajem, v. (80), *tab. VIII:22*; 14773–774 – zlomek svisle žlábk., tuh. lešt., v. (50), *tab. VIII:18* (14773);

obj.	MME ič. Pr	akce	nálezy	Tab.
V	14048	16. 2. 1970	ker. zlomky	
W	18181–195	16. 2. 1970	ker. zlomky	VII.18–20
	14050–052	10. 3. 1970	3 keramické koflíky	VII.15, 19, X.14
X	14053–057	16. 2. 1970	ker. zlomky	
V,W,X	14101–192	10. 3. 1970	ker. zlomky (rozpis výše)	VIII.1–6, X.2–8, 11–12
	14193		1 zvířecí kost	
	14546–559	5. 8. 1970	sběr ze zaházeného příkopu: ker. zlomky (rozpis výše)	VIII.7–10, 12–13
	14560		1 zlomek přepál.	
Y	14058–059	1. 2. 1970	ker. zlomky (rozpis výše)	VIII.11, 14–15
	14561–573	5. 8. 1970		
CC	14654–667	25. 9. 1970	v profilech: ker. zlomky	VIII.16–17
	14668–672	(předáno 18. 10.)	sběr na výhozu: ker. zlomky	VIII.19
	14768–786	20. 11. 1970 (před. 17. 12.)	sběr na výhozu: ker. zlomky	VIII.18, 20–21, X.15
mimo	13930–943	předáno 23. 11. 1969	ze stěn průkopu: drobné ker. zlomky tuh. a lešt., prst. či nezdob.	

14775 – okraj květináče horiz. prst., žlš., v. (45); 14776 – zlomek hrdla a zesíl. okraje zásobnice, horiz. prst., svš., hrana důlkov., v. (70), *tab. VIII:21*; 14777–786 – 3 zlomky tuh. a lešt., 7 hrubších prst.

Ulož.: MME, viz *tab.* – **Lit.:** ArMME 155–6/70, 182/70, 198/70, 237/71; *Výzkumy* 1975, 96; *Sklenář* 1973, 27; *Sklenář* 1985, 3–6, 15, *tab. LXV:6,7,9, LXVI:3,4,6,10,11,14,15,17,18,20, LXVII:3,4,10–12, LXVIII:1–4,10,15,19, LXIX:1–4,16–18,25,27, LXXI:2,4,25,74,77; Sklenář* 1982, 300 (heslo 82/3v).

III.20. 1970 – výkop pro kabel elektrického osvětlení

Během těže akce na jiném místě – v kolejišti železniční vlečky při vykládací rampě, 26 m na SZ od stáčírny olejů a 4 m od střední koleje, zjistil V. Fencel 25. 9. 1970 v jižní stěně výkopu zahluobený objekt.

Objekt BB: jáma kotlovitého průřezu, š. zbytku na profilu asi 330 cm, h. přesahovala h. výkopu (80 cm pod navážkou). Z tmavé výplně objektu pochází celkem 20 drobných zlomků jemnější i hrubší keramiky.

Ulož.: MME ič. Pr14634–53 (předal V. Fencel, Kralupy n. Vlt., 18. 10. 1970). – **Lit.:** ArMME 198/70; *Výzkumy* 1975, 96; *Sklenář* 1982, 300 (heslo 82/3x); *Sklenář* 1985, 5.

III.21. 1970 – výkopy jímky a kanalizace za skladem olejů

Výkopy probíhající severozápadně od bloku nádrží a západně od nového skladu olejů zachytily zahluobené objekty Z (výkop jímky) a později AA (kanalizace u jímky), obsahující ker. zlomky a zlomky drtidel.

Objekt Z: materiál předali dělníci V. Fenclovi pro MME 1. 2. 1970.

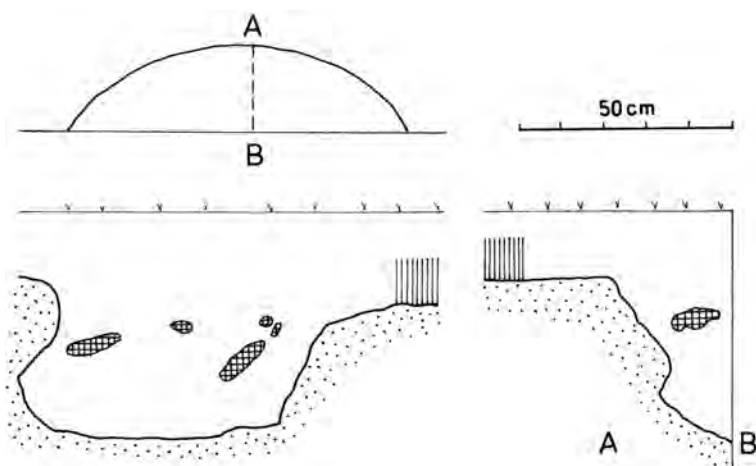
Nálezy: 14060 – zlomek koflíku nálevk. spodku a esov. rozevř. hrdla, tuh. lešt., v. 85–90, *tab. VIII:25*; 14061–066 – ker. zlomky tuh. lešt. (tenkost., esov. profil) i hrubší prst., *tab. VIII:24* (14062).

Objekt AA: Zbytek tohoto objektu ve východní stěně kanalizačního průkopu mezi budovou skladu olejů a septikem (4 m od něj) zachytil a prokopal V. Fencel (4. 8. 1970). Šlo o jámu s jednou stěnou šikmo se svažující, druhou v témže směru naopak zahluobenou do spráše, dno rovné, ú. zbytku na profilu 160 cm, h. od aktuálního povrchu asi 100 cm (pod povrchem ornice asi 75 cm, h. kolmo na stěnu průkopu max. 60 cm. V horní polovině výplně roztroušeny kameny a zlomky drtidla či drtidel (žula?, opuka aj.). Nálezy předané V. Fenclem do MME (19. 8. 1970) pocházejí jednak z výplně objektu, rozdělené mechanicky do vrstev 1–4 (odzdola) o mocnosti 20 cm, jednak ze sběru ve výhozu z prostoru porušení objektu. Žádné jiné objekty nebyly tímto průkopem zachyceny.

Vrstva 1: 14581 – 7 drobněj. zlomků tuh. i hrubších; **vrstva 2:** 14582 – 4 drobněj. zlomky hlaz. i hrubší; **vrstva 3:** 14583 – 4 hrubší zlomky; **vrstva 4:** 14584 – 2 zlomky prst.; 14585 – 2 kameny z výplně objektu. **Neurčené vrstvy:** 14844–845 – 2 zlomky drtidel, žula? šedá, d. (19) a (22).

Sběr: 14574 – zlomek z amfory (osudí) s lehce konic. hrdlem a podlouh. výčnělkem na podhrdlí, masiv., tuh. lešt., v. (95), *tab. VIII:23*; 14575 – z oblé misky tuh. lešt., v. (80); 14576–580 – ker. zlomky, hlavně prst.

Ulož.: MME ič. Pr 14060–066, 14574–585, 14844–845. – **Lit.:** ArMME 182/70; *Výzkumy* 1975, 96; *Sklenář* 1982, 300 (heslo 82/3y); *Sklenář* 1985, 3, 4, 6, *tab. LXIX:8, LXXI:74, LXXII:10, LXXIX:14, 35.*

Obr. 25. Plán, podélný a příčný profil zbytku objektu AA (ve výplni kameny – pískovec, opuka)

III.22. 1970–71 – výkop šachty a základů rampy na stáčení oleje

Při výkopech pro základy rampy a zděnou šachtu vedle kolejí železniční vlečky byly zachyceny (ve stěně výkopu blíže ke kolejím) zahluobené objekty EE a FF, obsahující ker. zlomky, mazanici, keramickou strusku, kameny, kosti lidské i zvířecí. Záchrannou akci 23. 11. 1970 i dodatečné sběry v tomto prostoru (se zbytky objektů EE, FF, GG) ve dnech 10. 2. a 30. 5. 1971 provedl V. Fencel.

Objekt EE: jáma kónického průřezu s rovným dnem, ú. zbytku asi 60–70 cm, h. 60 cm pod povrchem spráše. Ve střední části výplně patrná vrstvička popela. Kolmá hloubka zbytku od profilu do stěny nebyla zjištěna. Materiál získán z profilu objektu ve stěně výkopu V. Fenclem 23. 11. 1970 pro MME, kam předáno 17. 12. 1970.

Nálezy: 14787 – zlomek z podhrdlí etáž. nádoby vodor. kanel., tuh. lešt., v. (20); 14788–790 – 3 ker. zlomky prst.

Objekt FF: jáma kónického průřezu s mísovitým dnem, ú. zbytku asi 140 cm, h. asi 80–90 cm pod povrchem spraše. Ve spodní části výplně patrně vrstvičky popela. Kolmá hloubka od profilu nebyla zjištěna. Materiál získán a předán shodně s objektem EE.

Nálezy na profilu: 14805 – zlomek z válč., vodor. prst. hrdla a šikmo vyklop. okraje zásob., žlhn., v. (55), *tab. VIII:28*; 14806 – z hrdla nádoby s rozevř. okrajem, hnš. hlaz., v. (75); 14807 – okraj polokul. mísky hnš. hlaz., v. (30); 14808 – zlomek řídky rýhov., hlaz. šhn., v. (45), *tab. VIII:29*; 14809–815 – zlomky prst.

Nálezy na výhozu ze zničeného objektu (předáno dělníky): 14791 – střechov. hraněné ucho koflíku, tuh. lešt., *tab. VIII:30*; 14792 – zlomek spodku a dna nádoby s rýh. výzd., v. (30), *tab. VIII:31*; 14793 – z nálevk., vodor. prst. hrdla

zásob., okraj vodor. vytaž. a faset., tuh. lešt., v. (50), *tab. VIII:27*; 14794 – z nálevk. hrdla vodor. prst. s jednod. vyklop. okrajem, svhn. v. (90), *tab. VIII:26*; 14795 – zlomek etáž. nádoby tuh. lešt.; 14796 – okraj zásob., vodor. vytaž.; 14797–799 – zlomek celého profilu hlubší nálevk. mísky?, v. 80, a 2 okraj. zlomky, tuh. lešt., *tab. VIII:32*; 14800–801 – zlomky prstov. i jemněj.; 14802–804 – 5 kusů šedé strusky, 1 ks mazanice, 1 úštěp křemenného valounu.

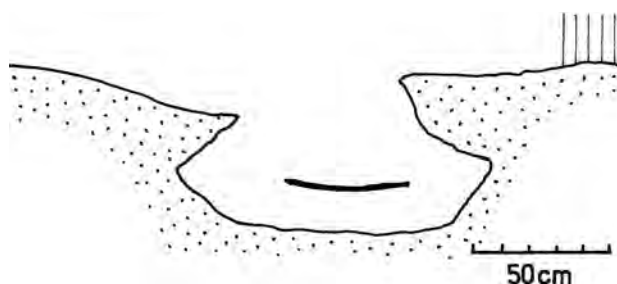
Kromě toho byla při porušení jámy výkopem nalezena na spodku jámy v h. 160–180 cm od aktuálního povrchu lidská kostra, podle dělníků (kteří kosti sebrali a předali spolu s keramikou V. Fenclovi 23. 11. 1970) prý natažená na zádech, nohama k SZ. Pánev prý byla nejnižší, hlava a nohy v poněkud vyšší úrovni. Nález označen jako **hrob IV**, i když šlo o pohřeb do jámy. (Antropologický posudek – viz Přílohu 2)

Objekt GG: původně zřejmě jáma kónického průřezu s lehce mísovitým dnem, h. asi 80 cm pod povrchem spraše. Kolmá hloubka od profilu nebyla zjištěna. Žádný náleзовý materiál získán nebyl.

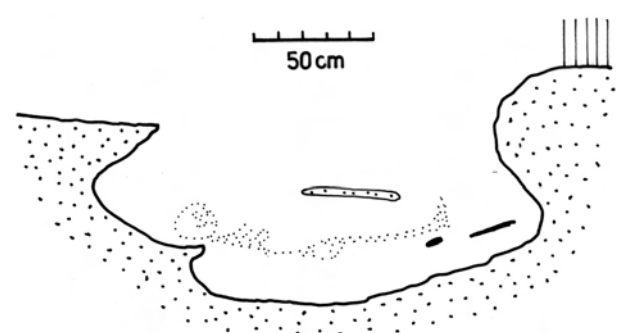
Sběry v prostoru objektů EE, FF, GG (+ CC):

a) sběr na profilech obou stěn výkopu na JV od zásobníkového pole (10. 2. 1971): 14824–841 – ker. zlomky z okrajů zásob. (i přesekáv.), zlomky hlaz. i hrubší, prst., 1 hluboce svisle hřeben., 1 zlomek páskového ouška, 2 zlomky přepálené; 14842 – zlomek nálevk., vodor. prst. hrdla velké zásob., okraj přesek., plast. lišta, šhn., v. (90), *tab. IX:1*; 14843 – zlomek dna pův. pp. asi 65, hnš.;

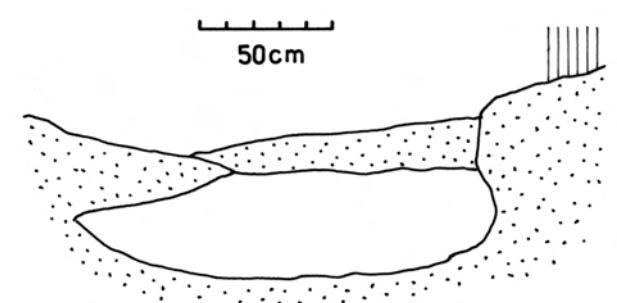
b) sběry ve výhozu z prostoru narušení těchto objektů (23. 11. 1970, 10. 2. 1971, 30. 5. 1971): 14733 – zlomek z výdutě zdob. různosměr. svazky rýh, hladký hn., v. (55); 14734–738 – zlomky hlaz. i prst.; 14816–823 – zlomky hlaz. i prst., z hrubších nádob; jádro rohu skotu, 2 zlomky zvířecích dl. kostí.

Obr. 26. Profil objektu EE

Obr. 27. Profil objektu FF (naznačena pravděpodobná poloha kostry – hrob IV)

Obr. 28. Profil objektu GG

obj.	MME ič. Pr	akce	nálezy	Tab.
EE	14787–790	23. 11. 1970	ker. zlomky	
FF	14805–815		na profilu objektu: ker. zlomky	VIII.28–29
	14791–804		na výhozu: zlomky, ker. struska, mazanice, kámen	VIII.26–7,30–32
	NMan 6550		hrob IV: lidská kostra (+ zvířecí kosti)	
EE, FF, GG (+ CC)	14733–738	30. 5. 1971	sběr z výhozu: ker. zlomky	
	14816–823	23. 11. 1970	ker. zlomky. zvířecí kosti	
		10. 2. 1971		
	14824–841	10. 2. 1971	na profilech výkopu na JV od zásobníkového pole: ker. zlomky	
14842–843	sběr z výhozu: ker. zlomky		IX.1	

Ulož.: MME ič. 14733–738, 14787–790, 14791–843 (předal V. Fencel v období 17. 12. 1970 až 28. 6. 1971). – **Lit.:** ArMME 233/71, 237/71; *Výzkumy* 1975, 96; *Sklenář* 1982, 300 (heslo 82/3z); *Sklenář* 1985, 5, 6, tab. LXVII:32,34, LXVIII:5,11,12,18, 25, LXIX:6,7,9,19,36, LXXI:1; LXXIX:11.

III.23. 1971 – výkop základů montované kolny

Při stavbě kolny u nového skladu olejů jihovýchodně od bloku nádrží byly vyhloubeny základy (š. 40, h. 50–50 cm) a v nich po 3,5 m místa základových patek (120 × 120, h. 100 cm). V profilu základů nebyl zjištěn žádný jednoznačný objekt (na výhozu zeminy se ale objevovaly keramické zlomky), pouze jednou ze základových patek byl zřejmě porušen zahluobený **objekt HH** (sídlištní jáma?), obsahující keramické zlomky a mazanici. Další nálezy byly získány z výhozu základových výkopů mimo tento objekt. Záchranné akce ve dnech 6. 7. a 3. 9. 1971 provedl V. Fencel.

Nálezy z prostoru objektu HH: 15378 – zlomek lehce konic. hrdla (s jednod. rozevř. okrajem) a podhrdlí amforovité nádoby svšhn., v. (95), *tab. IX:3*; 15379 – vodor. seříz. okraj polokul. koflíku s mírně převyš. pásk. uchem, čnhn. lešt., uvnitř tuh., v. (40), *tab. IX:10*; 15380 – spodek nádoby hnš. s vtláč. podstavou, v. (35), *pp. 35, tab. IX:11*; 15381–384 – zlomky tuh. lešt. se šir. svislou kanelurou na výduti; 15385 – zlomek s hřeben. pásy, v. (40), *tab. IX:4*; 15386–389 – jednod. okraje tuh. lešt.; 15390–392 – rozevř. hrdla zásob., důlkov. hrana, v. (90), (60), (30), *tab. IX:2* (15391); 15393 – vodor. vytaž. okraj zásob., *tab. IX:5*; 15394–395 – 6 zlomků prstov., 14 nezdob.; 15396 – 2 ks mazanice vypálené.

Nálezy na vyházené zemině mimo objekt HH (1. 2. 1970):

a) severozápadní stěna průkopu: 15397–403 – drobné zlomky hl. prst.

b) jihovýchodní stěna průkopu: 15404 – zlomek hrdla zásobnice s vodor. vytaž. okrajem, svhn., v. (50), *tab. IX:9*; 15405–406 – jednod. okraje; 15407 – zlomek s vodor. kanelurou, čn., v. (60); 15408 – spodek nádoby hn., hustě svisle rýh., v. (35), *pp. 105*; 15409–411 – 3 zlomky prst.

Ulož.: MME ič. Pr 15378–411 (předal V. Fencel 8. 10. 1971). – **Lit.:** ArMME 261/71; *Výzkumy* 1975,96; *Sklenář* 1982, 301 (heslo 82/3aa); *Sklenář* 1985, 7, tab. LXVII:1, LXIX:20,37–8, LXXI:7,26,45,52,61, LXXII:15.

III.24. 1971 – výkopy u skladové budovy č. 1

Ze dvou výkopů o ploše a) 150 × 150 cm, b) 200 × 140 cm při jihovýchodní stěně skladové budovy č. 1 jižně od nové trafostanice získal V. Fencel 14. 10. 1971 střepový materiál sebraný na profilech, o nichž pro malý rozsah výkopů nebylo možné říci, zda jde o zahluobený objekt, ačkoli situace a počet nálezů tomu u druhého z nich nasvědčuje. Ty byly označeny jako a) **objekt JJ** (materiál získaný z koncentrace keramických zlomků v jednom místě jedné stěny výkopu; na ostatních stěnách žádné nálezy nebyly), b) **objekt KK** (materiál ze stěny výkopu, rozdělené pro tento účel po 20 cm odshora do mechanických vrstev 1–5, přičemž vrstva 1 byla bez nálezů; na ostatních stěnách žádné nálezy nebyly). Sběr na vyhozené zemině z obou těchto výkopů předal dodatečně V. Fenclovi p. Zelinka, pracovník PTZ.

Nálezy: Objekt JJ: 15429–430 – zlomky nálevk. hrdla zásobnice hnš., okraj vodor. vytažený, hrana šikmo přesek., v. (75), *tab. IX:6*; 15431 – vodor. vytaž. okraj tuh.; 15432–433 – zlomek hrdla etáž. nádoby, esov. profil, tuh. lešt., v. (100), a podhrdlí těže nádoby, v. (70); 15434 – 12 zlomků silněj., tuh. nebo prst.

Objekt KK: vrstva 2: 15423 – 9 atypických keramických zlomků tuh. i hrubších; vrstva 3: 15424 – 3 zlomky prst.; vrstva 4: 15425 – zlomek misky či koflíku esov. profilu, tenkost. tuh. lešt., v. (70), *tab. IX:8*; vrstva 5: 15426 – zlomek mírně rozevř. hrdla zásob., hrana okraje promačkáv., pod hrdlem plast. lišta důlk., žlš., v. (100), *tab. IX:7*; 15427–428 – 2 silněj. zlomky tuh. lešt.

Výhoz zeminy z prostoru objektu JJ: 15435 – zlomek z oblé misky nálevk. spodku, zdob. nehtov vrypy, šedá, pod okrajem tuh. lešt., v. (45); 15436 – zlomek výdutě a spodku tuh. lešt., v. (85), *tab. IX:19*; 15437 – z podhrdlí etáž. nádoby šhn. (pův. tuh.), v. (65); 15438 – rozevř. okraj zásob. s přesek. hranou; 15439 – zlomek se svazkem vodor. rýh, tuh. lešt., v. (30), *tab. IX:17*; 15440 – 10 zlomků prst. a nezdob.; 15441 – zlomek zvířecí mandibuly.

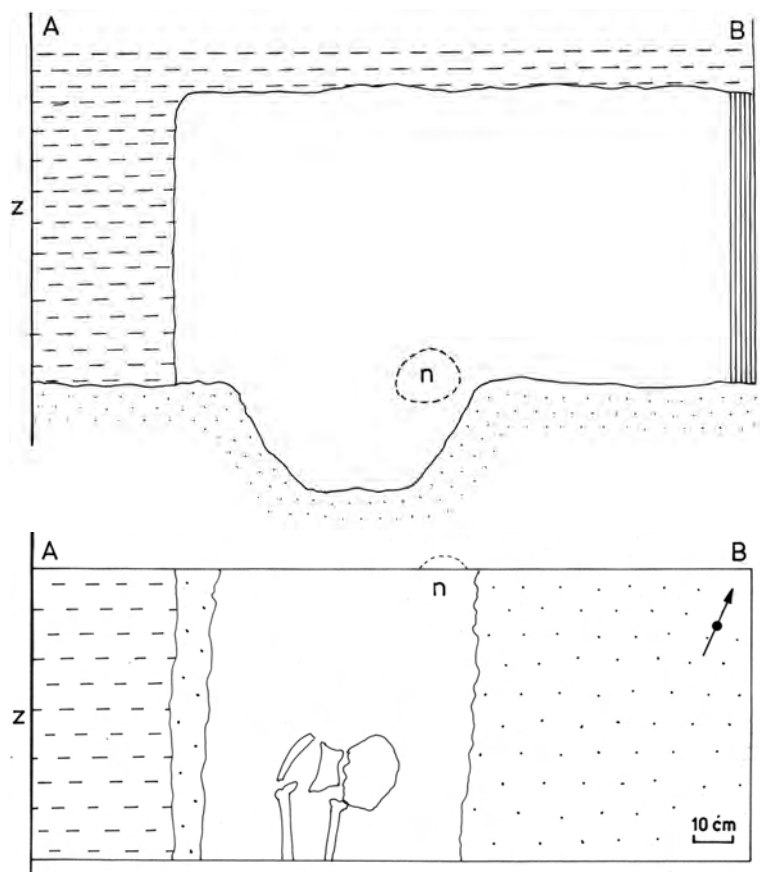
Výhoz zeminy z prostorů objektů JJ a KK: 15442 – zlomek koflíku s pásk. uchem, šedý, v. (65), *tab. IX:13*; 15443 – jednod. okraj tuh. lešt.; 15444 – 12 zlomků tuh. a lešt. nebo prst.; 15472 – zlomek misky/koflíku tuh. lešt., v. (40), *tab. IX:15*; 15473 – z větší etáž. nádoby tuh. lešt., v. (75), *tab. IX:14*; 15474–479 – okrajové zlomky, *tab. IX:12,16*; 15480 – 8 zlomků tuh. lešt., *tab. IX:20*; 15481 – 16 zlomků hl. prst.

Ulož.: MME ič. Pr 15423–44, 15472–81 (předal V. Fencel 12. 12. 1971 a 31. 5. 1972). – **Lit.:** ArARÚ 7908/75; ArMME 263/71; *Výzkumy* 1975, 96; 1975b, 119; *Sklenář* 1982, 301 (heslo 82/3bb); *Sklenář* 1985, 7, tab. LXIX:12,14,22,29, LXX:2, LXXI:62, LXXII:16, LXXIX:16.

III.25. 1971–2 – stavební výkopy pro novou trafostanici

Při výkopech základů trafostanice mezi skladištní budovou č. 1, severním okrajem údržbář. dílen/kanceláří a šrotištěm byly nalezeny zlomky keramiky. Nálezy předali dělníci V. Fenclovi 13. 12. 1971, sběr z téhož prostoru pak 27. 4. 1972.

Nálezy: 15445 – část nádobky (hluboké misky) s prohnutě nálevk. rozevř. hrdlem a lehce vtláč. podstavou, tm. hnš. hlaz., v. (60), *pp. 20, tab. IX:22*; 15446 – část spodku a dna tuh. lešt., v. (35), *pp. 45, tab. IX:21*; 15447 – zlomek

Obr. 29. Plán a severní profil výkopu s hrobem V (n – otisk lebky ve stěně výkopu, z – zeď rafinerie)

v h. asi 150 cm (dno objektu) napříč výkopem, takže v době zásahu byly v původní poloze už jen stehenní kosti v jižní stěně výkopu (levá směřovala kyčelním kloubem dolů, pravá vodorovně tj. k levé), na severní stěně byl otisk lebky, která byla už při nálezu vyjmuta spolu s kostmi trupu a částí pánve, jejíž poloha už nemohla být zakreslena. Podle polohy zbytků soudil V. Fencel, že šlo patrně o polohu mírně skrčenou na levém boku, hlavou k severu a obličejem k východu. Kostra patřila muži ve věku 20–30 let, v. 161 cm (antropologický posudek – viz Přílohu 3). V zásypu objektu nad i pod kostrou bylo nalezeno 12 keramických zlomků. Záchraný zásah u těchto zbytků provedl V. Fencel 7. 6. 1972.

Nálezy: 2 okraj, zlomky tenkost. tuh. lešt., v. (40) (asi 25 cm od lebky – 15482–483, *tab. IX:24*); další okraje (15484–485, *tab. IX:25,36*), 1 prst. a další drobné zlomky (15486–488) v prostoru hrudního koše a pod ním; zlomek tuh. lešt. (pod pánví – 15489); hrubší zlomek (20 cm nad nohama – 15490); 2 zlomky z těžé nádoby (těsně pod pravou nohou – 15491–492); drobný zlomek z těžé nádoby (u levé nohy – 15493).

Ulož.: a) kosterní pozůstatky: NMan, ič. 6815; b) keramika: MME ič. Pr 15482–93 (předal V. Fencel). – **Lit.:** ArARÚ 7908/75; ArMME 20/72, 4–5/73; *Fencel 1972; Výzkumy 1975,119; Sklenář 1982, 301 (heslo 82/3dd); Sklenář 1985, 7, tab. LXIX:42, LXXI:53–4.*

III.27. Před 1974 – průkop pro plynovod

Při vedení průkopu pro plynovod Veltrusy–Velvary (h. do 150 cm) přes areál PTZ našel pracovník PTZ Jaroslav Pšenička z Nelahozevsí II/18 zlomky keramiky.

Nálezy: 17975 – část hrdla a podhrdlí zásobnice šedé, nálevk. hrdlo s důlkov. okrajem, plast. lišta důlkov., v. (185); 17976 – část nádoby s nálevk. hrdlem a vodor. vytaž. okrajem, šedé, v. (150); 17977–986 – další zlomky hrdel zásobnic, okraje vodor. vytaž., též důlkov., fasetov.; 17987 – část koflíku s mírně převýš. pásk. uchem, šedý, v. (45); 17988–990 – okraje s odlom. pásk. uchy; 17991 – zlomek nádoby tenkost. esov. profilu s rozevř. hrdlem, šedé, v. (110); 17992–994 – další zlomky nádob; 17995–996 – páskové ucho z květináče, šedé, v. (80), (40); 17997 – zlomek výdutě s oblouk. kanelurou, tuh.; 17998–999 – 12 zlomků nezdob.

Ulož.: MME ič. Pr 17975–99 (předal J. Pšenička 6. 11. 1974). – **Lit.:** *Výzkumy 1977, 129–30; Sklenář 1982, 301 (heslo 82/3ee); Sklenář 1985, 14, tab. LXVI:7–9,16,19, LXVII:2,23, LXIX:10, LXXI:16,20, LXXIX:19.*

z podhrdlí/hrdla amfory sv.čvhn. hlaz., v. (65); 15448–449 – zlomky se širokou kanelurou, tuh. lešt., v. (25) a (40), *tab. IX:18*; 15450 – z misky tenkost. esov. profilu, tuh. lešt., v. (55), *tab. IX:26*; 15451–455 – zlomky okrajů, *tab. IX:23*; 15456 – 24 zlomky tuh, i prst.

Sběr: 15457–458 – 2 zlomky široce kanel., tuh. lešt., 15459–461 – 3 z nádoby rýhov.; 15462 – jednod. okraj; 15463–466 – okraje zásobnic vodor. vytažené, 15467–470 – jednoduché okraje hrubších nádob, 15467 zevně důlkov. hrana, 15470 s kořeny pásk. ucha; 15471 – 13 zlomků hlaz. i prst.

Ulož.: MME ič. Pr 15445–71 (předal V. Fencel 20. 1. a 31. 5. 1972). – **Lit.:** ArARÚ 7908/75; ArMME 263/71; *Výzkumy 1975, 119; Sklenář 1982, 301 (heslo 82/3cc); Sklenář 1985, 7, tab. LXV:8, LXIX:39–41, LXX:9; LXXI:27, LXXII:9; LXXIX:26.*

III.26. 1972 – výkopy ve starém závodě

Mezi rafinerií (11,5 m od severního rohu budovy, asi 70–100 cm od její zdi) a margarinkou, 13,8 m od první koleje železniční vlečky byl odkryt a výkopem poškozen kostrový hrob či pohřeb do sídlištní jámy, označený jako **hrob V**. Stěny jámy byly patrné na profilech. Kostra ležela

Pozn.: Podle zjištění V. Fencla (ArMME 8/68) nebyly v předchozím úseku plynovodu (část vedoucí podél silnice proti mostu k severu a pak na západ zhruba podle hranice pozemku PTZ) učiněny žádné nálezy.

III.28. 2001 – základy nové haly západně od hlavní vrátnice

Na skryté ploše byly zachyceny jednak zahluobené objekty (některé v superpozici), jednak asi 80 cm mocná sídlištní vrstva (? – patrně holocenní černozem). Dokumentace z návštěv odkryvu pracovníkem ARÚ Praha (30. 3. a 3.–4. 4. 2001) byla zničena při povodni 2002, záznam o akci nebyl ve *Výzkumech v Čechách* uveřejněn. Nálezy (ker. zlomky, zvířecí kosti) byly prý odevzdány do MME, kde ale nejsou (zatím?) evidovány ani dohledány.

Ulož.: MME?. – **Lit.:** ArARÚ čj. 13794/2009.

III.29. Bez bližších údajů (kromě nálezů uvedených ve skupině III.1)

a) 2 kusy vypálené mazanice s otisky tenkých prutů, čvhn., d. 95 a 100.

Ulož.: MME ič. Pr 18218–219. – **Lit.:** *Sklenář 1982*, 296 (heslo 82/3a); *Sklenář 1985*, 16.

b) Ker. zlomky: 18220 – polovina hlubší drobné misky/koflíku tmšhn., okraj jednod., dno nepatrně vtač., v. (60), pp. 36, *tab. IX:31*; 18221 – zlomek polokul.? koflíku s pásk. uchem, v. (70), *tab. IX:27*; 18222 – zlomek misky/koflíku tuh. lešt., tenkost., pod okrajem svíslé pásy žlábků a šikmých rýžek, oboustr. tuh. lešt., v. (60), *tab. IX:30*.

Ulož.: MME ič. Pr 18220–22. – **Lit.:** *Sklenář 1982*, 296 (heslo 82/3a); *Sklenář 1985*, 16, *tab. LXVI:2, LXIX:34, LXX:4*.

c) Keramika z území Nelahozevsí bez bližších údajů, ale nejspíše z PTZ; sebral či získal v 60.–70. letech RNDr. Jiří Vaněk, geolog, Praha, jehož sbírka byla po soudním řízení zabavena jako vzniklá v rozporu se zákonem o kulturních památkách; převzalo ji Oblastní muzeum v Roztokách, odkud byly předměty pocházející z okresu Mělník předány do MME 14. 12. 1983. Jde o tyto předměty: 23202–3 – dva drobné okřínky (v. kolem 50, pp. kolem 20), neodborně sádrou doplněné natolik, že nelze poznat originální části, *tab. X:16*; 23204 – část mísy s páskovým uchem lehce převýš., tuh. lešt., v. (70), š. ucha 35, *tab. X:17*; 23205 – zlomek mísy s výraz. výdutí, tuh. lešt., v. (65), *tab. X:20*; 23206 – zlomek masivnější mísovité nádoby s výraz. výdutí, pův. tuh. lešt., v. (85), *tab. X:18*; 23207–10 – další zlomky silnějších nádob tuh. lešt. i prstov. či špachtlov., *tab. X:19,21*; 23211 – zlomek ze spodku nádoby nepravid. svíslé rýhov, hlaz. hnš., uvnitř tuh. lešt., v. (60), *tab. X:22*.

Ulož.: MME ič. Pr 23202–11. – **Lit.:** *Sklenář 1989*, 15, *tab. C:7,16,24*; *Sklenář 1994*, 67 (heslo 82/0g).

IV. NÁLEZY KNOVÍZSKÉ KULTURY NA K. Ú. NELAHOZEVS V OKOLÍ AREÁLU PTZ

IV.1. 1927 – Elektrárna u mostu na levém břehu Vltavy

Při výkopech základů elektrárny získány zlomky okřínku s měkkým nevýrazným lomem, v. 90 (z hrobu?). *Tab. II:8*. Další spolu nalezené keramické zlomky ztraceny.

Ulož.: MME ič. Pr 1924 (dř. MKV ič. 881). – **Lit.:** ArARÚ 1947/34; *Preidel b. d.*; *Schuster 1934–35* (tento nebo IV.2?); *Sklenář 1966*, 20, *tab. XVI: 546*; *Hartl 1971–2*, 63; *Sklenář 1982*, 301 (heslo 82/4a).

IV.2. 1937 – Elektrárna u mostu na lev. břehu Vltavy

V zahluobeném objektu (jáma? hrob?), narušeném v r. 1937, nalezen koflík válcovitý, v. 70, pú. 80.

Ulož.: ? (dř. MKV ič. 5869 – dar. J. Pokorný, starosta, Podhořany). – **Lit.:** ArARÚ 2495/37, 47/38, 7083/50; *Anonym 1938*, 34; *Hartl 1971–2*, 63; *Sklenář 1982*, 301 (heslo 82/4a).

IV.3. 1968– rýha pro vodovodní potrubí v Zagarolské ul.

Od dubna do listopadu 1968 probíhalo na západní straně dnešní Zagarolské ul. (S–J spojnice obce Nelahozevsí s PTZ, jižně od závodu, k. ú. Nelahozeves ppč. 314/1) hloubení rýh pro vodovodní potrubí v chodníku podél domů, 70–80 cm od plotů předzahrádek (š. výkopu 80 cm). Přitom byla na řadě míst zachycena tmavá vrstva (sídlištní či inundační?) o s. 20–30, na severním konci až 60 cm. Místa byly patrně koncentrace nálezů či zbytky sídlištních objektů s keramickými zlomky. Nálezy postupně získal a předal do MME V. Fencel mezi lety 1968 a 1970.

Nálezy patřící knovízské kultuře byly učiněny před domy čp. 156 (Zagarolská ul. mezi ul. U PTZ a Leteckou, srpen 1968), 167 (severní roh Letecké, květen 1968 a později) a 202 (jižní roh Moravské ul., květen 1968):

MME ič. Pr	před čp.	nález	Tab.
12135-45	167	ker. zlomky atypické (knovízské?); 12145 zvířecí kosti	
12157-8	202	ker. zlomky	IX.32
12508	156	keramický zlomek z nádoby prst.	
14078	167	dno větší hrubší nádoby (květináč? zásobnice?), hnš; v. (70), pp. 105	

Ulož.: viz tab. – **Lit.:** ArMME 37/68, 46/68, 50/68, 53/68, 72/68; Fenc 1969a; Bulletin 1969, 87, 89; Výzkumy 1975, 96; Sklenář 1973, 5/22; Sklenář 1982, 303 (heslo 82/9b); Sklenář 1985, 3, tab. LXXI:78, LXXII:25,35, LXXVII:4; Jiráň 1991, 100.

IV.4. 1970 – výkop pro kabel elektrického osvětlení

Na výhozu zeminy vzniklém hloubením rýhy pro kabel na vnějším obvodu areálu PTZ (za jeho plotem naproti montované kolně) u mostu přes Vltavu, při severozápadní straně silnice do Mířeovic směrem k železniční stanici Nelahozeves (od sz. rohu septiku 38,5 m kolmo na plot, odtud pak doleva podél plotu 41,5 m, 1,1 m od plotu na vnější straně) zjistil V. Fenc 23. 9. 1970 v jednom místě patrně porušen zahluobený objekt (pro mělkost výkopu nebylo zřejmé, zda jde o vymezený zahluobený objekt či o sídlištní vrstvu – pod ornici zde ležela černá hlína v min. mocnosti 75 cm, tj. ke dnu výkopu). Nikde jinde se na výhozu střepy nevyskytovaly.

Místo bylo označeno jako **objekt (?) DD**. Z výhozu zde sebral V. Fenc 5 keramických zlomků: 1 z hlub. polokul. tenkost. misky s jednod. okrajem a rýhov. na spodku, tuh. lešt.. v. (55) (14677, tab. IX.33), dále 3 prst. a 1 přepálený zlomek.

Ulož.: MME ič. Pr 14673-7 (předal V. Fenc 18. 10. 1970). – **Lit.:** ArMME 198/70; Sklenář 1982, 300 (heslo 82/3w); Sklenář 1985, 5, tab. LXXIV:8.

IV.5. 1970 – Zahrady domků proti elektrárně, v severním sousedství PTZ

V průkopu vedeném ve směru S-J z pozemku PTZ šikmo přes sousední zahrady zjistil V. Fenc dne 25. 9. 1970 pod 40 cm ornice tmavou vrstvu o mocnosti asi 150 cm bez zřetelně vymezených objektů, spočívající na podložní spraši. Z výhozu hlíny z průkopu získal 11 drobných nevýrazných keramických zlomků (knovízská kult.?).

Ulož.: MME ič. Pr 14633 (předal V. Fenc 18. 10. 1970). – **Lit.:** ArMME 198/70; Výzkumy 1975, 96; Sklenář 1982, 301 (heslo 82/4b); Sklenář 1985, 5.

IV.6. 1975 – Hled'sebe

V blíže neurčené poloze označené pouze názvem osady Hled'sebe (ve zhruba severním sousedství PTZ) našel RNDr. L. Urbánek (Ústřední ústav geologický, Praha) při geologickém mapování na povrchu terénu keramický zlomek: přechod slabě hlazeného hrdla a svisle hřebenovaného těla, silnější, šhn., v (45).

Ulož.: MME ič. Pr 18000 (předal RNDr. Karel Žebera, DrSc., ÚÚG Praha, 10. 2. 1975). – **Lit.:** Sklenář 1982, 296 (heslo 82/2a); Sklenář 1985, 14.

V. VYHODNOCENÍ

Popsaný vývoj nesystematických výzkumů (v naprosté většině jen příležitostných záchranných zásahů) a kumulace nálezového materiálu dokládá, že výsledky musí být nutně omezené a neplnohodnotné; nicméně rozsah lokality a objem souhrnu dílčích poznatků si nepochybně zaslouží systematický přehled i stručné zhodnocení.

Na vltavské pleistocenní terase nad levým břehem Vltavy, od západu kryto výrazným terénním stupněm Řípské plošiny a k jihu i k severu otevřeno do říční roviny, se na poměrně rozsáhlé ploše (asi 9 ha) v mladší době bronzové rozkládalo rovinné sídliště lidu knovízské kultury v nejširším rozsahu od fáze mohylovo-knovízské až po štítarskou včetně. Původně se tu nacházely desítky, ne-li stovky sídlištních objektů jen zčásti navzájem současných, tedy typ lokality častý ve staré sídelní oblasti této kultury ve středo- a severozápadních Čechách.

Důležitá pro tuto **polohu** byla přirozená ochrana před převládajícím směrem větru od západu a dostatek vody jak z řeky, která je dnes vzdálena asi 100 m na východ od jádra osídlené plochy (a podobně tomu zřejmě bylo i v době bronzové, protože tok a zejména levý břeh Vltavy tu při vstupu do Mělnické kotliny nemá ještě mnoho prostoru ke změnám), tak i z pramenů, s nimiž lze počítat na úpatí

terénního stupně ve vzdálenosti asi 300 m na opačnou stranu od osídlené plochy. Předpokladem pro zemědělskou obživu byla velmi kvalitní černozem na sprašovém podkladě a příhodné klima Mělnické kotliny. Šlo tedy o běžné zemědělské sídliště s běžnými činnostmi, o nichž bohužel způsob poznání lokality neposkytl dostatek dokladů – s výjimkou keramické výroby (viz níže).

Zachycené, pokud bylo možno zjistit téměř vesměs okrouhlé či spíše oválné zahloubené **objekty** patří do kategorie sídlištních jam, někde s možným původním účelem zásobním (obilnice – lze soudit jen podle profilu) či stavebním (hliníky, které tu však nelze prokázat), nakonec ale užitych jako odpadní; jejich tvar (mísovitý či kotlovitý, válcovitý, vzácněji kuželovitý), ani jejich obsah se (kromě zmíněného případu) nevymyká běžnému charakteru těchto objektů, pro něž bylo sprašové podloží velmi vhodné. Tmavě (černohnědě) zbarvená výplň nejevila nikde rozdíly ve zbarvení ani zvrstvení (resp. nebyly pozorovány).

Jednoznačné pozůstatky **obydlí** zachyceny nebyly – způsob odkryvů (většina nálezů byla získána na ploše předem skryté včetně svrchních půdních horizontů) a jejich nesouvislého sledování neumožňoval zjištění sloupových či kúlových jam/ek nebo základových žlabů povrchových staveb a ze zbytků zahloubených objektů nebylo možno usuzovat na obdélné či čtvercové polozemnice, s nimiž lze počítat pro pozdní dobu bronzovou. Důležitým nepřímým dokladem je ovšem početný výskyt vypálené mazanice s otisky dřevěných konstrukčních prvků, poněkud oblých, zejména v jámě 2 (skup. III.7), v objektu L, ve sběrech z prostoru objektu D a ze skup. III.16. Výjimkou jsou zlomky hlazené lící strany keramického předmětu či mazanice z jemné hlíny, pocházející ze sběru v prostoru objektu T (ič. 13843).⁶

Ve složitých podmínkách fragmentárních nálezů i výzkumů nebyla pozorována ani **ohniště** (s výjimkou kumulace v objektu R, vzniklé ale až v průběhu jeho zaplňování, možná jen jako druhotně uložený obsah ohniště), **pec** nebo jiné výrobní objekty – ačkoli pro užití ohně svědčí nálezy přepálených kamenů (objekty K, L, M, v posledním z nich i spálená lastura škeble ič. 13399), dřevěných uhlíků nebo zvířecích kostí, pro hrnčířskou výrobu na místě, resp. pec pak nepochybně obsah objektu E a případně i další ojedinělé nálezy až struskovitě přepálených střepů z objektu E, F (1605), H (12620–22), EE, FF a ve sběrech z prostoru objektů T, V, W, X, jež ovšem spíše mohou souviset s požárem dřevěné stavby (srov. *Thér – Prostředník 2009*); konečně snad i z hlíny uhnětená a vypálená hrudka s otisky prstů (papírných linií) z prostoru objektu T (13841).

Archeologické nálezy se prakticky omezují na běžnou sídlištní **keramiku**, získávanou ve zlomcích z výplní zahloubených objektů, ať už primárně výkopem či sekundárně vlastním sběrem a přebíráním sběrů dělníků z objektů porušených; výjimky z běžného standardu tvoří dva depoty (?) celých nádob a pak mimořádně bohatá výplň objektu F, jejíž složení ale nedovoluje přes vnější podobnost uložení obsahu soudit na situaci obdobnou jámě z Horních Počapel (*Bouzek – Sklenář 1987*). V materiálu se setkáváme (téměř vesměs v drobnějších zlomcích) jak s jemnějšími tenkostěnnými nádobami jemné struktury střepu, tak se zlomky hrubých silnostěnných užitkových nádob s hojnou příměsí kamínků, drcené keramiky i organických látek ve střepu, často s prstovaným povrchem. Stanovit poměr druhů keramiky a výskytu typů nemá smysl při náhodnosti vzniku celého souboru.

Ve skupině kvalitněji zpracované keramiky se setkáváme především s poměrně četnými koflíky a miskami – oba tvary ovšem zpravidla nelze ve zlomkovém materiálu odlišit. Mezi víceméně úplnými kusy (přínejmenším s úplným profilem) zcela převládají typické knovízské koflíky s profilem esovitým (a to už v nejstarších nálezech odtud – ič. 1163, 1166, hrubší kus 1164), vzácněji oblým (polokulovitě – např. 1176, 1424, 18154) či rovným (nálevkovité tělo – 88080), s asymetrickým (srdčitým) ústím, převýšeným uchem páskovým či střechovitě hraněným a někdy zdobeným v prvním případě podélnou kanelurou, ve druhém rytými vzory. Zlomky koflíků jsou poměrně hojné (např. 1522, 1596, 12678, 13355, 13375–6, 13890, 14547, 15379, 88081). Zvláště pozoruhodný je výskyt klasického typu s esovitým profilem ve dvou skupinách úplných exemplářů, které navozují dojem, že šlo o keramické depoty: první soubor o pěti (dochovaných) kusech byl zachráněn za neznámých okolností z jámy porušené roku 1954 (skupina III.4 – ič. NMPas 391701–705), druhý o třech dochovaných kusech pochází z objektu W z roku 1970, vybrán dělníky z profilu ve stěně výkopu (skup. III.19 – ič. 14050–52).

Misky popsanych profilů se (kromě dosti úplného kusu 1473) dochovaly jen ve zlomcích, poměrně četných, téměř vesměs tenkostěnných, tuhovaných a leštěných, které ale nelze odlišit od zlomků obdobně profilovaných koflíků. Ič. 15445 je do celku doplněná hluboká miska s poměrně vysokým nálevkovitým hrdlem. Zvláštním tvarem je tu ve zlomku dochovaný džbánec (či hluboký džbánkovitý koflík, ič. 1566)

⁶ Pokud je uvedeno jen číslo, jde o číslo muzea v Mělníku, před něž patří index Pr; čísla pravěkého oddělení Národního muzea jsou uvedena zkratkou NMPas a patří před ně index H1-

z objektu A. Několik zlomků patří plochým mísám s tordovaným okrajem, případně i páskovým uchem pod ním (objekt K: 12664, CC: 14772, sběry v prostoru objektů Y: 14563, skup. III.16: 12797).

Větším tvarem jemné keramiky jsou etážové amfory, dochované v několika úplných či téměř úplných kusech a v celé řadě zlomků, určitelných podle profilu a široce kanelované výzdoby vodorovné, svislé i obloukovité (zlomky bez výzdoby jsou výjimečné). S největší pravděpodobností etážovým amforám patří nálezy z objektů A (1556), D? (1529–30), F (1588, 1599), EE (14787), FF (14795), JJ (15432–3), ze sběrů skupin III.16 (12799), III.17 (13769–70), III.24 (15437, 15473). Tyto zlomky ovšem nelze zpravidla v rámci typu klasifikovat, lze jen říci, že z víceméně celých dochovaných kusů je etážová amfora ič. 1155 (nálezová skupina III.1 s neznámými okolnostmi – neobvyklý a spíše starobylý tvar připomínající širokým válcovitým, jen lehce vydutým hrdlem vyšším než tělo spíše tvary bezuchých amfor-osudí), podhrdlí 1210 (III.2, rovněž bez údajů) patrně do skupiny Q podle Bouzka 1958, stejně jako ič. 13348 (objekt M). Od těchto výrazně profilovaných kusů se střídou výzdobou skupin široké svislé kanelury na výduti se zřetelně odlišuje necelý menší exemplář ič. NMpas 88079 (skupina III.3), z jámy z roku 1950 s pozoruhodnou plošnou výzdobou svazků úzkých žlábků a důlkových linií vodorovných, svislých i krokvicovitých na horní polovině těla i na vydutém hrdle; nicméně i on je řazen do skupiny Q (Bouzek 1958, 380, 385).

Výzdobné prvky jsou celkem běžné pro klasickou fázi knovízské keramiky: časté tuhování a leštění (někdy jen dílčí leštění v pásech), rytí (obrvený svazek rýh ve sběrech III.16 – ič. 12730 či z objektu M – 13330–31), kanelura široká mělká až hlubší a užší, příp. vlešřované žlábků (vzor svislých trojúhelníků na ič. 13894 z objektu U).

Z užitkových tvarů máme vcelku dochovány dvojchvé hrnce – květináče s vodorovným prstováním na hrdle a svislém na těle: štíhlejší vejčitý tvar s nízkým hrdlem ič. 1149, s výraznější výduti, vyšším hrdlem (a s výrazně do oválu deformovaným ústím) ič. 13409. Ty doplňuje řada zlomků resp. odlomených uch v celém rozsahu sídliště. Ještě četnější ve zlomcích, ale nikde v úplnosti, jsou zastoupeny typické větší až velké amforovité zásobnice s válcovitým či nálevkovitým hrdlem a vodorovně vytaženým okrajem, s plastickou důlkovanou páskou pod hrdlem, s vodorovným prstováním na hrdle a svislým na těle (případně špachtlováním). Pouze v ojedinělých zlomcích se naproti tomu vyskytnou okřínky ve směs s oblým lomem opatřeným někdy širokou vodorovnou kanelurou (prokazatelně z prostoru PTZ jen okrajový zlomek 18159, jinak 1909, 1924 a dva drobné okřínky 23202–3 znehodnocené amatérskou rekonstrukcí tak, že jejich původní tvar a vlastnosti nejsou zřejmé).

Ojediněle se ve zlomcích objeví technický tvar nádoby – cedník s plochým dnem (objekt L: 12690, sběry III.16: 13159), ale úplně v nálezech chybějí technické pomůcky jiné povahy, ať už hliněné či jiné (závaží, přesleny).

Ani **kamenné** výrobky se neobjevily, s výjimkou drobných zlomků drtidel z nekvalitní navětralé suroviny (žula, pískovec? – objekty K, AA); žulový kámen prý s jamkou měl být v objektu G (skup. III.14, 1967), je ale nezvěstný. Jinak jsou ve výplních dosti časté kusy hornin víceméně místních (pískovec, opuka – zejména objekt S) nebo odštěpky terasového materiálu (křemen, křemenec).

Kostěné artefakty chybějí, ačkoli jinak jsou zvířecí kosti a zuby dosti početné (včetně dvou lastur škeble, zřejmě říční, v objektech K a M), zčásti přepálené či patrně štípané – jejich druhové určení ale nebylo prováděno vzhledem k často neprůkazné vazbě na objekty a chronologické zařazení), neobjevily se ani bronzové výrobky.

Zajímavé jsou nálezy svědčící o přítomnosti **lidských pozůstatků** resp. přímo o pohřbívání na sídlišti, které lze v pořadí náleзовých skupin zpřehlednit takto (pro stručnost použit plošně pojem „hrob“):

III.1 (20. či 30. léta): okolnosti neznámé – nález lebky, označen jako **hrob I**.

III.6 (1956): výkop kanalizace u nové rozvodny – označeno jako **hrob II** (kostra v sídlištní jámě?) Podobných nálezů prý více, vše ztraceno.

III.7 (1956): jáma 3 v prostoru nové rozvodny – zlomek lebky z výzkumu ARÚ (ztracen). Kultura knovízská.

III.18 (1969): mezi sklady a nádržemi – **hrob III** (silně porušený, skrčená poloha na pravém boku, hlavou k jihu, obličejem k východu?) – bez průvodních nálezů.

III.22 (1970): objekt FF – **hrob IV** (poloha na zádech? SZ–JV; muž, dospělý, větší, 40–50 let). Kultura knovízská.

III.26 (1972): mezi rafinerií a margarinkou – **hrob V** (silně porušený, mírně skrčená poloha? na levém boku, hlava k S, obličej k V; muž, dospělý, menší, 20–30 let). Kultura knovízská.

Pokud jde o **datování** nelahozevského sídliště, je patrné, že naprostá většina materiálu náleží klasické knovízské kultuře mladší doby bronzové (K III–VI resp. Ha A1–B1 podle Bouzek – Koutecký –

Neustupný 1966; Jiráň ed. 2008, 146–148). Jistou výjimku představují v keramice jevy odkazující jednak na předchozí, jednak na následující období.

Některé prvky (například džbáněk ič. 1566 se širokou a mělkou svislou kanelurou oddělenou pouze nízkými hranami, zlomek amfory resp. osudí, ič. 14574 s lehce konickým hrdlem a podlouhlým výčnělkem na podhrdlí) ukazují, že počáteční fáze osídlení této lokality spadá ještě do mohylovo-knovízského horizontu (stupně K I a II resp. B D).

Na druhé straně výskyt zlomků nádob se svislým hustým hřebenováním těla (objekty z r. 1931 ič. 1449–68, pak sběry III.16, prostor objektů VWX, CC či HH), některé profily zásobnic, náběhy na kvadratický profil či hluboká miska s vysokým nálevkovitým hrdlem na nízkém těle (15445) svědčí už pro keramiku štítarské fáze (Ha B). Zdá se, že tu můžeme počítat s víceméně kontinuálním osídlením po celou úvodem vymezenou dobu, v absolutních datech tedy od 14./13. do 10./9. stol. př. Kr.

Pozoruhodná je kulturní homogenita nálezového fondu z popisovaného prostoru, která se absencí neknovízského materiálu na tak velké ploše viditelně liší od území se zástavbou rodinných domků v jižním sousedství PTZ, tj. pokračování stále se k jihu zužujícího pásu mezi terénním stupněm a řekou směrem ke starému intravilánu Nelahozevsí.

Je pravda, že ve sbírce starého kralupského muzea se vyskytuje několik ojedinělých nálezů označených jako PTZ a pocházejících tedy z prvotní fáze výstavby podniku, z let 1931–32, odpovídající skupině III.1 a nedoložené žádnými nálezovými okolnostmi: džbáněk kultury zvoncovitých pohárů, patrně z hrobu,⁷ keramické zlomky starší fáze únětické kultury (snad z hrobu?)⁸ a doby laténské.⁹ Po roce 1932 jde však výhradně o nálezy knovízské kultury, jedinou výjimkou je únětický kamenný sekeromlat se žlábkem z roku 1959¹⁰ a jeden údajný eneolitický (?) keramický zlomek zmíněný K. Žeberou z jeho sběru na pozemku severně od starého závodu (III.13).

Zajímavým jevem v keramickém materiálu tohoto období je ovšem několik zlomků shodně zdobených rovnými, obloukovitými až lomenými či vlnovkovými svazky nepravidelných hřebenových rýh, odlišnými od štítarského provedení i od struktury výzdoby starší raně středověké keramiky (z objektu CC a výhozu zeminy z něj – ič. 14654, 14768, sběr z prostoru objektu T – 13837 a objektů VWX – 14128). Tato výzdoba připomíná nejspíše užitkovou keramiku mladší doby římské a stojí za zmínku, že ve zmíněném prostoru jižně od PTZ je z více míst doložena sídlištní keramika starší i mladší doby římské a výjimečně též z doby stěhování národů; na druhé straně nelze popřít společný výskyt uvedených zlomků s knovízskou keramikou v objektu CC. Může ovšem jít o porušení knovízského objektu mladším objektem z doby římské – ten ale nebyl pozorován a chybí tu také jakýkoli další materiál římského období.

Při posuzování těchto poznatků je ovšem třeba si uvědomit, že popsání nálezy jsou jen malou částí původního archeologického fondu z daného prostoru, navíc náhodně a zlomkovitě zachraňovaného, zatímco nepoměrně větší jeho část byla (především od 20. do 70. let 20. století) zničena a zmizela beze stopy. Soupis informací ukázal, že jenom pozorovaných objektů zde bylo mnoho desítek, původní stav šel nepochybně do stovek, i když zřejmě nedosahoval rozsahu největších známých sídlišť, protože prostor byl jednoznačně omezený terénním stupněm z jedné a řekou z druhé strany. Ani ty z objektů, jejichž zbytky byly záchrannými akcemi zachyceny, neposkytují úplný a využitelný přehled o svém obsahu; hodnota celého dochovaného fondu je především v poskytnutí celkového obrazu o chronologii a kulturní povaze zdejšího osídlení jako jednoho z nejbohatších a nejhustších v celém regionu Mělnické kotliny.

⁷ MME ič. Pr 985 dříve MKV ič. 3285); *Sklenář 1966*, 13, tab. VI:183; *Hájek 1968*, 75 (v rozporu s dokumentací MKV uvádí pod lok. Kralupy-Lobeček); *Sklenář 1982*, 297, heslo 82/3g.

⁸ MME ič. Pr 1105 (dř. MKV ič. 7020), 6299–303 (dř. MKV ič. 7031); *Sklenář 1966*, 15, 36, tab. IX:280; XXIX:1094; *Sklenář 1982*, 297, heslo 82/3e.

⁹ MME ič. Pr 4937–8 (dř. MKV ič. 7032); *Sklenář 1966*, 30, tab. XXIII:916–7; *Sklenář 1982*, 297, heslo 82/3f; *Waldhauser 2001*, 353.

¹⁰ MME ič. Pr 1109 (dř. MKV ič. 244); *Sklenář 1966*, 16, tab. IX:287; *Sklenář 1982*, 298, heslo 82/3k.

LITERATURA

- Anonym 1938: Pravěké nálezy hlášené Státnímu archeologickému ústavu v době od 15. prosince 1937 do 15. ledna 1938, Zprávy památkové péče 2, 34–35.
- Balatka, B. et al. 1973: Regionální členění reliéfu ČSR, Sborník Československé společnosti zeměpisné 78, 2, 81–96.
- Balatka, B. – Sládek, J. 1962: Terasový systém Vltavy a Labe mezi Kralupy a Českým středohořím. Rozpravy ČSAV 72, ř. mat.-přír., seš. 11. Praha.
- Bouzek, J. 1958: Etážovitě nádoby v Čechách, Archeologické rozhledy 10, 345–348, 364–408.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. – Neustupný, E. 1966: The Knovíz settlement of North-West Bohemia. Fontes archaeologici Pragenses 10. Pragae.
- Bouzek, J. – Sklenář, K. 1987: Jáma středobronzové mohylové kultury v Horních Počaplech, okr. Mělník, Archeologické rozhledy 39, 23–29, 109–110.
- Bulletin 1965: Bulletin Záchraného oddělení Archeologického ústavu ČSAV v Praze, 2 (1964). Praha.
- Bulletin 1969: Bulletin Záchraného oddělení Archeologického ústavu ČSAV v Praze, 6, (1968). Praha.
- Fencl, V. 1969a: Pravěké sídliště v Nelahozevsi, Nové Mělnicko 18, č. 36 (18. 9.)
- Fencl, V. 1969b: Díky z muzea, Nové Mělnicko 18, č. 50–51 (24. 12.)
- Fencl, V. 1971: Svědectví dávných dob, Nové Mělnicko 20, č. 15 (16. 4.)
- Hájek, L. 1968: Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách. Archeologické studijní materiály 5. Praha.
- Hartl, J. 1971–72: Eponyme Fundstelle Knovíz. Fontes archaeologici Pragenses 15. Pragae.
- Hrala, J. 1973: Knovízská kultura ve středních Čechách. Archeologické studijní materiály 11. Praha.
- Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992: Nálezové zprávy StAÚ 1919–1952. Praha.
- Jiráň, L. 1991: Vývoj osídlení v mladší a pozdní době bronzové na území dnešního okresu Mělník, Archeologické rozhledy 43, 90–119, 179–180.
- Jiráň, L. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.
- Preidel, H. b. d.: Katalog der Funde. Rkp., Oblastní muzeum, Most.
- Schuster, V. 1934–35: Zpráva o činnosti krajského muzea v roce 1933–34, Podřipský kraj 1, 23–24.
- Sklenář, K. 1966: Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky. Zprávy Československé společnosti archeologické-Suppl. 2. Praha.
- Sklenář, K. 1968: Knovízské sídliště u Nelahozevsi, Archeologické rozhledy 20, 80–85.
- Sklenář, K. 1973: Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky II. Zprávy Československé společnosti archeologické-Suppl. 10. Praha.
- Sklenář, K. 1982: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a v rané době dějinné. 1.–2. Mělník
- Sklenář, K. 1985: Vlastivědné muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky III. Zprávy Československé společnosti archeologické 29. Praha.
- Sklenář, K. 1989: Okresní muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky IV. Zprávy Československé společnosti archeologické 36. Praha.
- Sklenář, K. 1994: Pravěké nálezy na Mělnicku a Kralupsku. Archeologický místopis okresu Mělník v pravěku a v rané době dějinné. 1. řada oprav a doplňků. Mělník.
- Sklenář, K. 1995: Pravěk Mělnicka a Kralupsku. In: Fürstová, J. (red.), Krajina soutoku. Mělník, 5–12.
- Sklenář, K. 1998a: Pravěk na soutoku. Nejstarší osudy Mělnické kotliny a jejího sousedství. Mělník.
- Sklenář, K. 1998b: Nález mladopaleolitické industrie u Podhořan, okr. Mělník, Archeologie ve středních Čechách 2, 7–11.
- Sklenář, K. 2004: Regionální muzeum v Mělníku – katalog pravěké sbírky V. Zprávy České archeologické společnosti 54. Praha.
- Sklenář, K. – Lutovský, M. red. 1993: Vepřek – archeologický výzkum na Kralupsku. Kralupy nad Vltavou.
- Thér, R. – Prostředník, J. 2009: Požáry sídlišť v mladší době bronzové: nehody či záměrná lidská aktivita?, Živá archeologie 10, 17–20.
- Výzkumy 1972: Výzkumy v Čechách 1969. Praha.
- Výzkumy 1975: Výzkumy v Čechách 1971. Praha.
- Výzkumy 1977: Výzkumy v Čechách 1974. Praha.
- Waldhauser, J. 2001: Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.
- Žebera, K. 1972: Kvartér Podřipska (II. část), Sborník geologických věd A – Anthropozoikum 6, 7–32.

TEXTOVÉ PŘÍLOHY

Příloha 1

Hlášení Krajinického musea v Kralupech n. Vlt. Státnímu archeologickému ústavu, 1. 8. 1931

První zpráva o nálezích na území (pozdějšího) PTZ Nelahozeves
(Archiv náleзовých zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Praze)

V Kralupech n./Vlt. 1. srpna 1931.

Titl.

Státnímu archeologickému ústavu v Praze!

Dovolujeme si upozornit Vás, že na katastru obce Nelahozevsí blíže nádraží veltruského u Kralup n. Vlt. na staveništi továrny Velkonákupní společnosti v Praze objeveno při kopání sklepů sídliště nepochybně knovízské s četnými jamami a mnoha střepy hrubých i jemnějších nádob, jež byly částečně sebrány, ovšem ne dost pečlivě, takže ze zbytků nedá se nic slepit. Při dalších výkopech máme slíbeno od vedoucího pana inženýra větší pozornost k event. nálezům a budeme postup práce sledovati. Upozorňujeme na sídliště to, jež je jistě rozsáhlé, s tím doložením, že při téže stavbě při kopání studně nalezen byl v hloubce 15 m mamutí kel, jenž byl dle sdělení dělníkův utržen od čelisti, která zůstala v zemi. Kel prý byl zaslán do Prahy. Nevíme, kterému ústavu, snad Vám se již dostalo zprávy v té věci. Sdělení toto činíme proto, že by nám bylo milé, kdyby kel onen (vlastně část) byl uložen ve sbírkách našeho krajinického musea. Možno-li Vám v té věci něco učiniti, prosíme Vás o to. (...)

S úctou nejúplnější

Václav Hojer, správce musea, Prokop Masner, t. č. předseda

Příloha 2

Antropologický posudek o knovízské kostře z Nelahozevsí, okr. Mělník (= hrob IV)

Hana Hanáková, antropologické oddělení NM (nedat., 1971)

(...) Kostrový materiál je uložen v antropologickém oddělení NM pod přírůstkovým číslem 63/70 a pod ič. 6550.

a) Zachovalost:

Z lebky se zachovala mozkovna, z obličejové kostry jen pravá strana lícni kosti, horní a dolní čelist. Z postkranialního skeletu zlomky obratlů, žebra, pravá klíční kost, hrudní kost, obě kosti ramenní, pravé předloketní kosti, zlomky pánve a křížové kosti, obě stehenní a holenní kosti, zlomky kosti lýtkové, hlezňová kost a články prstů z ruky.

b) Demografická data:

Stavba lebky jakož i postkranialního skeletu je robustní s nápadně vytvořenými svalovými úpony. Glabella i nadočnicové oblouky jsou výrazné, processus mastoideus je velký, protuberantia occipitalis externa je čepovitě vytažena. Dolní čelist je mohutná, úhly čelisti jsou vytočeny do stran. Lebeční švy na lamina interna jsou vesměs obliterované, na lamina externa synostosované, v krajině foramen parietale začíná obliterovat šipový šev. Mohutné hlavice dlouhých kostí jsou epifysovány, zuby jsou otřeny na zubovinu. Všechny tyto znaky nasvědčují, že se jedná o plně dospělého muže (maturus), zemřelého ve věku 40–50 let.

c) Metrická charakteristika:

Na lebce bylo možno změřit jen některé základní míry: délka lebky (188), šířka (136), minimální šířka čela (103), maximální šířka čela (122), biaurikulární šířka lebky (117) a šířka lebky v materiích (113). Výška nadušní činila 118. Obvod lebky (525). Výška dolní čelisti (40), šířka bigoniální (101) a bikondylová (129). Míry jsou uvedeny v mm. Z indexů bylo možno vypočítat pouze základní lebeční index délkošířkový, a to na 72,3, který spadá do kategorie dolichokranní a transversálně frontoparietální (75,7) vykazuje eurymetopii. Z obličejových indexů uvádíme pouze frontomandibulární vypočítaný na hodnotu 98,1 a spadající do kategorie mesomandibulární. Z dlouhých kostí byla vypočítána výška postavy na 172,1 cm (vysoká).

d) Popisná charakteristika:

Lebka: V normě vertikální má zkoumaná lebka elipsoidní tvar, v laterální normě je glabella III. st., nadočnicové oblouky jsou výrazné, čelo je klenuté, temeno stoupá k vertexu, týl je klenutý, protuberantia occipitalis externa je čepovitě vytažena (VI st.). V normě frontální pozorujeme na levé straně uzavřený foramen supraorbitalis a vpravo je vytvořen sulcus supraorbitalis. Kořen nosu je poměrně široký. Fossa canina, zachovaná pouze na pravé straně, je hluboká. Dolní čelist je masivní a robustní, bradový hrbol ční dopředu (2 st.), ze spodu má brada tvar č. 3. Úhly dolní čelisti jsou evertované. Zuby jsou otřeny na zubovinu, bez jediného kazu, skus byl pravděpodobně klešťovitý. V normě occipitální je lebka vysoká, stěny jsou rovnoběžné. V pravé polovině lambdového švu byly zjištěny dvě vsuté kůstky, vlevo jedna. Dále bylo zjištěno množství vsutých kůstek na levé straně v okolí bodu asterion. Na dolní čelisti na obou vnitřních stranách v rozmezí P1–M2 zjištěn torus mandibularis.

Postkranialní skelet: Na kostech postkranialního skeletu nebyly zjištěny žádné patologické změny.

Závěr:

Lidská kostra z Nelahozevsí, okr. Mělník, datovaná do období knovízské kultury, byla určena jako pozůstatky plně dospělého muže, zemřelého ve věku 40–50 let. Metricky lebku hodnotíme jako dolichomorfní, eurymetopní a mesomandibulární. Výška postavy vypočítaná jako velká.

Hana Hanáková
antropologické oddělení NM

Příloha 3

Antropologický posudek – knovízská kostra z Nelahozevsi, okr. Mělník
Hana Hanáková, antropologické oddělení NM (19. 2. 1973)

/= hrob V/

(...) /lebka/ byla spolu s ostatními kostmi předána do antropologického oddělení Národního muzea (č. inv. 6815).

a) Zachovalost:

Z kostry se zachovala porušená lebka s dolní čelistí, kompletní páteř, křížová kost, žebra, obě lopatky, klíční kosti, ramenní, loketní a vřetenní kosti z obou stran, karpální, metakarpální kůstky a články prstů. Dále obě kosti pánevní z dolních končetin a obě stehenní kosti.

b) Demografická data:

Lebka je středně robustní, processus mastoideus je poměrně krátký a široký, podle laterálního okraje arcus superciliaris usuzujeme, že byl poměrně silně vytvořen (čelní oblast je porušena), horní okraj očníce je oblý, čelo je klenuté až ubíhavé, patro horní čelisti hluboké, úhly dolní čelisti evertované. Ramena velkého sedacího zářezu (incisura ischiadica major) jsou uzavřená a svírají ostrý úhel – typický znak pro muže. Incisura na levé straně je mnohem širší a ramena svírají oproti straně pravé tupý úhel. Tento znak by spíše odpovídal ženě; rovněž tak i stavba postkranialního skeletu je gracilnější. Lebeční švy jsou ve všech úsecích lamina externa i lamina interna otevřené, incisura sphenocipitalia je synostosovaná.

Při posuzování všech těchto znaků přeci jenom převažují znaky, které jsou typické pro muže – kostra tedy náleží muži, zemřelému v dospělém (adultus) věku mezi 20–30 lety.

c) Metrická charakteristika:

Na poškozené lebce jsme změřili aspoň nejzákladnější míry: délka lebky měřena od metopionu (182), šířka (142? – úzká), výška lebky (134? – středně vysoká), šířka biaurikulární (118), šířka biasterická (107?), výška nadušní (122), příčný oblouk (338), temenní oblouk (126), týlní oblouk (118), temenní tětíva (113), týlní tětíva (102). Na obličejovém skeletu byly změřeny jen tyto tři následující míry: šířka nosu (23), šířka bigoniální (100) a výška brady (40). Míry jsou uvedeny v mm. Lebka je středně dlouhá, středně široká a středně vysoká.

Výška postavy byla vypočítána z délek ramenní, vřetenní a stehenní kosti (hodnocena podle Breitingera), odpovídá výšce podprůměrní (161 cm). Na stehenních kostech ještě uvádíme hodnoty platymetrického indexu (65,6 sin; 70,3 dx), které odpovídají hyperplatymetrii.

d) Popisná charakteristika:

Lebka z normy vertikální má tvar ovoidu, v laterální normě obrys lebky je vysoký a stoupá k vertexu a v normě occipitální má lebka vysoký oblouk a stěny mají tvar soudku. Na obličejovém skeletu zjišťujeme hlubokou špičákovou jámu, dolní okraj apertury piriformis má infantilní formu, brada prominuje a brada zdola má úzký a hranatý tvar. Zuby jsou silně otřeny, okluze je klešťovitá. V lambdovém švu na levé i pravé straně bylo zjištěno několik vsutých kůstek.

Závěr:

Knovízská kostra z Nelahozevsi, okr. Mělník, byla určena jako kostra muže, zemřelého ve věku 20–30 let. Lebka je středně dlouhá, středně vysoká a středně široká. Výška postavy byla určena jako podprůměrní (161 cm).

V Praze dne 19. února 1973.

Dr. Hana Hanáková

SIEDLUNG DER KNOVÍZER KULTUR BEI NELAHOZEVES (MITTELBÖHMEN)

Die Fläche mit Siedlungsfunden der Knovízer Kultur liegt auf dem linken Ufer der Moldau im Nordteil des Katastralgebiets Nelahozeves (Bez. Mělník, Mittelböhmischer Kreis) und ist mit den Betriebsgebäuden des bis unlängst als PTZ bezeichneten Speisefettfabrik (etwa 9 ha) bebaut. Der Raum ist auf der Westseite mit einer etwa 60 m hohen Terrainstufe, auf der Ostseite mit dem Moldaustrom abgegrenzt. Geomorphologisch handelt es sich um ein Akkumulationsgebiet auf der Sohle des Flusstals; den Grund bildet die Oberfläche der jungpleistozäner (würmzeitlichen) Moldauterasse (VIIb nach Balatka – Sládek 1962, 33, Beil. 1 u. 3) in der Höhe 171–172 m ü. M., etwa 10 m ober dem heutigen Wasserspiegel der Moldau. Die Terrainoberfläche liegt 175 m. ü. M. Terrassenschotter sand ist hier mit dem typischen braungelben kalkhaltigen Löss bedeckt, auf dem die holozäne Schwarzerde (40–70 cm) liegt. Im Raum von PTZ sind aber die höchsten Schichten meistens abgetragen.

Die Funde sind hier von den 20. Jahren des 20. Jh. bekannt; die Hauptmasse der Funde stammt aber aus den Jahren 1950–1974, wann hier die neuen Gebäude wuchsen und die zufälligen Einzelfunde durch professionellen wie auch vor allem nichtprofessionellen Eingriffen gerettet wurden.

Die vorgelegte Arbeit summarisiert den Fundmaterial und die Informationen über alle diese Aktionen, wie sie vor allem in den Sammlungen und im Archiv des Regionalmuseums in Mělník aufbewahrt sind, chronologisch in der Form von Gruppen/Aktionen (III.1 usw.) angeordnet.

Die typische Flachlandsiedlung gehört der Knovízer Kultur im breitesten Sinne von der Hügelgräber-/Knovízer Übergangsphase bis zur späten, Štítarar Phase einschliesslich. Von Hunderten ursprünglicher Siedlungsobjekte wurden nur gelegentlich erfasste Gruben dokumentiert, die mehr oberflächlichen Objekte (Pfostenlöcher, Herde, Öfen) wurden durch ausgedehnte Planierungen vernichtet. Für deren Existenz sprechen aber z. B. zahlreiche Funde ausgenbrannter Lehmewurfsegmenten mit Holzabdrücken oder übergebrannte Keramikscherben (interessant ist mit solchen Fragmenten gänzlich erfüllte Grube E).

Archäologische Funde sind praktisch auf Siedlungskeramik aus der Grubenfüllung beschränkt; ausserdem stammen aus den Gruppen III.4 a III.19 zwei Garnituren der ganzen Gefässe (keramische Depote?). Die Funde von Bronze, Knochen und praktisch auch aus Stein fehlen gänzlich. In den Gruppen III.1, III.6, III.7, III.18, III.22 und III.26 fanden sich menschliche Skelettüberreste, meistens aus den Begräbnissen (?) in Siedlungsgruben. Absolute Mehrheit der Funde gehört zur klassischen Knovízer Kultur der jüngeren Bronzezeit (K III–VI resp. Ha A1–B1 nach Jiráň ed. 2008). Nur schwach ist die Anfangsphase mit Elementen der Hügelgräberkultur (K I a II resp. B D) vertreten, dagegen die Štítarar Phase (Ha B) reichlich dokumentiert ist. Es geht somit um eine mehr oder weniger kontinuierliche und (bis auf vereinzete Spuren der Glockenbecher-/Úněticer Kultur und der jüngeren römischen Kaiserzeit?) kulturell einheitliche Besiedlung im späten 2. und beginnenden 1. Jahrtausend v. Chr.

Abb. 1. Die Lage der Fundstelle vor der Gründung des Betriebs (3. Militärkartierung 1:75 000, Topogr. Sektion 3952/2)

Abb. 2. Die Fundstelle auf der Basalkarte ZM 1:10 000 Blatt 12-21-20 aus dem Jahr 1984

Abb. 3. Luftaufnahme von PTZ am Ende der 90. Jahren (Foto Jan Tiller)

Abb. 4. Heutiges Aussehen des PTZ-Areals aus der Vogelperspektive

Abb. 5. Grundstückevidenzkarte 1:2880 (1979)

Abb. 6. Geologische Karte der Umgebung der Fundstelle (Balatka –Sládek 1962, Beil. 1). Moldauterrassen: 1 – IIIa, 2 – III b, 3 – VIIb (PTZ – die Marke), 4 – VIIa, 5 – VIIc, 6 – Talaue VIII

Abb. 7. Vereinfachter Plan des PTZ-Areals in der Zeit der letzten Funde, mit Markierung der Fundgruppen (Ausschnitt – s. Abb. 11)

Abb. 8. Gefässe aus dem ersten Zeitabschnitt der Funde: Inv.-Nr. 1149 und 1164 (III,1), 88089 (III,3)

Abb. 9. Gefässe aus den Funden 1962 und 1964: Inv.-Nr. 1473 (III.9) und 1566 (III.11)

Abb. 10. Zwei Aufnahmen des im Jahr 1964 vertieften Verbindungskanals (Foto Verfasser)

Abb. 11. Plan des Arealabschnittes mit den Öltanken und den durch deren Grundgrabungen aufgefangenen Objekten (Ausschnitt aus dem Gesamtplan Abb. 7)

Abb. 12. Die Gründe der Öltanke in der Zeit des Aufbaus (Foto V. Fencel 1968)

Abb. 13. Objekt K im Laufe der Ausgrabung (Foto V. Fencel 1968)

Abb. 14. Plan und Profile des Objekts K. Ausklärungen zu Profilen: Die Profile sind nach der von V. Fencel dem Museum Mělník übergebenen Dokumentation verarbeitet. Die Erdarten: 1 Aufschüttung (nur ausnahmsweise markiert), 2 dunkler Lehm (evtl. Ackererde), 3 brauner Lehm, 4 Löss (nur diese ist – als Unterlage der eingetieften Objekte –

flächenweise markiert, die Schichten 1–3 dagegen nur durch eine Spalte an der rechten Seite des Profils bezeichnet sind; die Grubenausfüllung ist überall mit dunkler bis schwarzer Lehmerde gebildet, die mit der oberen Schicht 2 farbig zusammenfliesst); 5 ausgebrannter Lehmewurf, 6 Steine. – J Südseite, JZ Südwestseite, S Nordseite, SV Nordostseite.

Abb. 15. Plan und Profil des Objekts M (a – Gefäss Inv.-Nr. 13348, b – Gefäss Inv.-Nr. 13409, p – Aschenlagen; – . – Achse der Zweiteilung der Ausfüllung /s. Beschreibung des Objekts/)

Abb. 16. Gefässe aus dem Objekt M (Inv.-Nr. 13348 und 13409, III.17)

Abb. 17. Plan und Profil des Objekts N (Profil in mechanische Schichten geteilt – s. Beschreibung des Objekts)

Abb. 18. Plan und Profil des Objekts O

Abb. 19. Plan und Profil des Objekts R (d – Sohle des Grabens, oh – Feuerstelle? mit Kohlenstücken, keramische Scherben und Tierknochen)

Abb. 20. Plan und Profil des Objekts S (in der Füllung Steine – grösstenteils Sandstein)

Abb. 21. Profil des Objekts T

Abb. 22. Profil des Objekts U

Abb. 23. Profile der Objekte V und W

Abb. 24. Die Tassen aus dem Objekt W (Inv.-Nr. 14050 und 14051, III.19)

Abb. 25. Plan, Längs- und Querprofil des Restobjekts AA

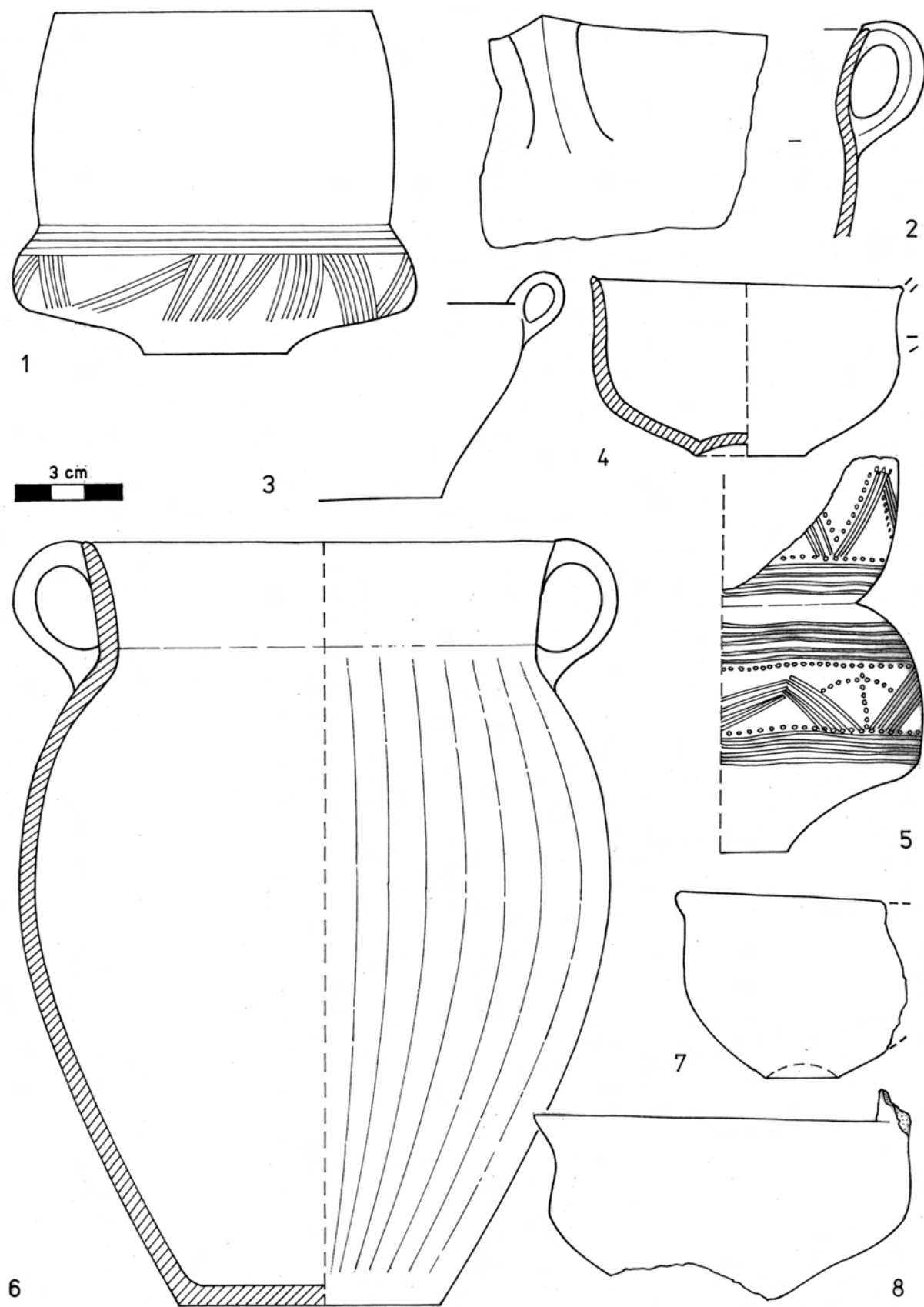
Abb. 26. Profil des Objekts EE

Abb. 27. Profil des Objekts FF (mit wahrscheinlicher Lage des Skeletts – Grab IV)

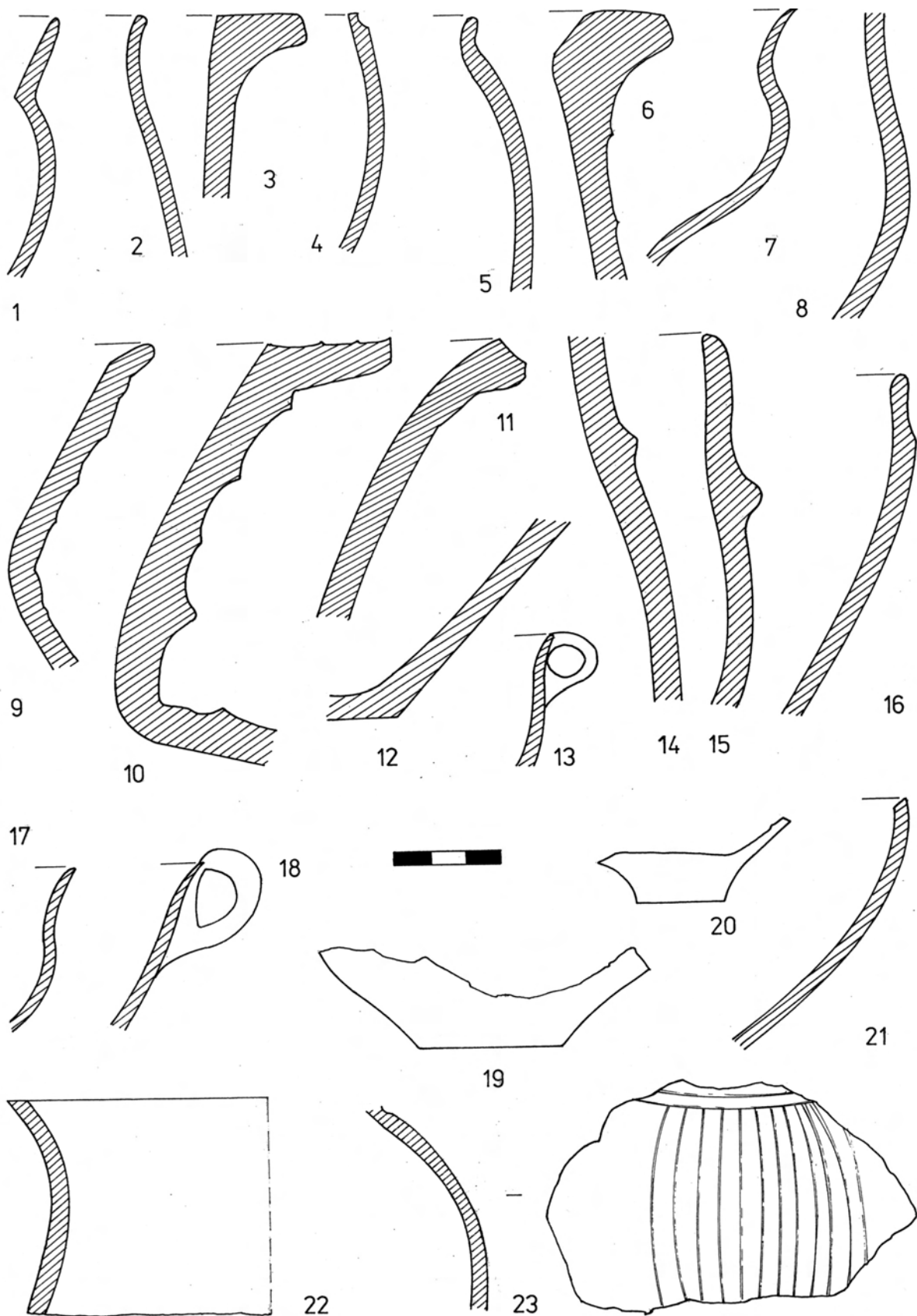
Abb. 28. Profil des Objekts GG

Abb. 29. Plan und Nordprofil des Erdaushubs mit dem Grabe V (n – Abdruck des Schädels im Profil, z – das Mauer der Raffinerie)

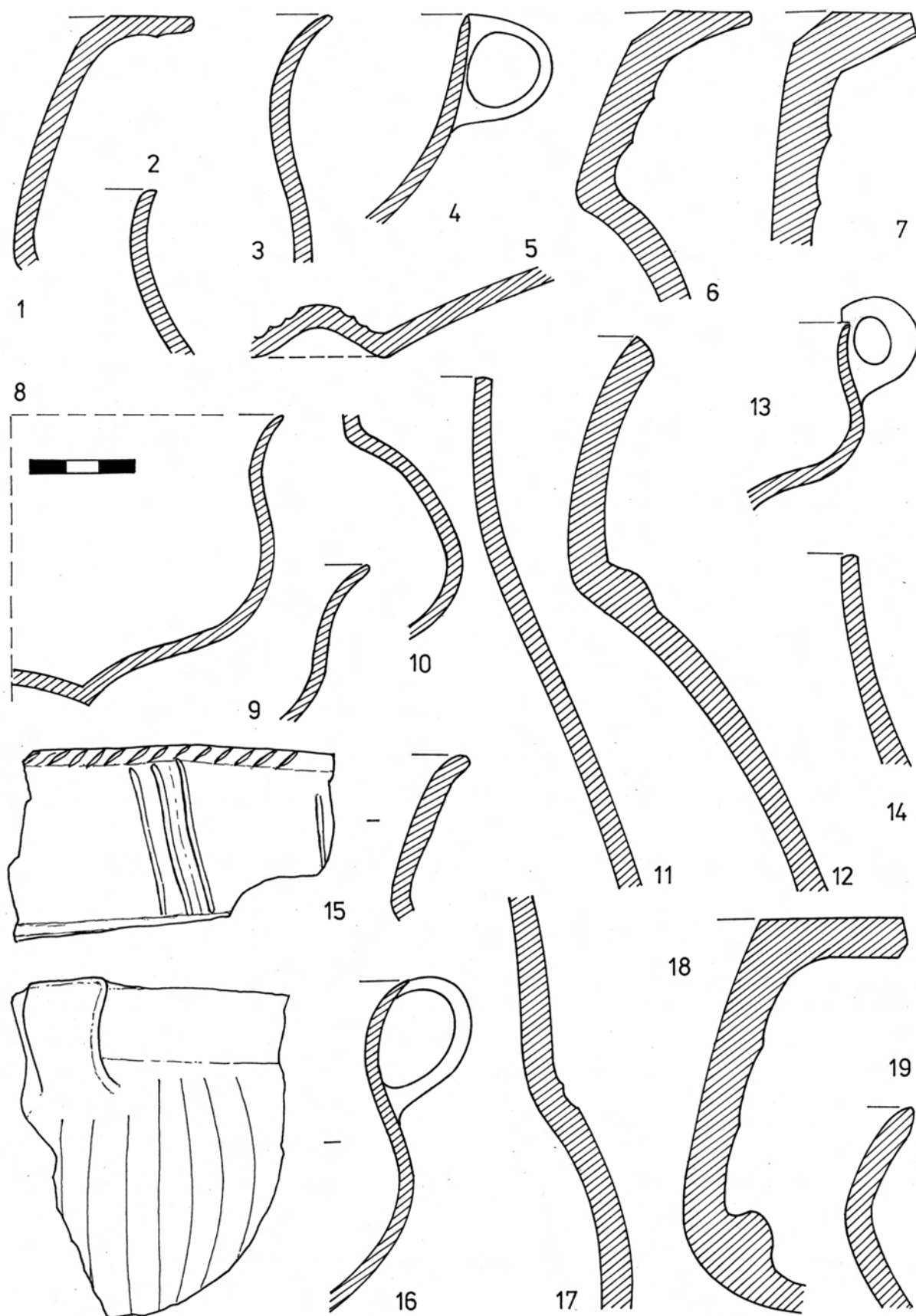
(Deutsch von K. Sklenář)

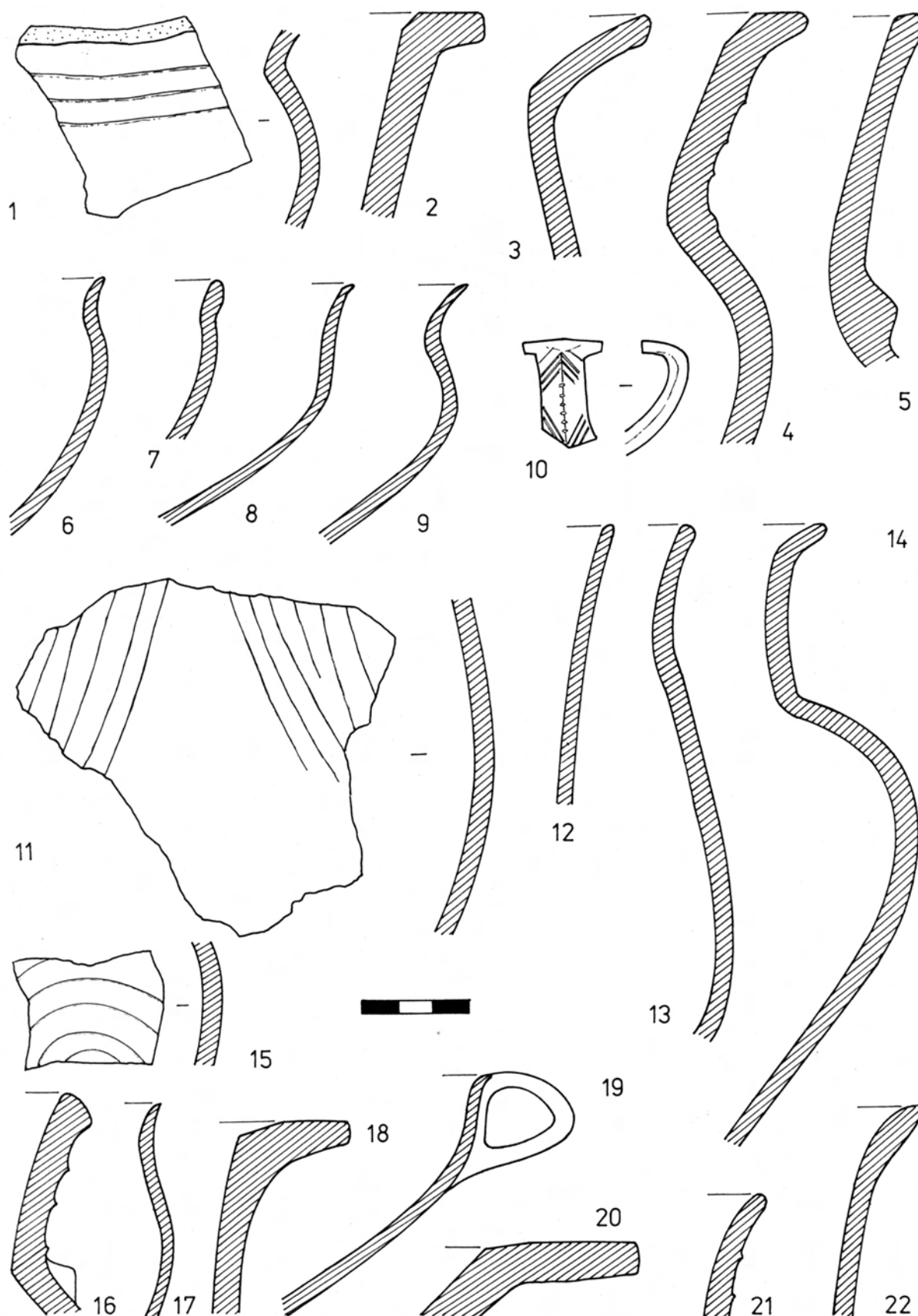
Tab. I. Skupina/Gruppe III.1 (1, 4, 6–8), III.3 (2–3, 5): 1 – 1155, 2 – 88081, 3 – 88080, 4 – 1164, 5 – 18079, 6 – 1149, 7 – 1166, 8 – 1163

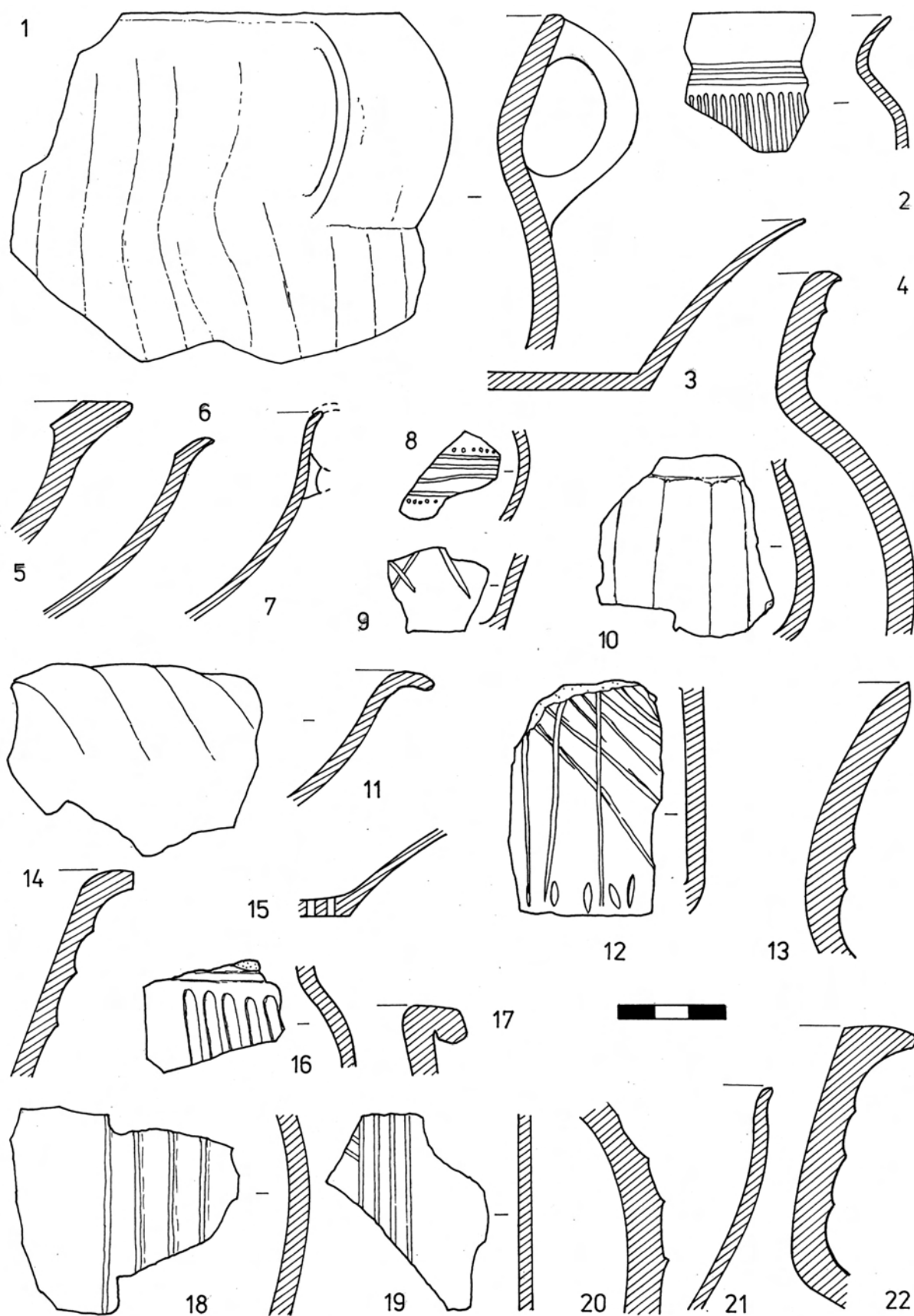
Tab. II. Skupina/Gruppe III.1 (1-16), III.2 (17-23), IV.1 (8): 1 - 1434, 2 - 1432, 3 - 1450, 4 - 1452, 5 - 1484, 6 - 1486, 7 - 1504, 8 - 1924, 9 - 1449, 10 - 1475, 11 - 1476, 12 - 1463, 13 - 1484, 14 - 1483, 15 - 2696, 16 - 1496, 17 - 1423, 18 - 1424, 19 - 1425, 20 - 1426, 21 - 1427, 22 - 1209, 23 - 1210

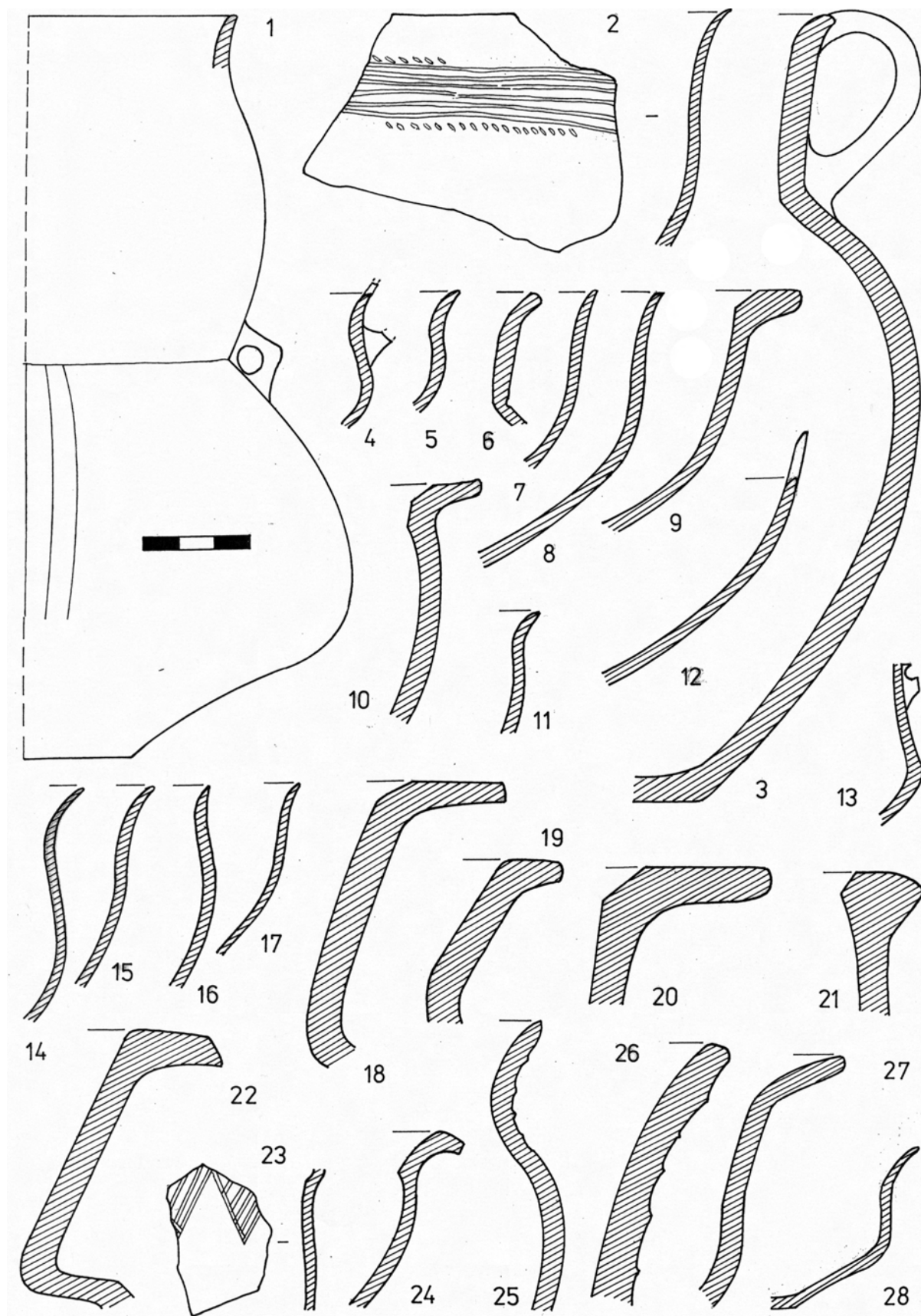
Tab. III. Skupina/Gruppe III.5 (1, 4-7, 11), III.9 (8), III.10 (12, 13), III.11 A, A+D, D+? (2-3, 9-10, 14-19): 1 - 18155, 2 - 1563, 3 - 1567, 4 - 18154, 5 - 18153, 6 - 18156, 7 - 18157, 8 - 1473, 9 - 1554, 10 - 1556, 11 - 18158, 12 - 1521, 13 - 1522, 14 - 1527, 15 - 1553, 16 - 1566, 17 - 156., 18 - 1523, 19 - 1525

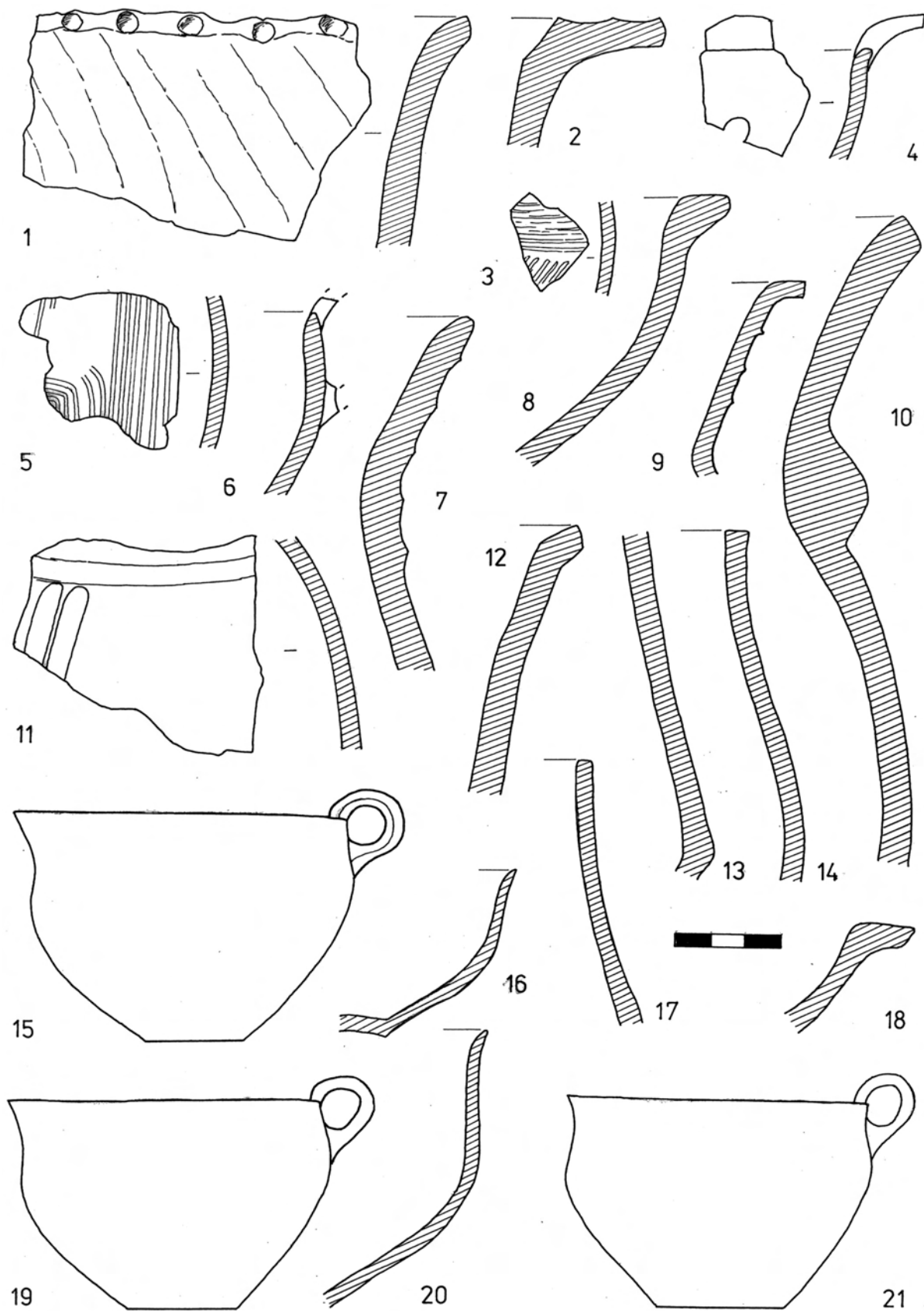
Tab. IV. Skupina/Gruppe III.11 D+? (1-2), F (3-11), III.15 (16-18, 20), III.16 (12-15, 19, 21-22): 1 - 1530, 2 - 1524, 3 - 1583, 4 - 1582, 5 - 1587, 6 - 1592, 7 - 1631, 8 - 1593, 9 - 1594, 10 - 1597, 11 - 1627, 12 - 12665, 13 - 12639, 14 - 12674, 15 - 12643, 16 - 12607, 17 - 12602, 18 - 12603, 19 - 12664, 20 - 12612, 21 - 12641, 22 - 12642

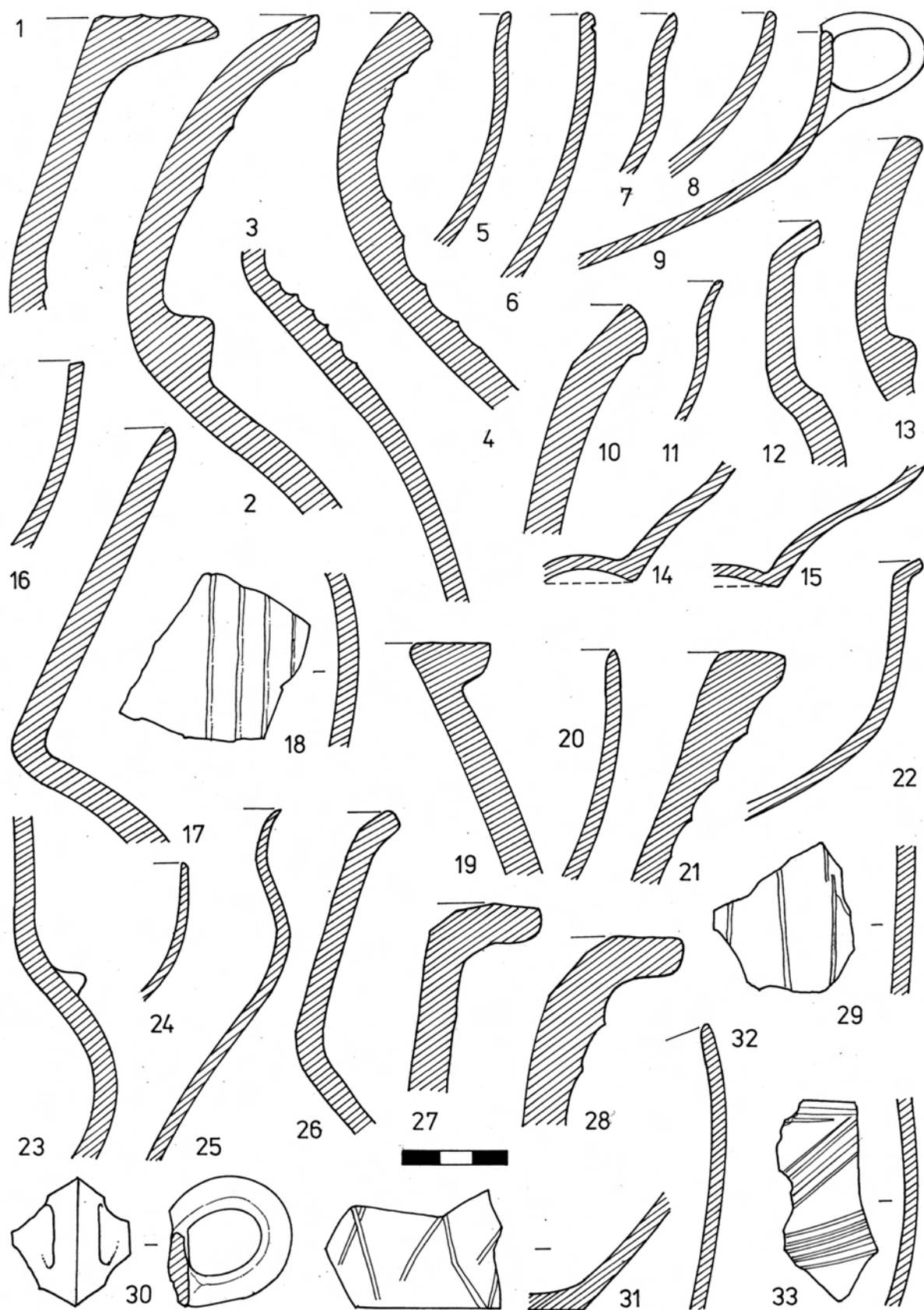
Tab. V. Skupina/Gruppe III.16 L (1), R (2-4), sběry/Lesefunde (5-22): 1 - 12685, 2 - 13441, 3 - 13443, 4 - 13450, 5 - 12719, 6 - 12717, 7 - 12738, 8 - 12730, 9 - 12731, 10 - 12732, 11 - 12797, 12 - 13233, 13 - 12798, 14 - 13157, 15 - 13159, 16 - 13247, 17 - 13909, 18 - 13907, 19 - 13908, 20 - 14027, 21 - 15413, 22 - 13910

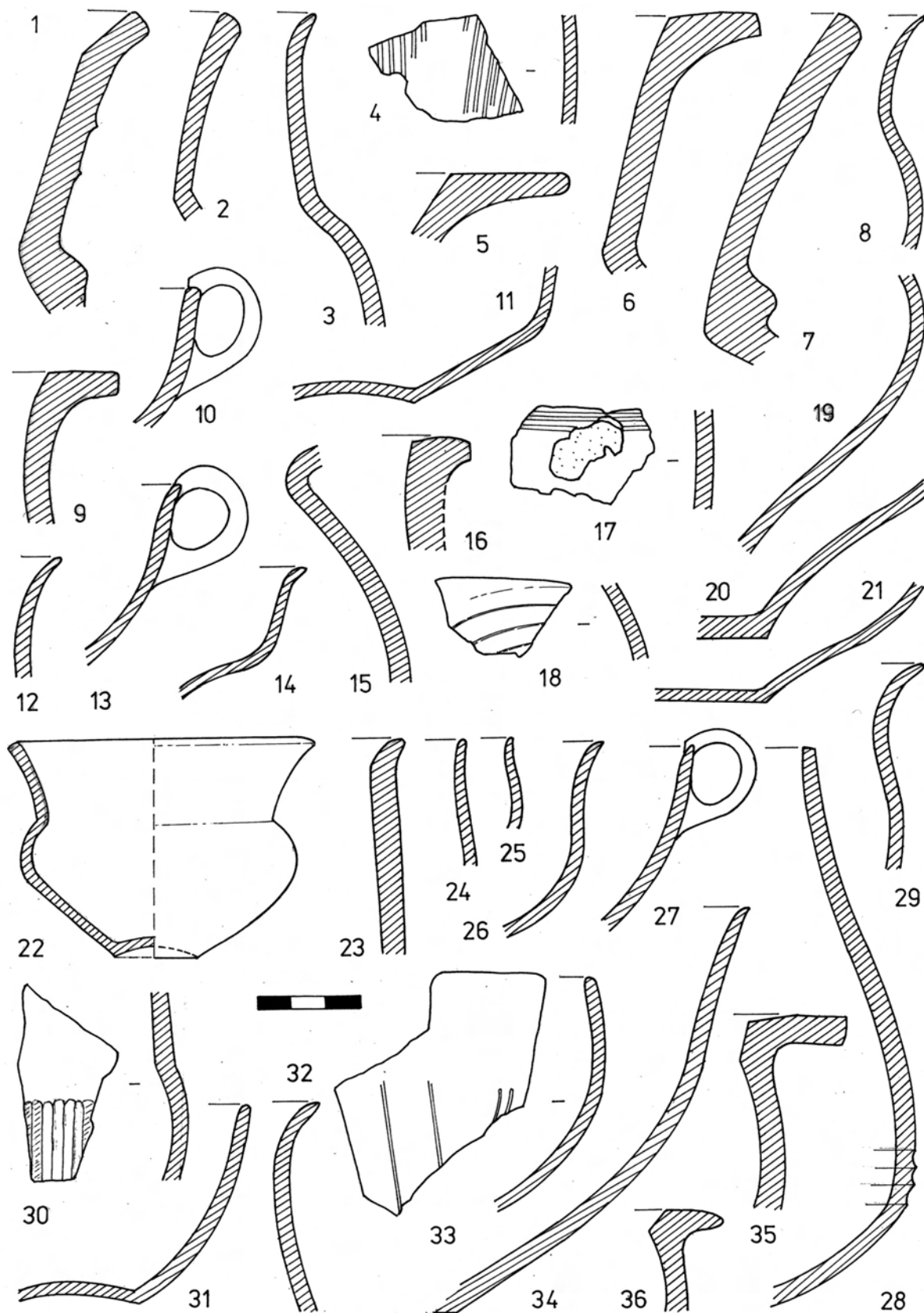
Tab. VI. Skupina/Gruppe III.17 M (1–10, 12, 14–20), N (11, 13), O (21), S (22, 26), T+? (25, 27–28), U (23), U? (24):
 1 – 13348, 2 – 13330, 3 – 13409, 4 – 13355, 5 – 13358, 6 – 13350, 7 – 13349, 8 – 13351, 9 – 13353, 10 – 13332,
 11 – 13410, 12 – 13383, 13 – 13412, 14 – 13385, 15 – 13386, 16 – 13387, 17 – 13388, 18 – 13389, 19 – 13367,
 20 – 13376, 21 – 13435, 22 – 13848, 23 – 13894, 24 – 14033, 25 – 13796, 26 – 13858, 27 – 13813, 28 – 13838

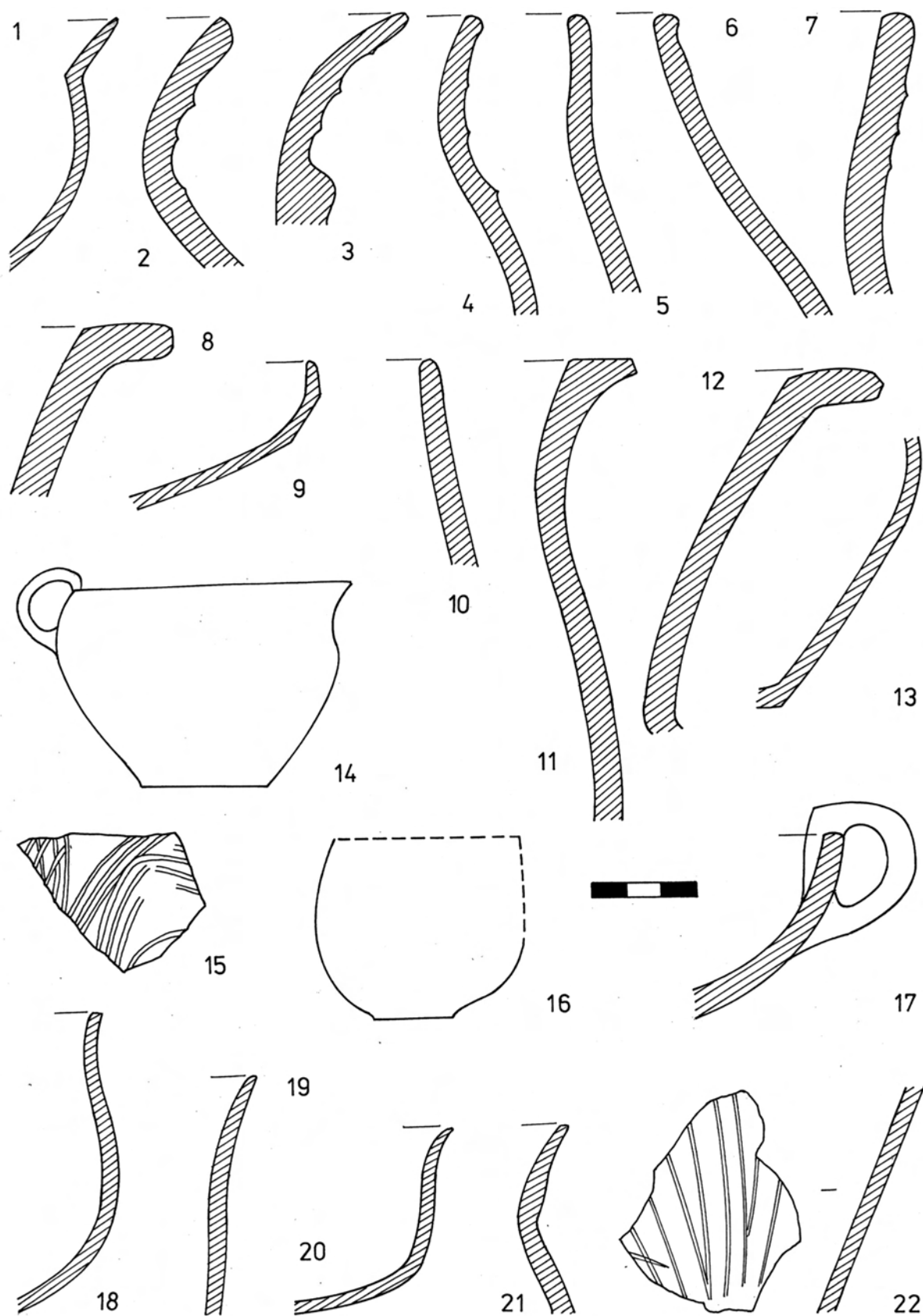
Tab. VII. Skupina/Gruppe III.17 M (1-3), T+? (4-5, 8, 16-17), sběry/Lesefunde (6-7, 9-14), III.19 W (15, 19), VWX (18, 20): 1 - 13320, 2 - 13319, 3 - 13328, 4 - 13817, 5 - 13837, 6 - 13775, 7 - 13773, 8 - 13814, 9 - 13285, 10 - 13823, 11 - 13769, 12 - 13287, 13 - 14586, 14 - 13284, 15 - 14050, 16 - 13838, 17 - 13820, 18 - 18181, 19 - 14051, 20 - 18183

Tab. VIII. Skupina/Gruppe III.19 VWX (1–10, 12–13), Y (11, 14–15), CC (16–22), III.21 Z (24–25), AA (23), III.22 FF (26–32), rúz. (33): 1 – 14101, 2 – 14129, 3 – 14107, 4 – 14130, 5 – 14115, 6 – 14114, 7 – 14548, 8 – 14546, 9 – 14547, 10 – 14553, 11 – 14564, 12 – 14554, 13 – 14555, 14 – 14562, 15 – 14561, 16 – 14655, 17 – 14661, 18 – 14773, 19 – 14668, 20 – 14769, 21 – 14776, 22 – 14772, 23 – 14574, 24 – 14062, 25 – 14060, 26 – 14794, 27 – 14793, 28 – 14805, 29 – 14808, 30 – 14791, 31 – 14792, 32 – 14797, 33 – 14733

Tab. IX. Skupina/Gruppe III. bez údajů/ohne Fundangaben (28–29, 33–35), III.22 (1), III.23 HH (2–5, 9–11), III.24 JJ (6), KK (7–8), JJ? (17, 19), JJ+KK (12–16, 20), III.25 (18, 21–23, 26), III.26 (24–25, 36), III.29 b (27, 30–31), IV.3 (32):
 1 – 14842, 2 – 15391, 3 – 15378, 4 – 15385, 5 – 15393, 6 – 15429, 7 – 15426, 8 – 15425, 9 – 15404, 10 – 15379,
 11 – 15380, 12 – 15474, 13 – 15442, 14 – 15472, 15 – 15473, 16 – 15478, 17 – 15439, 18 – 15448, 19 – 15436,
 20 – 15480/5, 21 – 15446, 22 – 15445, 23 – 15452, 24 – 15482, 25 – 15485, 26 – 15450, 27 – 18221, 28 – 1909,
 29 – 1910, 30 – 18222, 31 – 18220, 32 – 12158, 33 – 14677, 34 – 1912, 35 – 1911, 36 – 15484

Tab. X. Skupina/Gruppe III. bez údajů/ohne Fundangaben (1), III.16 sběry/Lesefunde (9), III.19 VWX (2-8, 10-14), W (14), CC (15), III.29 c (16-22), IV.4 (1): 1 - 10791, 2 - 14132/1, 3 - 14132/2, 4 - 14145, 5 - 14154, 6 - 14147, 7 - 14140, 8 - 14159, 9 - 13477, 10 - 14146, 11 - 14188, 12 - 14166, 13 - b. č., 14 - 14052, 15 - 14768, 16 - 23203, 17 - 23204, 18 - 23206, 19 - 23207, 20 - 23205, 21 - 23208, 22 - 23211